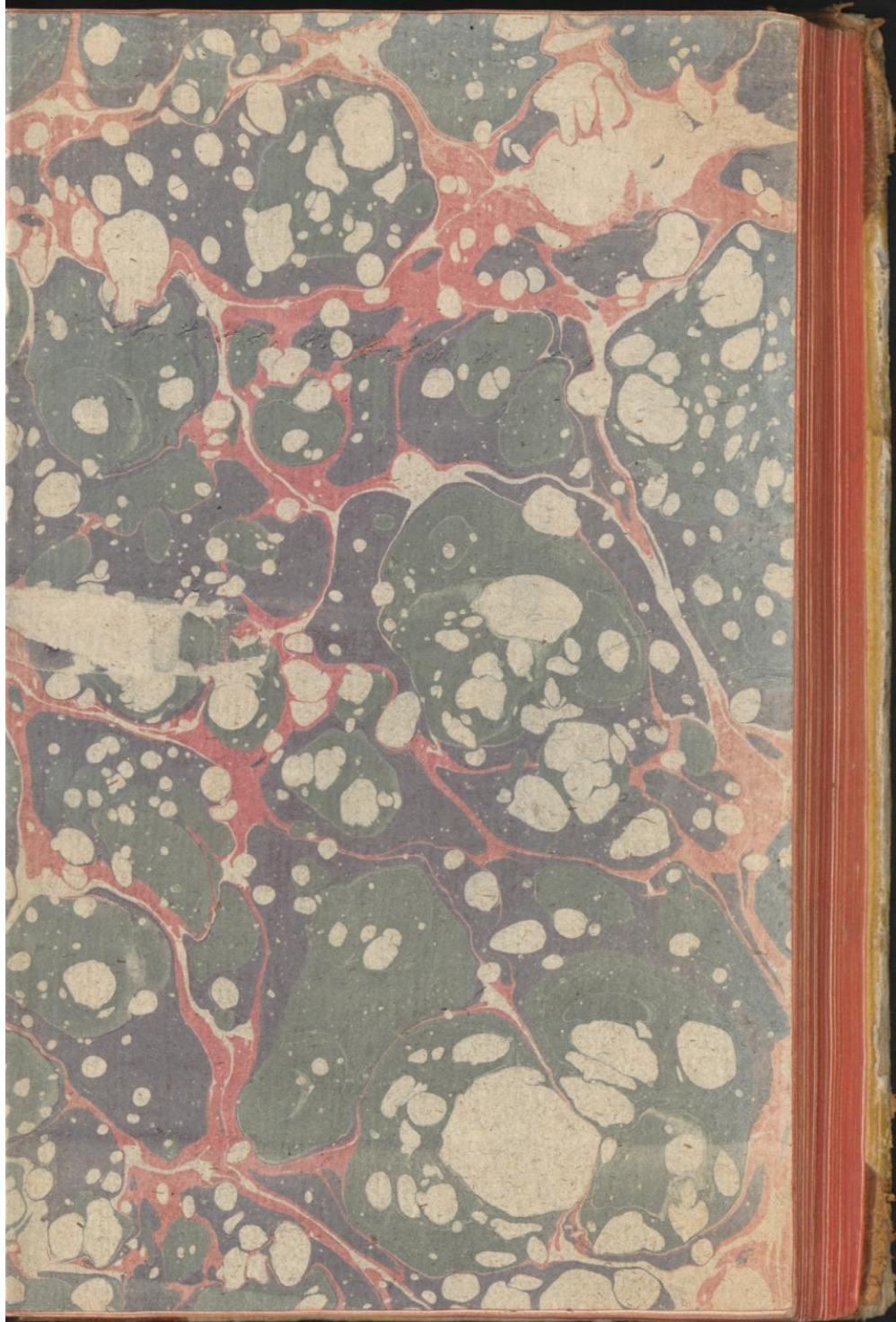
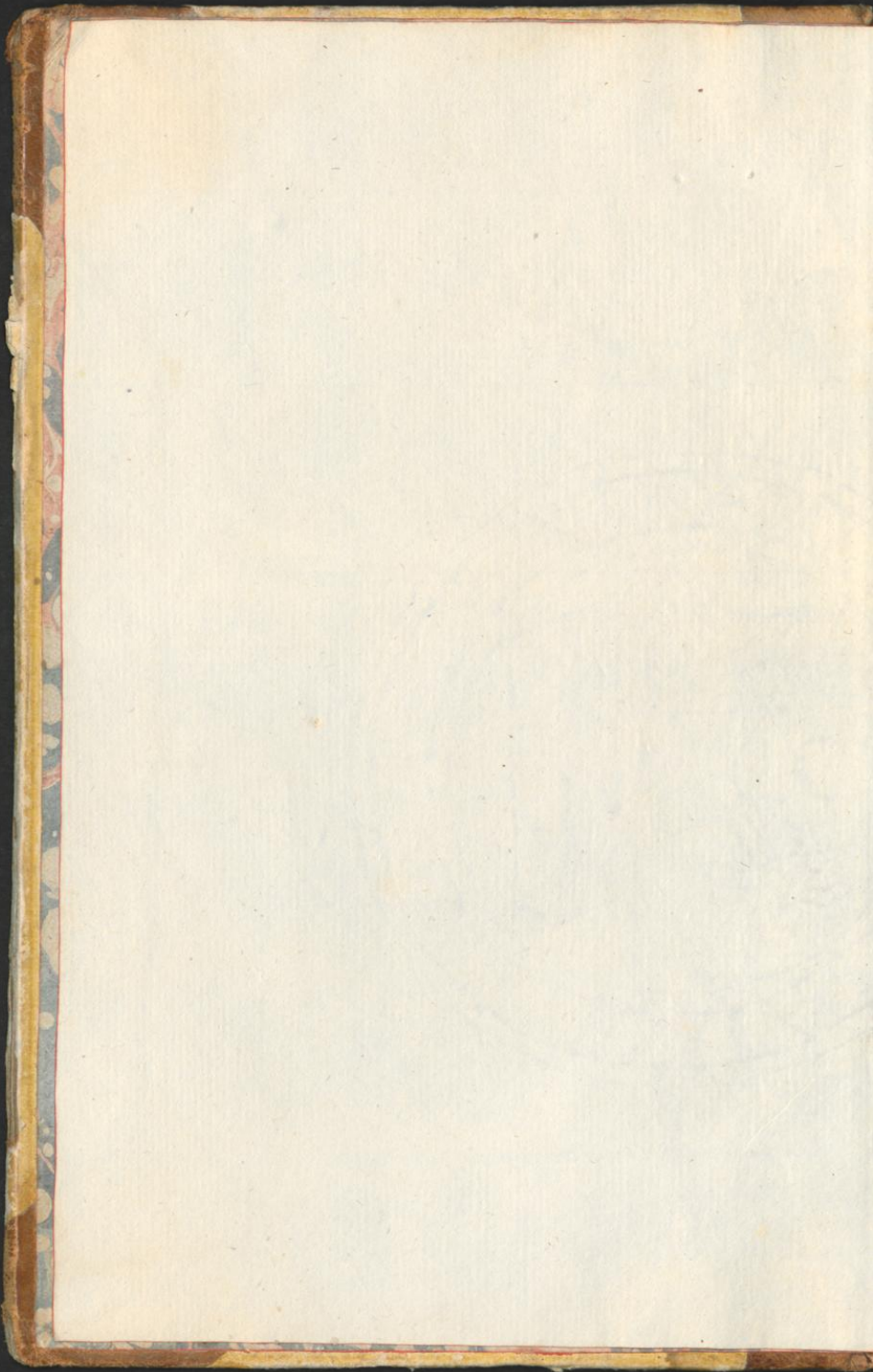

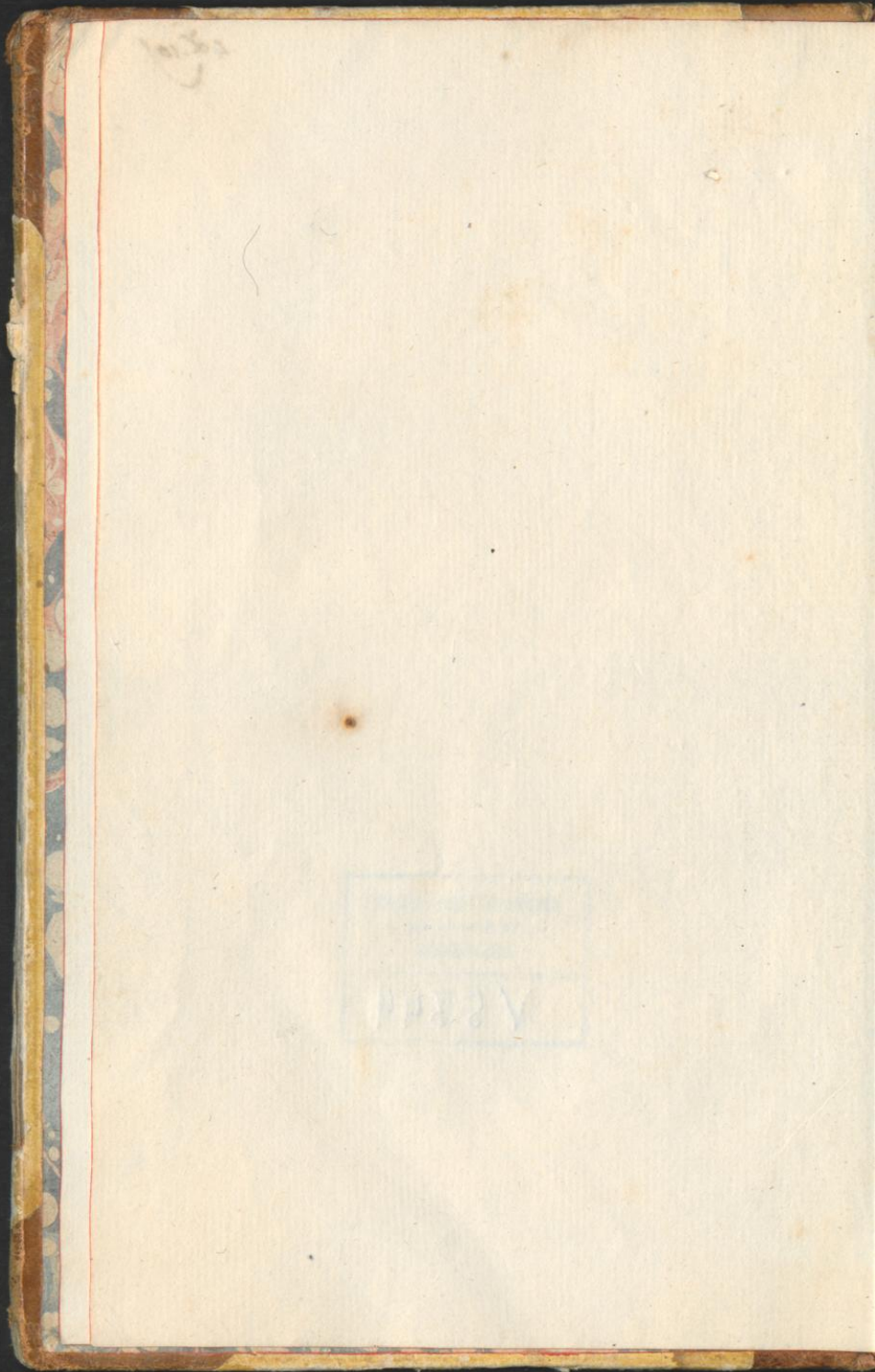
Spielmann, Prof.
nun
Trochaux Dr. med.
Dv 2256

4^a-10f

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
- Med.-Naturwiss. Abt. -
DUSSELDORF
V 5344

RICHARDI MEAD
M O N I T A
E T
P R A E C E P T A
M E D I C A,

PERMUL TIS
NOTATIONIBUS ET OBSERVATIONIBUS,
ILLUSTRATA.

AUCTORE

CLIFTON WINTRINGHAM,

*M. D. C. M. L. & R. S. Socio, Equite Aurato, & Medico
Regio, olim & valetudinarii provisi in usum Britan-
norum apud exteras gentes bella gerentium
medico & praefecto.*

FAS SIT MIHI VISA REFERRE.

OVID. EPIST.

LUGDUNI BATAVORUM,
EX OFFICINA HAAKIANA,
CIO IO CCLXXIII. 5/10

LEONARD MEAD
MONTA
PRACTICE
MEDICAL
PERMUTIS
NOTATIONIBUS ET OBSERVATIONIBUS
ILLUSTRATA
AUCTORE

CLIFTON WYRINGTON
M.D.C.M.L.III & M.S. Scio. Fugit. Auct. & S. S. S.
Hic. olim & constituitur in ista forma
notum quod certum quod hanc
medicam & prescribit.

PAS SIT NIMI VISA RATIONE
O. in H. S.

LIBRARY
EX LIBRIS
CIC 15 COLLEGE

PRAEFATIO.

REM neque inutilem, neque ab officio & vitae Meae instituto alienam, Me facturum existimaui; si praecipua adversus plerosque morbos auxilia, quae aut longa experientia dedici, aut legitima ratiocinatione excogitavi, in publicum ederem. Artis autem praecepta & viam medendi potius, quam morborum definitiones aut descriptiones tradere; & medicamenta usu comprobata, non conjecturas ingenio fictas, proponere statuo. Et quoniam consilium non est de universa medicina commentarios scribere, usitatum in libris Medicorum ordinem non servabo; horis enim subssecivis ex *Adversariis* Meis ea, quae usui fore opinabar, transcripsi; in mentem simul, quantum potui, revocans quaecunque in singulis morbis profuisse, aut nocuisse memineram. *Sic enim orta est medicina, subinde aliorum salute, aliorum interitu, perniciosa discernens a salutaribus (a).* Quapropter neque de ipsa scientiae medicae constitutione, ut ita dicam, verba facturum sum; nec quantum illa vel *rationalis*, vel *empirica* sit, disceptaturus. Operae potius pretium erit, quae in utramque partem disputant Medici, qui aut

ar-

(a) *Celsus in Praefat.*

P R A E F A T I O.

artem rationalem, aut usum tantum sibi vindicant, apud Celsum legere, qui sententiam suam super tota hac re dilucide & sapienter exposuit (a). Nullam autem ex his, quae opera saepe tumultuaria feci, gloriolam aucupor. Animadvertit enim jam olim medicinae pater Hippocrates, *majorem conquestionem, quam honorem, sortitam esse artem nostram* (b). Ita nimirum fert hominum natura, in aliorum reprehensionibus nimia plerumque & prodiga, in laudationibus vero parca & avara. At haec forsitan de medicina querela levis videatur; gravior autem illa, quam alibi affert; *Videre Medicum terribilia, contrectare acerba, & ex alienis calamitatibus proprias sibi capere molestias.* Quid autem humanius, vel homine etiam Christiano dignius, proferri potest; quam aliorum malis commoveri, perinde ac si sua essent (c).

POSTULABAT quidem instituti hujus ratio, ut aliorum Medicorum errores interdum monstrarem; id autem ea semper aequitate feci, qua ipse Meos emendari velim. Conjecturis saepe ars nostra nititur; neque id sperandum, ut perpetuo quis collinçet. Quocirca nec Me puduit, quae quandoque ipse sive ignorantia, sive

(a) In Praefat.

(b) Έγω γε ἰδοῦσά πλείονα μεμψιμοσίην ἢ τιμὴν κεκλήρωσθαι τὴν τέχνην. In Epist. ad Democritum.

(c) Ὅ μιν γὰρ ἰητρός ὀρέγ' τὰ δεινὰ, διγγάν' το ἀηλῶν, καὶ ἐπ' ἀλλοτρίῃσι ἔμφορῆσιν ἰδίας καρπῶται λόπας. Lib. De flatibus.

P R A E F A T I O.

sive negligentia, perperam fecerim, monere & agnoscere. *Convenit enim, ut ait Celsus, simplex veri erroris confessio, praecipueque in eo ministerio, quod utilitatis causa posteris traditur (a).* Illud autem facile percipiet lector, Me non sensu tantum, sed & ipsissima verba Celsi, ut res tulit, imitando exprimere voluisse; quod utinam sane facere Mihi saepius licuisset. Quo enim auctore potius uterer, quam eo, qui ex Graecis tam Medicis quam Chirurgis praecipua, quae ad artem nostram pertinent, in linguam Latinam elegantissime transtulit? Denique monendum est, medicamentorum compositiones, quibus utor, nisi aliter significatum fuerit, illas Me intelligere, quae in novissima *Pharmacopoëia Londinensi* exhibentur. Utcunque sit, gratum & acceptum habeant a Me cives nostri hoc quaecunque legatum, bono suo destinatum; & valeant.

(a) *Lib. VIII. cap. 4.*

C A.

C A P I T U M

A R G U M E N T A.

CAP.	PAG.
INTRODUCTIO. <i>De corpore humano</i>	I
I. <i>De febribus.</i>	10
SECT. I. <i>De febribus generatim</i>	10
SECT. II. <i>De febris solutionibus</i>	11
SECT. III. <i>De febribus continuis</i>	12
SECT. IV. <i>De febre cum exanthematibus conjuncta</i>	14
<i>Febris miliaris.</i>	14
SECT. V. <i>Febris petechialis.</i>	17
SECT. VI. <i>Erysipelas.</i>	19
SECT. VII. <i>De febribus singularibus</i>	21
<i>Pleuritis</i>	21
SECT. VIII. <i>De febribus intermittentibus</i>	22
SECT. IX. <i>De febribus vulgaribus, sive publice grassantibus</i>	26
SECT. X. <i>De febribus lentis, sive heclicis</i>	28
II. <i>De morbis capitis</i>	34
SECT. I. <i>Apoplexia</i>	34
SECT. II. <i>Paralysis</i>	37
<i>Chorea Sancti Viti</i>	39
SECT. III. <i>Epilepsia & Vertigo</i>	39
<i>Tetanus</i>	40
	II.

Capitum argumenta.

CAP.	PAG.
III. De insania	41
IV. De angina	56
V. De morbis pectoris	60
De asthma	60
VI. De morbis cordis	64
VII. De morbis ventriculi & intestinorum	67
SECT. I. Alvi fluxus	68
Dysenteria	68
SECT. II. De ileo	70
SECT. III. De lumbricis	72
VIII. De hydrope	76
IX. De jecinoris morbis	96
SECT. I. Icterus	96
SECT. II. Diabetes	100
IX. De morbis renum & vesicae	103
X. De morbis oculorum	110
SECT. I. De gutta serena	111
SECT. II. De suffusione vel cataracta	114
SECT. III. De albugine oculi	116
Odorum vires	117
XI. De podagra	120
XII. De doloribus articularum	125
XIII. De morbis cutis	128
De scabie	128
XIV. De strumis	131
XV.	

ATIMOM

Capitum argumenta.

CAP.	PAG.
XV. <i>De scorbuto</i>	135
XVI. <i>De malo hypochondriaco</i>	141
XVII. <i>De animi affectibus</i>	144
XVIII. <i>De morbis mulierum</i>	149
SECT. I. <i>Menstruorum suppressio</i>	149
SECT. II. <i>Immodicus mensium fluxus</i>	150
SECT. III. <i>Fluores albi mulierum</i>	151
SECT. IV. <i>De morbo hysterico</i>	153
SECT. V. <i>De partu difficili</i>	154
XIX. <i>De morbis venereis</i>	155
XX. <i>De morbis, qui aliis superveniunt, aut in alios mutantur</i>	158
CONCLUSIO. <i>De vitæ regimine</i>	161

MONITA

MONITA ET PRÆCEPTA
M E D I C A.
 INTRODUCTIO.

De corpore humano.

PRIUSQUAM morbos, quibus corpus nostrum est obnoxium, explicare aggredior, operae pretium erit de illo, quale sit in statu integro & sano, quaedam breviter praefari.

SI quis igitur veram corporis humani imaginem sibi fingere velit, is machinam quandam hydraulicam summo artificio constructam, in qua sint innumeri canales humoribus diversi generis

A

fz

ferendis apti & accommodati, animo concipere debet. Horum praecipuus est sanguis, ex quo liquores derivantur, variis vitae nostrae usibus & officiis inservientes; in primis autem ille, quem spiritus animales vocant, qui in cerebro generati, & vi insigniter elastica praediti, motus omnis ac sensus sunt instrumenta; quorum neutrum efficere possent, nisi materiae accommodatae inhaerent. Idcirco fibras duplicis generis, cum carneas tum nervosas, actuosi hujus principii receptacula, formavit Divinus rerum Conditor; quarum utraeque partim membranis corporis intertextae sunt, partim in funiculos colligatae membrbris adhaerent, ad horum motiones ossium adjumento peragendas.

ADMIRANDA autem ista compages primum motorem adhuc desiderat, cum sese movere nequeat. Mens igitur ut dux & moderatrix praeficitur, quae motus omnis & sensus in corpore est effectrix. Illa enim, sive in capite, tanquam in arce sua, habitat; sive ejus locus nullus est, sed per totum corpus sparsa discurret, quod a Xenocrate, Platonis discipulo, disputatum est (a); dominatur in nobis, & res administrat. Motus autem nostri, pariter ac sensus, tam interni sunt, quam externi: illi non tantum partes vitales, quales sunt cor, pulmones, & ventriculus cum intestinis, subjectas sibi tenent; sed & membranas quascunque nervosas.

CAE-

(a) Vid. Lactant. De officio Dei, cap. 16.

CAETERUM insigne quoddam discrimen vulgo ponunt auctores Medici inter motus, quibus aguntur vitalia; & eos, qui caeteras partes agitant: illos, postquam a prima nativitate semel coeperint, persistere, & etiam nobis non volentibus, necessario permanere, hos vero ad mentis arbitrium, prout res incidunt, fieri autumantes. At hoc male judicant, eo decepti, quod naturales illas actiones, licet nobis parum consciis, per omnem vitam continenter persistere vident, nec quantum sentimus interrumpi: cum tamen, si ea res recte perpendatur, liquido patebit non alia ratione vitales istos motus ab animo minime regi videri; quam quod illis nunquam non assuefacti tam prompte & sine attentione eos perficimus, ut volentes etiam cohibere & impedire, quo minus inceptum munus exequi pergant, haud facile possumus. Tale quid experimur, quoties ad solis radios, vel aliud quiddam, quod oculos perstringit, connivemus etiam nolentes; & tamen, mente sic jubente, illas motiones fieri nemo dubitat. Possem id multis aliis documentis probare & illustrare, sed nimis longum esset; malim igitur lectori commendare tractatum a doctissimo medico Porterfieldio editum, qui hanc rem satis dilucide extra dubium posuit (a).

NULLIS autem in casibus magis elucet talis animi virtus, quam in iis praesertim febribus, quae

(a) Vid. Medicinal Essays, published at Edinburgh, Vol. III. Essay 12. & Vol. IV. Essay 14.

quae pestilentes dicuntur. In his enim observare licet, mentem festinanter fabricae laboranti succurrere, contra hostem pugnare, & spirituum animalium ope, nobis id non sentientibus, novos in corpore motus excitare, quibus venenum, quod humoribus insedit, per omnes meatus foras expellatur. Hinc morbum naturae certamen, propriam salutem propugnantis, Medici sapientiores definierunt.

ET isto quidem modo universae machinae periclitanti prospicitur. Sed & parti alicui singulari aliquando consulere oportet, neque tum deest officio suo animus. Etenim si in locum quemvis fortuito inciderit vitium, ne is onere nimio gravetur & doleat, a Natura provisum est, ut sanguini & humoribus per canales vicinos detur transitus. Id autem fit mirabili ista corporis dispositione, qua liquorum tubuli sibi impliciti atque intertexti quaquaversum sparguntur; ita ut non tantum ex venis in venas, sed ex arteriis etiam exilibus in alias, transeat sanguis. Idcirco illic praecipue comparet hoc artificium, ubi obstructionum maximus est metus; ut in capite, abdomine, & longis illis ductuum, qui ad genitalia pertingunt, anfractibus videmus.

ATQUE eo quidem magis necessaria est talis fabricae nostrae constructio; quod, etiamsi non interveniat morbus, ipsae interdum corporis actiones & consuetudine per has vias liberius, quam illas, humores circumferri postulant. Hinc iidem

dem sanguinis canales in aliis atque aliis hominibus, ut usus exegerit, largiores aut angustiores fiunt, prout plus minusve a perpetuis fluidorum motionibus dilatentur. Ita vinolentis arteriae in capite, libidinosis in genitalibus plus turgent, quam in sobriis, & rebus venereis minus deditis.

Possem his & illud adjicere, quod vix fieri potest, quin ipsa partium animalium textura, licet vitae nostrae convenientissima sit, in casibus tamen nonnullis aliqua ferat incommoda; haud aliter sane, ac in universa mundi compage necessario in locis quibusdam fulmina, ventorum turbines, terrarum inundationes, pestes, & consimiles calamitates nonnunquam eveniunt. Ut his autem malis occurrit atque obstitit, prout rerum fert natura, Supremus orbis Conditor; ita & illis, quae parvus noster patitur mundus, idonea adjumenta opposuit.

IN eo autem diu laborarunt Geometrae, ut machinam effingerent, quae in motu suo indefinenter persisteret, quam nobile perpetuum appellant; sed votis semper excidentibus operam luserunt. In istiusmodi enim operibus unoquoque temporis puncto aliquid de vi motus effectrice perit, cedente nimirum, sensimque necessario ab ipsis partium frictionibus imminuta, virtute movente; unde perpetuo renovari opus est. Ob hanc igitur causam solius est Omnipotentis rerum Conditoris tale machinamentum perficere; qui corpus

nostrum fabricam ejusmodi esse voluit, potentias
quasque ita disponens, ut esset harum quasi or-
bis, quo semper ac simul munus suum exequen-
tes sese mutuo reficerent.

Ex his manifestum est non per partes, sed
totam simul formari compagem animalem; cum
fieri nequeat, ut motionum circulus peragatur,
quarum aliae ab aliis pendent, nisi adsint omnia
illarum instrumenta. Nam, ut exempli causa
dicam, qua ratione cor poterit se contrahere, ut
sanguinem propellat, sine spirituum animalium
adjumento, qui nec ipsi sine cerebro confici pos-
sunt? Par ratio est aliarum partium principa-
lium. Quae igitur microscopiorum ope animalcu-
la in semine masculino innatantia conspicimus,
sunt revera homunculi, qui in uterum muliebrem
recepti, tanquam in nido foventur & crescunt,
justo tempore excludendi. Reddissime ergo dixit
olim Hippocrates: Nullum quidem corporis est
principium, sed omnes partes aequae princi-
pium & finis sunt (a).

HACTENUS dictis unicum illud adjiciam,
ejus esse naturae machinam omnem animalem, ut
partium eam constituentium quaedam sit quasi in-
finitas; ita ut ultra quam nos sensibus, etiam
microscopiorum, ut vocant, ope adjutis, assequi
possimus, in fila tenuissima abeant. Si secus es-
set,

(a) Ἀρχὴ μὲν ἑδμῶς ἐστὶν τὸ σῶμα, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως
ἀρχὴ καὶ τελευτή. Lib. De locis in homine.

set, neque in corpus univcrsum distribueretur alimentum, neque vitae officia peragi possent.

IN summa igitur, motiones humorum ad normam peractae, simul cum apto partium solidarum statu, sanitatem constituunt; harum autem aberrationes sunt morbi, quae cum innumerae sint, & altera saepe alteram progignat, miraculum fere videtur, si corpus animale ad longaevitatem unquam perducatur. Atque hinc profecto, quam late pateat medicinae usus, quantumque illa aliis omnibus artibus praecellat, perspicuum est.

MACHINAM autem hanc, quae unica motum perpetuum habet, pro varia viventium ratione ad longius aut brevius tempus duraturam finxit Geometra ter Optimus Maximus. Nam perpetuo in vita durare, quale nos gerimus, corpus omnino nequit; cuius rei causam haud difficile est explicare. Fibrae enim membranosae canalium, qui sanguinem vehunt, quas virtute elastica ad liquorem inclusum protrudendum praeditas esse diximus, rigidae fiunt & duriores; unde usibus suis ineptae evadunt, & humorum secretiones in singulas partes sensim diminuuntur. Porro, quod ad vitam summe necessarium est, inutilem vaporem per angustissimos cutis meatus in senio haud satis perspirare, cadaverum eorum, qui aetate sunt confecti, incisiones demonstrant; quae interiores arteriarum partes ossea materia hic illic obductas, adeo ut resiliendi vim fere amiserint,

interdum ostendunt. Quin & ora ductuum naturalium, ad cartilaginis duritiem confirmata, in hujusmodi casibus saepe reperiuntur.

Duo proferam, quae ad hanc rem pertinent, illustria exempla, quorum alterum suppeditant nostri Annales. Pauper quidam agricola, nomine Thomas Parr, in agro saluberrimo Salopiensi natus est, ubi ad annum usque centesimum & trigesimum opere rustico se strenue exercuit; deinde oculis captus, Londinum tandem adductus est, ubi aliquamdiu commoratus, postquam centum & quinquaginta duos annos cum novem mensibus vixerat, anno MDCXXXV. decessit. Mortui corpus cultri sui anatomici honore dignatus est immortalis ille sanguinis circuitus detector, Gulielmus Harveius; qui caetera quidem omnia sana, cerebrum vero firmissimum & ad tactum solidissimum observavit (a). Ita liquorum canales in illa parte longa dies induraverat.

ALTERUM, quod dixi, exemplum in Actis nostris Philosophicis memoratur. Narratio est de sene quodam decrepito Rbaeto, metalli fossore, qui cum centum & novem annos cum tribus mensibus compleverat, anno MDCXXXIII. obiit, a doctissimo medico, Johanne Jacobo Scheuchzero Tigurino, huc transmissa. In secto ejus cadavere lienis exterior membrana maculis nivei can-

(a) Vid. Anatomiam Thomae Parri, ad finem Libri Johannis Betti, De ortu & natura sanguinis, adjunctam.

candoris, primo intuitu variolarum pustulas referentibus, obsessa reperiebatur; quae cartilagineae prorsus erant duritiei, & ultra superficiem reliquae membranae aliquantulum elevatae: sterni prominentiae cum ipsis costis continuae, & plane osseae erant: tendo ille, quo cordi inferuntur arteriae, vel osseus plane, vel saltem cartilagineus: valvulae semilunares, praeprimis arteriae aortae, plane cartilagineae: dura autem cerebri meninx triplo fere solito crassior, & coriacea deprehendebatur (a).

SED ad machinae hujus vitia, quae motus illius turbant & pervertunt, jam cum omnino progrediendum est.

(a) *Philosophical Transactions*, Numb. 376.

CAPUT I.

De febribus.

SECTIO I.

De febribus generatim.

FEBRIS omnis, licet variae sint ejus species, conjunctum habet sanguinis & humorum calorem praeter naturam. Is vires corporis, actionesque vitales laedit. Idcirco morbum, quasi infensum hostem, inito quodam certamine, oppugnat Natura; quae si victrix evadat, per quascunque potest vias id, quod nocet, expellit. Hoc morbi solutionem vocant Medici. Quid autem per vocem *naturae* hic intelligi debeat, uti etiam nonnulla, quae ad februm distinctionem pertinent, alias exposui (a); simulque indicavi, quo sensu Medici, & in primis Sydenhamus, dixerint; *Morbum nihil esse aliud quam naturae conamen, materiae morbificae exterminationem in aegri salutem omni ope molientis* (b). Quaedam igitur de febris solutionibus in antecessum dicam.

S E C.

(a) Vid. *Lib. De variolis Cap. II.*(b) *Observat. medicae circa morbor. acutor. historiam, in principio.*

S E C T I O . II.

De febris solutionibus.

CUM nulla febris sine insigni aliqua exinatione, aut sponte naturae, aut arte facta, sanetur; prospicere debet Medicus, quam via materiae morbidae expulsionem Natura moliri videatur, & hanc omnibus modis adjuvare. Illa vero saepissime per plures simul corporis meatus peragitur, & altera alteri plus minus obstat; ita fluxus alvi sudores reprimat, & contra. Hinc attendere oportet, qualis humoris emissio plurimum profutura sit, & hanc ita promovere, ut alia quaecunque quam minimum interrumpatur; non enim omnibus eadem convenit, tum propter diversum laborantis temperamentum, tum ob varium morbi genus: quanquam & per omnes exitus expurgatio interdum sit necessaria; ut in febris, quae malignae dicuntur, usu comperimus.

OMNIUM autem maxime optabilem morbi solutionem efficiunt sudores: secundum illos alvi & urinae fluxus: pessima est haemorrhagia, sive ex naribus, sive ex alia quavis parte proveniat; ostendit enim ita vitiatum esse sanguinem, ut nulla idonea humoris separatio ex illo fieri possit.

IN febris denique nonnullis suppurationes in glandulis factae, modo sub exitum morbi eveniant, & perfectae sint, corpus in integrum

grum restitunt. In his igitur id agendum est, ut per cataplasmata aut emplastra, nonnunquam & cucurbitulas tumori accommodatas, materia morbi primum maturescat; deinde vero, nisi sponte proruperit, scalpello aut medicamento caustico emittatur.

RECTE interim plerumque praecipitur, ut ne ullis tunc temporis exinanitionibus exhauriantur vires. At nihilominus ita res interdum fert, ut modica saltem sanguinis missione opus sit; nimirum si forte materia ultra modum turgeat, & nimius urgeat calor: hoc enim prudenter factò, abscessus ad maturitatem perducitur, ideo quod natura a turbulento rerum statu semper abhorret.

S E C T I O I I I .

De febribus continuis.

NULLI morbo magis convenit utile illud praeceptum, *Principiis obsta*, quam febribus. Inter initia enim juvare plerumque facile est; at cum malum jam invaluit, difficilius aegrotanti succurritur. Praeceptum enim occasio est (a); & frustra saepe ea medicina est, occupato jam morbi corpore fractisque viribus, quae in principio a periculo expedire hominem potuisset. Neque tamen fato suo permittendus est, qui auxi-

(a) Ὁ κατὰς ὄψιν. *Hippocr. Aphor. I.*

auxilium fero petit; quandoquidem morbos, antiquissimis temporibus ad iram divinam relatos (a), ars nostra, quae Dei ipsius donum est, etiam cum res jam desperatae videntur, non raro depellat. Circumspicere igitur oportet Medicum, neque officio suo unquam deesse.

Et primo quidem, quoniam praestantissimum in febribus omnibus incipientibus remedium est sanguinis detractio; si culpa quavis illa praetermissa fuerit per aliquot dies, num adhuc ea fieri debeat, dispiciendum erit.

Si intolerabilis igitur in quacunque parte corporis dolor urget, si spiritus aegre trahitur, vel si delirium accessit, sanguis pro ratione virium mittendus erit; aut scalpello, si illae satis constant; aut per cucurbitulas, si fuerint imbecilliores; aut denique per hirudines, si infirmissimae videantur. Atque haec, si consistente jam morbo fieri possunt, multo magis in principio locum habent. Et hirudines quidem, ut illud in transcurso moneam, premente delirio, saepe insigniter juvant. Nonnunquam etiam in furibundis pulmonis aliquas portiones, ex agno recens mactato calentes, capiti impositas furores compefcuisse comperi, exsudante nimirum e capite inutili humore.

Quo manifestius autem percipiuntur ea, quae de hoc morbo proponendo habeo, praecipua ejus genera summatim exponam; quae ad aegri gubernationem, victum, similiaque perti-

(a) Vid. *Celsum in praefat.*

pertinent, ex auctoribus, Celso in primis, & Lommio ejus aemulo, qui haec dedita opera tractarunt, haurienda relinquens.

S E C T I O I V .

De feбри cum exanthematibus conjuncta.

PROPRIAM animadversionem desiderant febres, quae exanthemata secum ferunt. Ad variolas autem & morbillos, quin & ad pestem, quae spectant; ea jam olim a nobis in libris singularibus sunt exposita. Aliarum praecipua est

Febris miliaris.

HAC nulla faciem magis variam ostendit. Pustulae nimirum asperae per totum corpus, citius aut tardius, prorumpunt; nunc rubrae, nunc albidae, interdum illae his commistae; nunc minores, nunc elatiores, male olentes: suspiria, & praecordiorum anxietates, frequentissime premunt: accedunt non raro delirium, nervorumque distensiones. In longum trahit morbus; quod si forte, non satis perfecta solutione, citius desinat, malo corporis habitu saepe plectitur aeger. Exanthemata rubra minus periculum afferunt, quam albida; illaque, quo vividiora perstant, eo sunt tutiora. Ex hisce liquet, ab humorum vitio magis quam aëris, adjuncta spirituum animalium

lium labe, febrem hanc oriri; quam non uno & eodem modo, sed cura alia atque alia, depellere oportet.

CUJUSCUNQUE autem generis fuerunt pustulae, sanguis in principio, modo vires finant, mittendus est: si corpus sudoribus diffluat, aut detractioe abstinendum, aut ea in diem unum aut alterum, vel in tempus opportunius, differenda est. Longe vero melius ferunt sanguinis imminutionem exanthemata rubra, quam albida; cumque in utrisque vesicatoria ex usu sint, magis sunt in his necessaria, & tum cervici, tum capiti, membrisque omnibus, temporis intervallis, imponi debent. Illud autem animadvertere oportet, quo minori copia missus fuerit sanguis, eo tutius ut plurimum finiri morbum; deficientibus enim extremis diebus viribus, pustulae retrocedunt, & aeger moritur.

MATERIAE expulsionem adjuvare oportet medicamentis, quae vim habent humores e sanguine propellendi. Horum convenientissimum erit *pulvis bezoardicus*, vel *pulvis contrayervae compositus*, aut *confectio cardiaca*; adjuncto, si inflammatio urgeat, *nitro*: quod quidem in omnibus fere febribus malignis, cardiacis dictis remediis, saltem in principio, admiscere utile erit. Interdum etiam convenit, inclinato jam morbo, balneo tepido lavari, quo pustularum reliquiae foras exeant.

SIN autem vesiculae tantum exiguae, pelliculae, quae vix cerni possunt, & innumerae, consistente morbo, aut sub ejus finem,
in

in cuticula se ostenderint; non nimis diu internis ejus generis remediis infiltere oportet, nisi forte etiam valentiora aegri vires longa valetudine exhaustae requirant. Vim enim febrem solvendi non habent humidae istiusmodi summae cutis asperitudines, at difficilem & longam plerumque aegritudinem indicant: idcirco, nondum intermisso vesicatoriorum usu, per alias vias, maxime autem per intestina, expurgandus erit morbi fomes; quae *rhabarbaro*, vel *manna*, adjecto *sale Glauberi*, commode laxabuntur.

ILLUD in hoc morbo interdum usu venit, ut non uno solutionis genere, sed alio atque alio finiatur; est & ubi pluribus simul, quod & in aliis, ut dixi, quae malignae dicuntur, febribus saepissime contingit. Ita nonnunquam, ejecta eodem tempore per alias vias morbi materia, aphthae palatum atque os totum occupant, & ad uvam faucesque descendunt. Hae cum singultu plerumque incipiunt: & si albae cum humore copioso prorumpant, multumque salivae exspuatur, non magnum periculum sed salutem potius ostendunt, morbumque solvunt; sin contra nigrae exoriantur, & aegre materia exeat, id plerumque pestiferum est, strangulatis nimirum faucibus vi pituitae obsessis. In his omnibus gargarizationes fieri debent *decocto hordei*, addito *syrupo mororum*, aut alio consimili; vel etiam *decocto pectorali* dicto. Neque enim reprimentia quocumque modo adhibenda sunt.

MIRABITUR fortasse quis Sydenhamum,
tum

tum ad ipsam hanc febrem, tum ad ulcuscula ista, *corticis Peruviani* usum praecipere; quem sibi semper bene cessisse dicit (a). Id autem non temere fecit sagax ille medicus: haud raro enim intermittit ista febris, non apparentibus aphthis; saepius vero, his decedentibus, desinit. In utroque casu insigne hoc antidotum quam maxime prodest. Summus autem ille vir morborum vulgarium recursus Hippocratis exemplo observare solitus, quos pro vario caeli more iisdem anni temporibus variare plerumque comperit, primus apud nos febrem hanc descripsit; quam anno MDCLXXXIV. postquam frigore gravissimo longoque saevierat hiems, mense Februarii anni insequentis ortam fuisse animadvertit. Hinc credere par est gelu nimio constrictas summi corporis fibras, indeque humores, imminuta perspiratione, aciores factos illam genuisse.

S E C T I O V.

Febris petechialis.

PETECHIAE, unde haec nomen habet febris, sunt maculae latae, rubrae, pulicum morsibus similes, non ultra cutim summam eminentes. Maximum autem vitae periculum ostendunt, cum, ut interdum fit, lividae vel nigrae

(a) Vid. *Schedulam ejus monitoriam.*

nigrae evadunt; hae enim revera sunt gangraenulae, ideoque quo plures numero comparent, eo gravior subest metus.

ERRANT plerumque in hoc casu Medici, statim in principio medicamentis, quae sanguinem & humores calefaciunt, sudores movendo. Tutius longe est, ut modo proposui, *pulvere bezoardico*, vel potius *contrayervae compposito*, adjecto *nitro*, serpentem gangraenam prohibere; aut *confessione cardiaca*, aqua alexeteria simplici soluta, adjecto *aceto vini*, naturam adjuvare: *spiritum* etiam *vitrioli dulcem* potulentis instillare; *vino Rhenano vires* reficere; denique *hordei decoctum*, adjecto *succo limoniorum*, potui dare, convenientissimum erit. Omnes autem istiusmodi liquores assatim bibendi sunt, ad sudores etiam movendos *calcem antimonii*, adjuncto *pulvere bezoardico*, per intervalla exhibere interdum ex usu erit, *calcem* vero non nimis lotam esse volo. Illud tamen opus est monere; quod non raro fit, praesertim sub morbi finem, ut oppressae aegri vires medicamenta calidiora, cordi utilia, desiderent; qualia sunt *radix serpentariae Virginianae*, *contrayervae*, *valerianae sylvestris*, *crocus*, & similia. Horum autem infusiones ex aqua ipsis pulveribus erunt longe commodiores, praesertim si *aceti destillati* portio aliqua admisceatur.

S E C.

S E C T I O V I.

Erysipelas.

NON leuem attentionem requirit illa febris, quae secum Erysipelas conjunctum habet. In hac enim non tantum dolor, fitis, & inquietudo vexant; sed & pustulae in variis corporis partibus in gangraenam interdum abeunt.

SANGUIS igitur copia satis larga quam primum mittendus erit, deinde potionibus cathartice alvus iterum atque iterum movenda. Hae autem, quales febribus conveniunt, lenes esse debent; infusiones nimirum *senae*, adjuncta *manna*. Neque sane alius quis morbus acutus facilius iteratam purgationem fert, praefertim ubi cum tumore inflammatio caput obsidet; serpit enim in horas humor, & partes vicinas trahit.

ATTAMEN periculosum est fomentis calidis ad materiam peccantem discutiendam uti; multoque magis unguentis, vel linimentis frigidis, eam reprimere. Sin autem quacunque in parte cutis gangraena vitiata sit, decocto *herbarum amararum*, adjecto *spiritu vini camphorato*, pars fovenda erit; deinde cataplasma ex *farina avenacea*, in *cerevisia*, quae *fortis* dicitur, cocta, dum calet, imponi, & quoties opus sit, renovari debet.

ET ut id quidem semel admoneam: non in

B 2

mor-

morbis tantum acutis, sed chronicis etiam multis, in quibus pustulae cum suppuratione oriuntur, tutius & salubrius est, nisi malum in cute tantummodo haereat, leniter propellere, aut saltem aliquamdiu finire ut erumpant (quantum scilicet molestiam hanc ferre possit aeger) quam repellere, aut per alias vias foras expurgare. Habent enim humores vitiosi suam quique indolem, cumque per modum crisis plerumque prorumpant, quantumvis minui possint; vix tamen cum bonis aegri rebus per alios meatus, quam quos Natura monstrat, e corpore prorsus exeunt.

INTERNA remedia non alia, quam quae in *exanthematibus* modo proposita fuere, hic usui erunt.

FINEM de febribus malignis differendi faciam, postquam de duobus tribusve remediis praeter ea, quae supra memoravi, aliquid dixerō. Observatu autem dignum est, illa omnia maxima sudores movendi virtute pollere.

CAMPHORAM in primis laudant multi. Et quidem, ut de aliis auctoribus nihil dicam, extat apud Riverium, Medicum experientissimum, narratio una & altera de insigni ab illa praestito juvamine (a). Notandum est autem non solam, sed medicamentis refrigerantibus conjunctam (id quod in *febribus petechialibus* faciendum monui, ubi calida remedia exhibentur) profuisse; maximo enim calore illa praedicta est. Ideoque commodissimum erit forma

(a) Vid. *Observation. Medic. Centur. II. Observat. 18.*

ma hujusmodi adsumi : Drachma ejus una , cum paulo *spiritus vinosi trita*, *sacchari purissimi* unciae dimidiae perfecte admisceatur ; tum *aceti calefacti* libra una sensim affundatur. Hoc modo remedium illud , quod alioquin ad nau-
seam concitandam aptum est , ventriculo gra-
tius fit , & morbo etiam accommodatius.

EADEM ratione etiam *spiritus Mindereri* in febris putridis quibuscunque usus est eximii (a).

MOSCHI denique vires , urgentibus prae-
fertim convulsionibus , non semel expertus
sum. Dedi autem , iteratis vicibus devoran-
dum , bolum ex *hujus*, *confectionis cardiacae*, &
cinnabaris antimonii, singulorum scrupulo semis,
confectum.

S E C T I O V I I .

De febris singularibus.

QUAE cum partium aliquarum inflamma-
tione conjunguntur febres , partibus illis con-
gruentem curationem desiderant. Exemplo
erit

Pleuritis.

IN hac enim detracto primum , quantum
opus est , sanguine ; ad tussim levandam , *olei*
ex

(a) *Pharmacop. Edinburg.*

B 3

ex seminibus lini recens expressi potiones; ad refrigerandum, nitrum; ad sanguinem in canaliculis suis haerentem solvendum, sanguis birci sylvestris, saliaque volatilia; denique ad foras extrahendum peccantem humorem, emplastrum vesicatorium lateri affecto impositum, insigniter profunt. Et externi quidem hujus remedii commodum, quod a sagacissimo Mayer-
nio primum edoctus fui (a), multis jam annis compertum habeo. Sub finem autem morbi, remittente jam inflammatione, alvum laxare oportet.

ILLUD autem non est praetermittendum, fieri nimirum interdum, ut in hoc morbo, & magis etiam in peripneumonia, inflammata primum, inde & pleurae adhaerente, extima pulmonis membrana, eveniat abscessus purulentus, quem *empyema* vocant. Hoc in casu, si foras se ostenderit humor, imponendum est medicamentum causticum, quo emittatur. Ulcus autem per totam vitam apertum servare oportet. Vidi enim cum, eo sanato, & materiae purulentae effluxu prohibito, brevi moreretur aeger.

SECTIO VIII.

De febribus intermittentibus.

FEBREM intermittentem non satis tuto *cor-*
tice

(a) De morbis internis Syntagma primum, Cap. v. De pleuritide.

zice Peruviano discuti posse, nisi primum eliciatur vomitus, & alvi etiam dejectiones ciantur, haud ignotum est; at huic remedio lenè aliquod catharticum adjungi novum fortasse videbitur. Minui enim, quinimmo frustra esse, hujus pharmaci vires vulgo putant Medici nostri; nisi interea, dum id assumitur, venter sit adstrictus. Longa autem Me docuit experientia necesse plane esse, exiguam portionem *rhobarbari* remedio huic admiscere; ea scilicet ratione, ut alvus bis saltem quotidie deiciat. Neque unquam virtutem illius hoc modo fractam, sed feliciter potius auctam fuisse, animadverti. Licet enim ea, quae valentius irritant, sanguinem & humores perturbando irrita reddant omnia: moderata tamen purgatione id consequimur, ut ingesta quaecunque, sive medicamenta sive cibos, facilius concoquat ventriculus; & ex his, quod tenue & corpori est utile, in venas emittat.

CONSILIUM cepi *corticem* hunc febribus accommodatissimum sic exhibendi, postquam annis abhinc fere viginti febres intermittentes, quae tunc per populum solito saevius grassabantur, in malum corporis habitum, immo & hydropem, frequenter desinere percepi; cui malo occurri posse credebam istiusmodi curatione. Nec Me spes Mea fefellit. Quod ut statim comperi, quotiescunque humoribus crassioribus gravatum corpus offenderem, eandem tenui medendi viam. At cautio tamen erat, ne ultra modum purgare pergerem. Idcirco, cum jam drachma una aut altera *rhobarba-*

barbari assumpta fuerit, ab exinanitione desistere soleo, & celebris hujus antidoti usui per se insistere. Et praeter memorata jam commoda illud etiam observavi; quod, depulso hac mendendi ratione morbo, iterati in eundem lapsus minor semper est metus.

SUPER insigni autem hoc medicamento, illud porro monendum habeo, quod non aliis, quam intermittentibus febribus congruit. In continuis enim adeo non prodest, ut multum obsit; atque in hecticis illis, quae cum exulceratione partium aliquarum internarum sunt conjunctae, perniciosum est; licet circuitus suos hae frequenter habeant, & intermittens aut quotidianae, aut tertianae, speciem praebeant. Unde fortassis conjicere licet, in bilem solummodo hoc remedium vires suas exercere; hunc enim humorem in intermittentibus maxime peccare *Mihi minime dubium videtur.*

EVENTIT autem non raro, ut etiam in febre revera intermittente effectum non fortia-
tur magnum hoc Dei donum; quod ob malum corporis temperamentum plerumque accidit. Discipere igitur oportet, qua in parte sit vitium; quod in visceribus, & glandulis abdominis, ut plurimum haerere deprehenditur. Purgationibus itaque, interdum & vomitionibus, opus est; quibus interponenda sunt ea medicamenta, quae obstructions referant, & ventriculi concoctionem juvant; inter quae amara, quae simul aromatica sunt, & e ferro parata, principem locum tenent. Et hanc
fane

fane ob causam, febres quartanae aliis quibus-
cunque intermittibus, curatu sunt difficilio-
res: in his enim inertes sunt, & ultra modum
viscidi, sanguis & humores omnes; ita ut du-
plici morbo occurrendum sit, tum malo corpo-
ris temperamento, tum etiam febri. Idcirco,
adjunctis *cortici Peruviano radice serpentariae Vir-
ginianae & chalybe*, res plerumque bene agitur.
Quaquam nec illud hic observare alienum erit,
Me pluries, *cortice ipso* votis non respondente,
pulvere ex *floribus chamaemeli, myrrha, saleque
absinthii*, adjecto paulo *aluminis*, composito,
febres intermittentes depulisse.

PLUS autem periculi habet illud febris in-
termittentis genus, quam *ἡμιτετατον*, hoc est,
semitemtiam, Graeci appellarunt. Haec tertio
quidem die revertitur, atque ex octo & quadra-
ginta horis sex & triginta fere per accessionem
occupat; interdum vero plus vel minus, neque
ex toto in remissione desistit, sed tantum fit
levior. Hinc recte Galenus ex quotidiana con-
tinua & tertiana intermittente illam confusam
esse dixit (a).

PROPRIAM igitur animadversionem desi-
derat hic morbus; qui quidem ex inflamma-
tione partium internarum, quae adjunctam
habet obstructionem ab humoribus biliosis, &
lympha nimium tenaci, exoriri videtur. Mit-
tendus ergo erit semel aut iterum, pro ratione
virium, sanguis. Alvus etiam per vices laxari
debet, medicamentis vero lenissimis, qua-
lia

(a) De different. febr. Lib. II. cap. 7.

lia sunt *sal diureticus*, *manna*, *sale cathartico Glauberi* addito, & consimilia. Neque *corticis Peruviani* usum festinare oportet; metus enim est, ne viscerum meatibus magis adhuc ab illo oppilatis, augeatur inflammatio, aut febris hectica succedat. Longe tutius erit potiones primum ex *succo limoniorum*, commisto *sale absinthii*, adjecta etiam *aqua cinnamomi simplici*, frequenter hauriendas aegroto praebere.

SECTIO IX.

De febribus vulgaribus, sive publice grassantibus.

FEBRES vulgares ex vitio aëris nobis circumflui oriuntur. Id autem a caeli temperamentis, calore, frigore, siccitate, & humiditate, maxime fit, ubi nimirum horum quodvis aut exsuperat, aut intempestive alterum ab altero excipitur.

IN *Graecia* & *Asia* tota, ubi sibi aequalia ut plurimum sunt anni tempora, & venti a diversis plagis statim fere mensibus spirant, viris sapientibus promptum erat tempestatum varietates, commodaque & incommoda, quae se cum ferebant, observare. Atque haec observatio artem morbos praesagiendi usu diuturno fecit; in qua medicinae parens, Hippocrates, primus excelluit.

IN nostris autem regionibus tanta est caeli in-

inconstantia, & tot causae ventos, incertis vicibus secum pugnantes, concitant, ut nulla de his certa ratio iniri possit. Ideirco Sydenhamus noster, qui Hippocraticae doctrinae aemulus febres anniversarias, harumque pro variis tempestatum generibus diversas species describere aggressus est, didicit tandem, „ Se „ nihil promovisse in causis morborum epidemiorum expiscandis manifestas aëris qualitates notando: quippe qui animadverterit annos, quod manifestam aëris temperiem sibi plane consentientes, dispari admodum morborum agmine infestari; & vice versa: „ item varias esse annorum constitutiones, „ quae neque calori neque frigori, non sicco „ humidove, ortum suum debent; sed ab occulta potius & inexplicabili quadam alteratione in ipsis terrae visceribus pendent (a).

Res haec, Meo saltem iudicio, ita se habet: Multum valere in morbis vulgaribus gignendis manifestas aëris qualitates extra dubium est; quibus & aliae accedunt causae, quae vim illarum multis modis nunc augendo, nunc minuendo, immutant. Hae ex terra in primis oriuntur, ubi nimirum, ut sapienter dixit Lucretius,

*Putrorem humida nacta est,
Intempestivis pluviisque & solibus icla (b).*

Ut terrestris autem ille putror plurimum nascitur

(a) *De morbis epidem. cap. II.*

(b) *Lib. VI. vs. 1099.*

tur ex corruptis varii generis herbis, interdum etiam ex animalium cadaveribus, atque mineralibus; ita aquae, stagna praesertim & paludes, quae suas herbas, suaque animalia alunt, eodem modo pestiferos saepe exhalant spiritus, circumfusi aëris inquinamenta. In hunc censum denique veniunt, rarius tamen in nostris plagis, maris fluminumque inundationes, terrae motus, montium eruptiones, & quaecunque aliae insignes rerum naturalium mutationes, aethera, quem spiramus, corpusculis vitae nostrae minus idoneis replere possunt. Haec enim corpora nostra afficiunt, & morbis opportuna reddunt.

SECTIO X.

De febris lentis, sive hefticis.

TOT habent causas, easque multum diversas, febres lentae, quae *hefticae* vulgo dicuntur; ut non idem morbus, sed alius atque alius esse videantur. Omnium autem perniciosissimae sunt, quae ex partis alicujus in corpore praecipuae, pulmonis in primis, exulceratione originem trahunt, materia nempe purulenta sanguini commista, quae motum ejus inordinate turbat.

Id autem animadvertendum est, illos maxime his pulmonis exulcerationibus obnoxios esse, quos pueros aut juvenes strumae vexaverant.

Quo-

Quocirca memini olim experientissimum Medicum, Radclivium, dicere solitum, phthises in nostris & frigidioribus regionibus esse plerumque strumosas. Saepissime itaque videmus in tabidis, post mortem incisus, pulmonem tuberculis seu glandulis induratis oblitum, quae suppurantia pus exspuerant.

VARIOS hujus morbi gradus, eorumque invicem successiones, accurate descripserunt Medici; nonnullas tamen ex primis illius causis suas habere periodos haud satis animadvertunt. Hisce autem circuitibus, quantum id fieri possit, occurrere quam maxime proderit. Ita non paucos certis temporibus, aut sanguinis sputo, aut pituitae tenuis in pectus fluxione, interdum & bilis flavae rejectione tentari videmus. His omnibus nobile illud antidotum, *cortex Peruvianus*, adjunctis illis, quae pulmoni conveniunt, opitulabitur; ante tempus nimium datus, quo malum recurrere solet: quod & in aliis pariter haemorrhagiis obtinet. Hoc vero medicamentum, cum jam exulceratus est pulmo, plurimum nocet; uti mox dicitur.

IN pulmonis autem ulceribus, *lactis* usum in primis commendant Medici, ut duplici modo in medicinam pariter ac nutrimentum cedat. Cautione tamen hic opus est, quoniam nonnulli natura lac averfantur. Quin etiam in capitis doloribus, ac febribus acutis, factaque hinc nimia siti; item si praecordia tumeant, seu biliosae sint alvi dejectiones, aut multum sanguinis cum iis fluxerit; pro veneno lac sem-

per

per reputari debet (a). *Asininum* autem apud nos maxime eligitur, quod aliis licet minus nutriat, magis tamen calorem temperat, & detegget. Sed ubi illud non in promptu est, *serum lactis vaccini*, vel etiam *caprini*, praesertim si herbis suave olentibus pastae fuerint caprae, in ejus locum commode substitui potest; ipsum vero *lac vaccinum*, quantumvis *decocto hordei*, ut moris est, diluatur, saepissime non convenit. Neque alienum erit *serum* illud, infusis herbis quibusdam, quae stomacho gratae sint, & flatus discutiant, morbo accommodatius parare. At infeliciter interdum evenit, ut, cum lactis usum maxime desiderat corpus, tanta sit intestinorum laevitas, ut illud ferre non possint. Cum in tali igitur loco res sit, illud hoc modo componendum est: *Flores rosarum rubrarum siccatarum*, *halauſtia*, *cortex malorum granatorum*, *cinnamomum*, singulorum drachma una, coquantur in *lactis vaccini* libra una. Cum ebullire incipit, *frigida aqua* affunditur parva portione, ut restinguatur & subsidat; finitur iterum ebullire, & eodem modo restinguitur; idque toties faciendum est, donec libra una absorpta, lactis simul & aquae quod restat, librae unius mensuram adaequet. Tum colandus est liquor, quem totum, commisto *saccharo*, partitis, uti commodum erit, haustibus, aegrotus ebibet quotidie. Hac via nutritur simul corpus, & venter comprimitur; nec
quic-

(a) *Hippocr. Aphor. Sect. v. 64*

quicquam obstat aliorum ciborum vel medicamentorum, usui hujusmodi diaeta.

MOMENTI autem longe maximi est, ut incipienti diro huic morbo occurratur; cumque ab inflammatione oriatur, missio sanguinis in primis necessaria est, non semel tantum, sed vicibus iteratis. Is, si crassus & niger, aut glutinosus profluxerit, vitiosus dicitur, & utiliter effundi putatur; contra vero, si ruber sit & pelluceat, integer habetur, neque ultra detrahitur. At facilis est hac in re in errorem lapsus. Non raro enim, cum sanguis maxime effervesceat, missus e vena summo cum rubore crassus, & glutinosus est; in quo statu eo usque emitti debet, dum minus ruber minusque glutinosus evaserit, quod sine periculo fiat. Consilium autem temerarium fortasse videbitur, marcescente jam corpore, & fractis viribus, hoc auxilii genus tentare. At praestat certe anceps remedium experiri, quam nullum; & cum emolumento minuuntur vires, ubi succurritur in vitio, quod robur corporis assidue plus labefactabit. Idcirco si, exulcerato pulmone, vehemens febris urgeat, detractio, quantam sustinere potest aeger, juvabit; divisa nimirum in ea temporis spatia, quae ad corpus alendum necessaria sunt, ista medicina. Novi sane, rebus nondum plane desperatis, bene cessisse hanc medendi rationem; sin secus acciderit, eum Medicus occidisse minime censerit debet, qui, corruptis jam visceribus, nequaquam servari potuit.

FINEM his imponam, postquam monuerim

in

in cassibus nonnullis utilissimum esse balsamicis, qualia sunt *thus*, *styrax*, *succinum*, *benzoinum*, humores acres & salios delenire ac temperare; quae in prunas injecta vaporare debent, ut fumus eorum per tubum aptum in asperam arteriam & pulmonem recipiatur (a). Scio vix in usu esse hanc medicinam, & tanquam inutilem a plerisque negligi. Quisquis autem secum reputaverit, quam longo itinere, per canales scilicet sanguinis, res hujusmodi ad pulmonem ferantur, & quam exigua illarum pars ad locum destinatum perveniat; is fane facile videbit, si qua in illis sit virtus, hac potissimum via impertiri posse.

OB eandem quoque rationem novi fumum ex *balsamo Tolutano*, more *tabaci*, per tubum commodum in pulmones inspiratum usum fuisse eximii, praecipue in sanguinis sputo.

EXIGUIS autem his suppurationibus subjungendus videtur largior, qui hoc in viscere quandoque fit, abscessus, quae *vomica* nuncupatur. Is morbus, etsi gravis sit, & in tabem saepe desinat, haud tantum periculi affert, quam minores illae exulcerationes. Vidi enim, cum materiae purulentae usque adeo graveolentis & foetidae, ut adstantes cubiculum ferre non possent, libra una aut altera, admisto sanguine, tussi rejiceretur; & tamen lacteae diaetae & balsamicorum usu, interpositis pro re nata anodynis, in integram sanitatem aeger restitutus est.

H A E C

(a) Vid. *Christophori Benedicti Theatrum tabidorum, sub finem. Londini, MDCLVI.*

HAEC de *phthisi* dicta sunt.

DUAE autem sunt aliae *tabis* species, quae diversis modis hominem consumunt. In una corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullisque in locum eorum subeuntibus; summa macies oritur, quam *atrophiā* nominant. Haec liquoris, qui in nervis est, vitio saepissime debetur; & *cachexiam*; quae est altera species, conjunctam habet, aut gradatim infert. In utraque propter malum corporis habitum, alimenta corrumpuntur, & partes refectionem non accipiunt; ideoque vitae genus recte ordinatum, & medicamenta ex *chalybe*, quae stomachum confirmant, laxata subinde alvo, apprime sunt necessaria.

IN omni denique tabe exercitationibus, & fricationibus, pro virium ratione constanter uti oportet; caeli mutatio plerumque convenit; quin & interdum longa navigatio. Ex nostra regione, male affecto pulmone, aptissime *Ulyssiponem* aut amoenissimam *Neapolim* itur. Equo autem vehi, dum imbecillitas id non prohibet, vel saltem curru, lectica, aut alio modo corpus movere, nunquam non expedit.

C

C A

CAPUT II.

De morbis capitis.

SECTIO I.

Apoplexia.

CONGENERES sunt plerique capitis morbi, & a repletionem ut plurimum ortum trahunt, quorum praecipuus est Apoplexia. Haec a sanguine nimis viscido, per arterias capitis tardius fluente, & fere stagnante, interdum oritur; qui perpetuo vi cordis propulsus exiles suos canales dirumpit, & in cerebrum effusus, nervorumque motibus corporis inservientium tubulos comprimens, humoris sui in eos illapsus prohibet. Saepius autem illam progignit, sine insigni canalium diruptione, liquor aquosus & rubicundus ex sanguine profusus; aut etiam glandularum circumjacentium exsudans succus, qui tum cerebri membranas obruit, tum ventriculos ejus opplet, & spirituum animalium iter intercludit. Illam *sanguineam*, hanc *pituitosam*, appellare licebit. Priorem autem *fortem* vocavit Hippocrates, atque insanabilem esse dixit; alteram *levem*, curatu tamen difficilem esse monuit (a). U-

(a) *Aphor. Sect. II. Aphor. 42.*

trius-

triusque generis casuum quam plurimae narrationes ex libro doctissimi Wepferi, medici *Scafbusani*, peti possunt (a). Rationes vero omnium, quae in hoc & consimilibus morbis contingunt, dilucide exposuit magnus ille rationalis medicinae auctor, Laurentius Bellini (b).

DE causis externis, quales sunt ictus, lapsus ab alto, & hinc fractum calvariae os, nihil hic dicam; quoniam illae, nisi quatenus Chirurgi manum requirunt, iisdem remediis curantur.

SANGUINEA autem detractiones sanguinis, tam e brachio, quam ex venis jugularibus, larga copia, saepiusque repetitas, pituitosa purgationes per alvum magis desiderat. Per magnum quoque auxilium est in venarum occipitalium incisione, quam proposuit vir cum arte anatomica tum doctrina medica insignis, Jo. Bapt. Morgagnius (c); quam & ipse quidem in maxime periclitantibus magnopere juvasse non semel expertus sum. Etenim cum venae istae intra cranium cum laterali utroque sinu communicent; illis incisis, pars sanguinis, quem in hos convectorum erant, avertitur, & reliqua copia nonnihil minuitur, motusque per eosdem facilius peragitur. Idcirco cucurbitulae sub ipso occipitio, & ad latera colli admo-

tae,

(a) Vid. ipsius observationes anatomicas ex cadaveribus eorum, quos sustulit apoplexia. *Amstelædami*, MDCCXXXI.

(b) In libro *De morbis capitis*.

(c) *Adversar. anatom. vi. animad.* 83. & 84.

tae, cute scalpello profundis fatis vulnusculis concisa, quo sanguis ubertim effluat, nunquam non ex usu sunt.

NEQUE alia ratione juvat, si quid juvare poterit, a nonnullis laudata, arteriarum in temporibus incisio; per hanc enim copia sanguinis in cranium derivandi minuitur. Et Galenus quidem tuto fatis, & sine magno incommodo, arteriam etiam in ipso brachio incisam se vidisse testatur (a). At tantilla sane est portio, quae hac via demitur, ut magnum aliquid commodum inde sperari nequeat. Satius itaque fuerit, ut in *cephalaea* praecipit Aretaeus, *geminas pone aures arterias secare* (b); ex his enim major, quam ex eis in temporibus, profluet sanguinis in caput ruentis copia.

VESICATORIA etiam capiti, & membris omnibus, imponi debent. Cathartica vero, tam quae per os assumi, quam per alium infundi solent (his enim semper opus est) acria, magnaque vi stimulandi ac pungendi intestina praedita, esse oportet, sensus enim fibrarum in nervis fere deperditur.

Lethargus & Carus sunt leviores Apoplexiae species.

(a) *Method. Medend. Lib. v. cap. 7.*

(b) *De morb. diuturn. curat. Lib. 1. cap. 2.*

 SECTIO II.

Paralysis.

DESINIT ut plurimum, nisi mors intercedat, apoplexia in nervorum resolutionem, quae morbi est solutio. Haec autem plerumque alterum tantum corporis latus occupat. Quod vero observavit idem ille Morgagnius, in opposita semper cerebri parte se, sectis apoplecticorum cadaveribus, perspexisse morbi causam; id ipse memini Me olim in nosocomio non semel comperisse.

NULLUS jam sanguinis missionibus locus est, nec catharticis vehementioribus; calidis & modice moventibus, quale est *tinctura sacra*, alvum interdum laxare satis erit. Cumque morbus jam longus sit, pro vesicatoriis, in locis idoneis, praesertim sub occipitio, & supra scapulas, vel ferramentis candentibus, vel medicamentis causticis, ulcera, quae *fonticulos* vocant, excitare oportet. Hippocrates inustiones minimum octo fieri praecepit, assignatis singulis suis loculis (a).

Remedii aromaticis, quae fibras roborent, adjuncto *chalybe*, res praecipue agenda est. Quinetiam prodest torpentis aut resoluti membri summam cutem exasperare. Id optime pra-

(a) *De morbis, Lib. 11. sect. 12.*

praestat unguentum viride, cui adjectus fuerit spiritus vitrioli fortis ea proportione, ut septima vel octava spiritus pars sit, quod ubi corpus rubere coeperit, removendum est, ejusque loco unguentum sambucinum illinendum. Multum juvat in aetate non nimis provectis frigida lavatio, calidae vero immersiones omnibus paralyticis nocent. Et ipse quidem nonnullos, qui, cum vana Medicorum spe delusi ad thermas nostras *Bathonienses* profecti essent, ex aqua calida egressi, mox iterum a poplexia correpti sunt, ac perierunt.

OBLATA igitur hac occasione, super hisce aquis quaedam Mihi comperta in medium proferam. Virtus illarum praecipua in minerali quodam calore, quo ventriculum & intestina fovent, Mihi consistere videtur; idcirco his maxime opitulantur, qui vino, aut id genus liquoribus, cum appetitum ad cibos, tum facultatem illos concoquendi perdiderunt, unde quam plurima provenire mala novimus. Alienissimae autem sunt omnibus, quibus partes internae, cerebrum, pulmo, jecur aut renes, ultra modum incalescunt. Et ob eandem causam, tametsi hae vi sua jucunda stomacho laboranti opem praebeant: saepius tamen, si diu in illarum usu persistatur, huic ipsi visceri damnum afferunt; calore illo, qui primum profuit, immodica perseverantia, ad nimiam fibrarum resolutionem, in detrimentum cedente. Id quod non raro vidi iis praesertim contingere, qui morbis conflictabantur a vitio fluidi,

fluidi, quod nervos irrigat, originem trahentibus.

MORBUS hic nunquam acutus, ſaepe longus, in ſenibus fere infanibilis eſt. Miſeram autem vitam plerumque trahit, qui illo afficitur: vis enim animi cum memoria deperditur; & luctuoſum ſpectaculum, non jam homo, ſed animal ſemimortuum, contremiſit & vacillat.

Chorea Sancti Viti.

MORBUM hunc, facie pariter ac nomine ridiculum, paralyticam affectionem eſſe, & frequenti lavatione frigida, medicamentisque ex *chalybe* paratis, diſpelli jam olim monui (a).

S E C T I O III.

Epilepſia & Vertigo.

DE utroque hoc morbo legi velim ea, quae in alio libro tam ad recurſus, quam ad remedia, ſpectantia fuſius propoſui (b).

MONITUM autem unum & alterum ibi dictis hic adjungere libet. Prius eſt, ſaeppiſſime ventriculi magis, quam capitis, morbum eſſe vertiginem; aut ſaltem utramque partem ſimul

(a) *De imperio ſolis ac lunae, edit. alter. pag. 86.*

(b) *Ibidem, pag. 34. & ſeqq. 81 & ſeqq.*

mul laborare, gravato nempe biliosa & viscida colluvie intestino. Ubi id contingit, frustra sunt remedia quaecunque, nisi prius vino *ipe-cacoanbae*, aut alio quodam vomitiones proritante medicamento, onere suo levatum fuerit viscus. Postea vero appetitum simul & ciborum concoctionem optime juvabit *elixir virioli Mysichti*, ex aqua fontana, hora una vel altera ante & post prandium, assumptum.

ALTERUM, quod addi velim, hoc est, *corticem* scilicet *Peruvianum*, conjuncto remedia morbo accommodato, saepe multum prodesse, in primis si hoc modo assumatur: ℞. *corticis Peruvian.* ℥i. *rad. valerian. sylv. pulv.* ℥i. *syr. e cort. aurant.* q. s. f. electuarius. Hujus, praemissis debitis exinanitionibus, devoret aeger holum pondo ℥j. mane & vesperi, tribus mensibus continuis; deinde repetat triduo, vel quadriduo, ante novam plenamque lunam.

Tetanus.

RARUS iste affectus est, musculorum scilicet universi corporis, praeter naturam facta, validissima convulsio. His igitur cedit remediis, quae in Epilepsia proficiunt.

CAPUT III.

De insania.

NULLUS morbus insania magis pertimescendus est. Quid enim miserius, quam hominem ratione & intelligentia privari; in alios more ferarum saevire; compedibus, vinculis, & plagis, ne vel sibi vel alteri noceat, coërceri: aut, mutata rerum facie, demisso animo moestum esse; vanis imaginibus assidue terri; spectra sibi adstantia fingere; & peracta continuis anxietatibus hac vita, poenas aeternas (quod interdum fit) post mortem fecuturas horrere? Quibus omnibus illud accedit miserandum, quod difficillime curationem accipit haec calamitas. Caeterum quo dilucidius intelligantur ea, quæ de hoc morbo experientia doctus exponenda habeo, pauca quaedam de illius natura praefari libet.

FREQUENTISSIMA hujus mali causa est nimia animi intentio, diuque una aliqua in re, etiam cum jucunda sit, defixa cogitatio. Haec enim, cum sola est, mentem perturbare potest, ut in literarum studiosis videmus; ubi vero animi motus accesserint, ut spes, metus, ira, & alii id genus affectus, gravior multo fit morbus: & pro causae natura, maxime vero prout ingenium ejus, qui laborat, ad has

aut illas affectiones proclivius erit, dementia vel cum tristitia, vel cum furore, hominem occupat. Attamen nihil ita mentem pervertit, ut amor & religio: religionem dico falsam & inanem. In amore insunt spes, timor, suspiciones, & interdum ab his ira ac odium. Religio ista vanis terroribus, & suppliciorum perferendorum imaginibus, animum implet ac distrahit. Hinc evenit, ut amantes magis cum furore, religiosi cum moerore, insaniant.

AT commutantur tamen, & varie commiscuntur, hae affectiones.

MAXIME autem insanit homo, ubi contrariis motionibus mens simul agitur; ut cum ira & metus eodem tempore occupant, aut gaudio & tristitia perturbatur animus; diverse enim trahitur isto modo affectus, & misere laceratus se dedit.

SCIMUS id omnes, ita comparatam esse fabricam nostram, ut, quaecunque rerum species, quae prodesse aut nocere nobis possint, menti se offerunt, subitas affectiones, iisque motiones in corpore consentaneas, necessario concitent. Ita laetitia, moeror, spes, metus, cupiditas, ira, etiam nobis invitis, sanguinem & humores agitando corpus commutant & impellunt. Eodem redit, verae an fictae sint istae imagines, modo mens in eas intenta & infixata, iisdem diu fuerit addicta; quin & fortius percellere & irritare animum imaginaria, quam vera mala, saepissime comperimus. Ita quam falso sibi instantem quis fingit, illa quae

quae revera affligit, adeo intolerabilior est paupertas, ut non raro ad mortem sibi nefarie consciscendam meticulosos adducat. Usque adeo miseris patet nostra omnis vita!

INSTRUMENTUM harum omnium motionum, tam mentis quam corporis, est fluidum illud subtilissimum nervis infusum, quod *spiritus animales* vulgo appellant. De hujus autem natura, nos jam olim conjecturam fecimus (a), ostendimusque ipsum interdum mutationes suas subire; cujus quidem rei documentum insigne dat hic, de quo nunc agitur, morbus.

INSANIAE duo genera describunt auctores, quorum utrumque est constans error mentis sine magna febre; alterum cum furore & audacia, alterum cum tristitia & metu; quorum illud *maniam*, hoc *melancholiam* appellant. Haec autem gradu tantum, ut plurimum, differunt. Melancholia enim nunc citius, nunc tardius, in Maniam saepissime transit; &, remittente furore, gravior fere redit tristitia: hinc furibundi omnes sunt timidi & pusillanimes. Id quod in curationibus observasse permagni usus est. Ipsos autem spiritus animales diversas, & a natura sua alienas, proprietates in omni dementia, ut dixi, acquirere facile demonstratur. Attamen illud maxime mirandum est in hac aegritudine, quod non tantum ea laborantes aliis morbis immunes saepe conservat; sed & ubi quemquam occupat illis implicitum, ita quasi

to-

(a) Vid. *Introduction to the Essays on poisons*, edit. 3.

totum hominem sibi assumit & vindicat, ut eos non raro depellat ac profliget. Neque id in levibus solum valetudinibus contingit; sed etiam in gravioribus, & quae magnum alias periculum afferre possent: ut dicere hic liceat,

Aliquisque malo fuit usus illo.

Duo, quae hanc rem confirmant, insignia exempla Me vidisse memini. Virginem curabam annos natam circiter viginti, mente satis alacrem, corpore nimis imbecillam; quae ex malo habitu diu protracto in hydropem abdominis inciderat, marcescentibus interim membris. Cum, remediis quibuscunque frustra tentatis, spes nulla salutis affulgeret; supervenit repente, nescio qua de causa, infania cum maximis anxietatibus & vanissimis animi terroribus; se enim in iudicium vocandam esse ob crimen laesae majestatis, & capite plectendam imaginabatur. Interea corpus vires acquirere, & ventris tumor subsidere cernebatur; ita ut brevi valentio rem medicinam, utrique morbo convenientem, ferre posse videretur. Idcirco vomitu, purgatione per alvum, & medicamentis, tum quae urinam cient, tum quae stomachum juvant, ita res agebatur, ut post aliquot menses mens sana sano cum corpore rediret.

ALTER, quem dixi, morbus, a priore quodam modo diversus, virginem etiam afflixit; quae annum agens viceesimum & octavum spu-
to

to sanguinis, ex pulmone cum tussi perpetuo fere prorumpentis, vexabatur. Itaque missus est e brachio copia satis larga sanguis, altero quoque die, ad quinque aut sex vices. Minuebatur hinc, non tamen cessabat malum; & transactis duobus mensibus, supervenit febris hectica, siti, calore, & nocturnis sudoribus comitata; cum summa macie, viscidaeque ac tenacis materiae frequenti excretionem, quae ex faucium & pulmonis glandulis febrebatur, intermixtis hic illic puris flavi portiunculis. Instabat jam vera phthisis, & mors prae foribus adesse videbatur. Aegra igitur de animae salute sollicita esse coepit. Praesto erant sacerdotes, qui cum viam ad caelum munire deberent, asperam contra & difficilem illam monstrabant, cum precibus, jejuniis, animique angoribus calcandam; quasi nimirum vitae futurae felicitas infelicitatibus & aerumnis praesentis vitae tota esset redimenda. Quid tandem fit? Misellam, sacris terroribus victam, brevi invasit religiosa dementia; nocte dieque oculis observabantur daemonum species, flammae sulphureae, & poenarum apud inferos aeternarum horrendae imagines. Ab hoc autem tempore evanescere indies coeperunt, quae morbus antecedens secum attulerat, incommoda; decrescere calor febrilis, sputum sisti, minui sudores, & habitus totus ita in meliorem verti, ut, quo minus mens corpori regendo par erat, eo magis vires officii vitae sufficere viderentur. At paucos post dies

dies prorsus melancholica evasit. Morbus igitur exinanitionibus, prout vires ferre poterant, & idoneis remediis ita oppugnabatur, ut sanitatis integrae spes aliqua ostenderetur. At, proh dolor! postquam tres menses fere sunt elapsi, febre hectica cum pulmonis exulceratione reversa, tabe confecta periit meliori fato, ut visa est, digna puella.

TOTUS ergo in vi imaginandi consistit hic morbus. Lactificae enim aut horridae species menti repraesentantur, quas more naturae consueto motiones corporis, quae cum illis conveniunt & quasi cohaerent, necessitate quadam consequuntur. Hinc bruta etiam animantia interdum insaniunt, quippe quae (quicquid contra insani quidam dicant philosophi) ratione aliqua naturae suae convenienti utuntur.

PERMAGNAM sane esse hujus facultatis potentiam quotidie experimur. Quid enim mirabilius, quam hominem in canem aut lupum converti, firmis adhuc viribus mortuum & cum mortuis versari, caput vitreum aut fictile gerere, se existimare? Haec tamen, & sexcenta similia, interdum evenire cernimus. Illud autem magis adhuc mirum, & pene incredibile, quod gravidis saepe contingit. Notum est enim illas, cum forte malacia tentantur, non raro fructus aut cibi alicujus, quem frustra appetiverant, notis corpus foetus, quem in utero gestant, deformare, per omnem vitam aliquando duraturis. Mirifica quidem haec sunt;

sunt; at prodigii prorsus simile est, quod ex narratione viri in mentis humanae facultatibus investigandis perspicacissimi, Malebranchii, adjungam (a). Erat in nosocomio *Parisiensi* incurabilium dicto juvenis, ab infantia mentis inops, cujus brachia & crura iis in locis disrupta videbantur, quibus, in illa regione morte damnatis membra ista ferreo vecte contundere mos est. Misellus iste per annos viginti vitam protraxit, concurrentibus ad eum visendum Philosophis & Medicis, qui manibus suis ossium, quae dehiscabant, cava & hiatus contrectabant. Non diu autem latuit infelicis hujus eventus causa; mox enim compertum fuit matrem, dum puerum illum in utero ferret, terribili spectaculo interfuisse, cum sons quidam eo, quod dixi, mortis genere plecteretur. Perterrefactam fuisse, facile est credere; quibus autem modis vis ipsius imaginandi damnum tale foetui impertire posset, scire difficile. Ingeniose, ut solet, conjecturas suas super hac re persequitur Malebranchius. Sensum quendam internum esse dicit imaginandi facultatem, quae omnis spiritum animalium ope peragitur; foetum vero corporis materni partem censerì debere, ita ut, quicquid patitur pars aliqua matris, idem occulta quadam communicatione in partem foetus congruentem transeat. Percussa itaque horrendo viso praegnans dolorem, fortassis & fibra-

(a) Vid. *Recherche de la verité. Tom. 1. Liv. 11. chap. 7.*

fibrarum distractionem, iisdem in membris pertulit, quae fracta spectavit in fonte; firmiora vero ipsius ossa resistere poterant illi injuriae, cum eadem in tenerrimo infante vix dum formata facile disrumpebantur, nunquam denuo conjungenda. Attamen sive hac, sive alia quacunque via, res acciderit, imaginandi virtutem mirifice corpus afficere luculenter demonstrat.

HAUD immerito quoque id mirum videatur, quod immodicum gaudium nimis diu protrahit, pariter cum anxietate & moerore, mentem pervertat. Hoc, ut videtur, eam ob causam fit, quod jucundae imagines, quae menti perpetim obversantur, ad alias res eam attendere non sinunt; unde cum mille modis a speciebus, quae necessario assidue occurrunt, interpelletur & avocetur, turbae oriuntur, quae animum transversum agunt & perfundant. His accedit sollicitudo & metus, ne felicem hunc rerum statum improvisa aliqua fortunae adversae clades evertat. Audivi olim Haleum, in nosocomio mente captorum *Londinensi* medicum experientissimum, haud semel dicentem, anno MDCCXX civium nostrorum fortunis adeo infausto (quo societas ad commercium per mare *Australe* promovendum instituta artibus dolosis ad lucrum faciendum viam invenit) se multo plures curae suae commissos tractasse; quos ad immensas opes evexerat fortunae favor, quam quos iniqua fors ad miseriam & pauperiem redegerat. Usque
adeo

adeo mentem corrumpit insatiabilis avaritia,
& auri sacra fames.

ISTUD autem est adhuc mirabilius, quod infani, imprimis melancholici, magnopere interdum sibi in animum inducunt; ut ea faciant, quae maximum dolorem (quo nihil naturae nostrae magis inimicum est) corpori adferunt. Cibos fame fere enecti, perinde ac si venenum offerretur, adversantur; distentam etiam vesicam exonerare nolunt, summo cum cruciatu per integrum diem, vel diutius, urinam supprimentes. Istiusmodi in casibus mens a sensibus quodammodo avocari videtur, dum interim non potest non sentiri dolor; miser autem animum ad ea attendere, quae intus in corpore geruntur, obstinate renuit. Et verisimile est vanas quasdam imagines illum accepisse; quae dolorem, quo cruciatur, perferre cogant: quales sunt, ni id faciat, se graviora passurum; hunc vero jussu divino in poenam peccatorum sibi immitti, aut daemonis inevitabili potentia, aut veneficio quodam effici; & id genus innumerae. Nihil enim est tam incredibiliter ineptum, atque a ratione alienum, quin in laesam imaginationem cadere possit.

VERUMTAMEN, ut ad curam tanti hujusce mali tandem deveniam, illud ante omnia Medicum considerare oportet, quas exinanitiones ferre possit aeger: siquidem omnibus ferre modis demenda est materia, modo vires id sinant; sin illae sint imbecilles, cibis idoneis & medicamentis primum confirmandae erunt, usque dum pati medicinam tu-

to possint. Nam haud raro evenit, ut, nimium exhaustis humoribus, furori succedat insanibilis animi dejectio & melancholia; qua oppressus aeger in perpetuis anxietatibus & moestitia vitam tranfigit, heu! nimis ut plurimum longam. Diutissime enim magna ex parte vivunt insani. Modi autem praecipui, qui demendae hujus morbi materiae conveniunt, sunt sanguinis missio, vomitus, alvi purgationes, & urinae fluxus. De hisce igitur singulis aliquid proponam.

SANGUIS commodissime detrahitur aut ex brachio, aut ex vena jugulari, interdum etiam per cucurbitulas occipitio inciso admotas; mirum siquando capitis dolor urgeat, aut ultra exhauriri per venas sanguinem vires minime patiantur.

VOMITUS optime excitatur vino *ipecacuanhae* in infirmioribus; in robustioribus vero *tinctura veratri*, aut *vino antimoniali*.

ALVI dejectiones moliri commodissimum est *belleboro nigro*; aut *infuso senae*, adjuncta *tinctura jalapii*; aut denique *aloë*, si forte mensium in foeminis, vel haemorrhoidum in viris, suppressio sanguinis per naturales hasce vias profusionem desideret. Has vero omnes exinanitiones, tum quae per vomitum, tum quae per dejectiones fiunt, aegrum frequenter repetere oportet; ita ut per vices aliae aliis interponantur. Neque illud addere alienum est, valentiora plerumque medicamenta requirere hunc morbum, cum nervi haud facile hic iritentur.

MA

MAJORIS autem momenti est, quam vulgo existimatur, per renes depletio, praesertim cum furor conjunctum habet febrilem ardorem. Melancholicis enim parum prodest, quos ut plurimum nimis largum urinae profluvium sollicitat. Diuretica autem hic aptissima sunt *salia ex lixiviiis herbarum crematarum parata*, & *sal diureticus* dictus; quorum alterutrum per vices exhibere licebit, idque portione satis larga.

CUM illis, quae morbum minuunt, adnumeranda forsitan videbuntur emplastra vesicatoria capiti admota: quae tamen nimia irritatione nocere potius, quam juvare, saepe deprehendi. Magis conveniet Veterum more, caput ad cutem tondere; deinde *aceto*, in quo *rosar. flores*, aut *bederae terrestres folia* infusa sint, frequenter fovere & madefacere; item *setaceum*, quod barbara voce Chirurghi appellant, sub occipite apponere. Illud autem hoc modo efficitur: Funiculus ex filis sat multis fericeis foramini inditur; dein, facta perforatione, subter cutem transversus conjicitur, sic ut spatium duorum fere digitorum comprehendat; tum per aliud, cuspide acus factum, vulnusculum educitur. Illinendus autem est unguento aliquo digestivo, & quotidie movendus, quo ex ulcere pus exeat. Nihilominus tamen in longo morbo vesicatoria interdum proficiunt.

INTEREA dum hisce modis expelluntur noxii humores, iis etiam remediis pugnam

dum est, quae corpus immutant. Diaeta tenuis esse debet, ex jusculis maxime *farinae avenaceae*, aut *hordei*; & cibis ex media materia. Alendum enim corpus est, ne vires deficient, & detractionibus necessariis ferendis impares evadant.

MEDICAMENTA plurima apud auctores, cum veteres tum recentiores, commendantur; quorum alia maniacis, alia melancholicis conveniunt: utraque autem eo collineant, ut bilem corrigant; quae acris primum, deinde viscida, & picis instar atra fit. Quin & sanguinis ipsius habitus in hoc morbo crassus est, & tenax, nigroque colore; unde incisa cadavera cerebrum siccum, & tantum non friabile, sanguinisque canales atro ac lento cruore distentos, ostendunt. Illud autem animadvertere ex usu erit, pleraque, quae ad humorum vitium emendandum apta sunt, medicamina vi aliqua exilissimos glandularum meatus aperiendi, & subtilissimos liquores e corpore propellendi pollere. Hujus generis sunt gummi graveolentia, in primis *asa foetida*, *myrrba*, *castoreum Russicum*, & *campbora*; quam vi etiam anodyna pollere, & certius tutiusque, quam ipsum *opium*, somnum arcessere, nonnulli auctores experti affirmant. Melancholicis etiam convenientissima sunt quaecunque e *ferro* parata. Plurimum denique juvat, in furoribus praesertim, aegrum balneo frigido frequenter immergere. *Capiti* enim, ut monet Celsus,

Celsus, nihil acque prodest, atque aqua frigida (a).

RESTAT adhuc, ut quomodo continendi sint insani proponam, quo nihil ad sanitatem plus confert. Et alia quidem ratione in maniacis, alia in melancholicis, opus est. Illorum reprimenda audacia; horum spes excitanda est, & erigendus animus. Neque tamen illos, qui violentius se gerunt, asperioribus onerare coercitionibus, & verberibus multare, necesse est, cum satis sit vincire; meticulosi enim sunt, ut jam dixi, omnes, & cum per tempus aliquod superatos se senserint, manus facile dant in posterum, neque vel sibi aliis vim inferre audent.

DIFFICILIOR res est cum iis, qui aut cum nimia tristitia, aut nimia hilaritate desipiunt; quorum animis pro cuiusque natura Medicum se accommodare necesse est. Aliorum igitur risus intempestivus objurgatione & minis prohibendus est; aliorum tristes cogitationes discutierendae, ad quod symphoniae & ludi, quibus olim delectabantur, multum saepe valent. Et musica quidem quomodo corpus pariter ac animum afficiendo juvet, jam olim explicui (b).

ILLUD autem perpetuo servandum est, ut imaginibus, quae diu occuparunt, aliae contra-

tra-

(a) Lib. I. cap. 6.

(b) Mechanical account of poisons, Essay III. Vid. etiam, quae huc facientia dixit Aretaeus, De curat. a. curator. Lib. I.

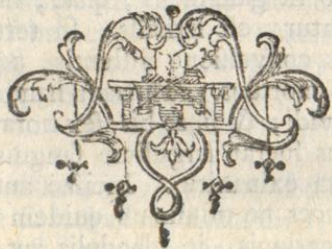
trariae menti adferantur, quo novis cogitationibus paulatim se alluescat. Ut enim in corpore, morbo aut exercitiis fracto, imperanda est quies & laboris intermissio: sic animum a vanis, quas accepit, speciebus omnibus modis abduci oportet. Id autem consequemur, si ad ea, quae diversis motionibus exercent, convertamus. Idcirco in falsis timoribus, qui longum inhaeserunt, veris periculis terrefacere, & pavorem incutere, nonnunquam prodest. Hi autem veri terrores falsorum istorum natura dissimiles esse debent, ut mentem diverso modo exagitent. Mens enim quiescere nescit, curis vero & sollicitudine vacua esse potest, & mutatio idearum pro oblectamento & studiorum intermissione est habenda; pariter ac membrorum muscoli, uno aliquo labore fatigati, ad alias actiones conversi refocillantur.

CORPORIS exercitationes nunquam negligendae sunt. Ambulare; equo vehi; pila, globis, ludisve similibus uti; natate; quin & terra marique peregrinari, multum juvat: hisce enim tum fabricae universae robur confirmatur, tum assidua rerum objectarum permutatione mens ad se rediens sapere discit.

UNICAM tantum animadversionem hactenus dictis adjiciam. Anodyna medicamenta ad somnum arcessendum, rarissime in hoc morbo juvant. Nihilominus autem in casibus nonnullis; ut in magnis animi terroribus, aut ubi per longam sollicitudinem, vel tristitiam, pervigilio

gilio fatigatus est aeger; illa experiri non alienum est. Neque tamen diu in his persistendum; non raro enim, etiam cum somnum inducant, expergiscitur laborans, terrificis imaginibus gravius quam antea tentatus.

FINEM dicendi faciam, postquam monuero, nullo in morbo majorem de iterato in aegritudinem lapsu esse metum: quo circa, quaecunque proposuimus auxilia, sive ad medicinam, sive ad diaetam, & vivendi morem pertinent; ea omnia, etiam cum jam convaluerit aeger, ad satis longum tempus per intervalla in usum revocari debent.

CAPUT IV.

De angina.

ANGINAE varias species diligenter exposuerunt auctores medici; at tres tamen, quae sunt omnium acutissimae & maxime perniciosae, non satis pro morbi natura dilucide explanarunt. Harum primam *aquosam*, alteram *tonsillarum gangraenam*, tertiam *faucium strangulationem* appellare licet.

IN prima igitur oris, palati, & vicinarum partium glandulae distenduntur & tumescunt. In altera tonsillas occupat inflammatio sine perfecta suppuratione; illae tument, & indurescunt; illico fit gangraena, quae, nisi citissime succurratur, est lethalis. In tertia, nervis omnibus convulsione distentis, aeger subito concidit mortuus. Tertiam hanc speciem ipse semel vidi; & licet bis sex horarum spatium detractus fuerat largissime sanguis, nihil profuit tanta exinanitio. Incisae autem post mortem fauces ne minimam quidem tumoris, vel inflammationis, in glandulis aut musculis notam ostendebant; sanguine vero crassiori turgidae arteriae, venaeque omnes, ubique prominebant. Morbum hunc, etsi rarus sit, descripsit Hippocrates. *Ex anginis*, inquit, *gravissimae*

vissimae sunt, & celerrime interimunt, quae neque in faucibus, neque in cervice, quidquam conspicuum faciunt; plurimum vero doloris & orthopnoeae inducunt (a). Praeceptum autem in omnibus hisce malis est periculum, cui non uno modo occurrere oportet.

MEMINI, elapsis jam aliquot annis, apud Wallenses, in locis praesertim mari vicinis, in febris popularis modum saevisse aquosam istam luem, multosque intra biduum aut triduum ea correptos periisse. Medico cuidam illic degenti rogatus consilium dedi, ut, misso quam primum copia satis larga sanguine, & laxata vel clystere, vel si id fieri posset, leni potione alvo, emplastra vesicatoria sub mento & ad latera colli admoveret; sin autem per haec parum proficeretur, ut in palato circa uvam, venasque sub lingua, plagis satis altis vulnera infligeret, quibus morbus erumperet. Interim febris causa ter die quaterve assumendum suasi pulverem, ex putvere contrayervae composito, & nitro purissimo, pari portione confectum. Illa cura quam plurimis salutis fuit.

IN tonsillarum gangraena, detracto primum sanguine & lotionibus ducta alvo, unicum remedium est, glandulas hasce tribus quatuorve in locis vulneribus satis profundis scalpello incidere, quae melle rosaceo, adjecta mellis Aegyptiaci,

(a) In Prognostic.

gyptiaci aliqua portione, sunt curanda; interim tamen os faucesque *bordei* & *ficuum decocto* colluere oportet. Haec autem in principio morbi fieri convenit; post biduum enim aut triduum ad gulam serpit malum, & exitiale est. Vidi nonnullos hac medendi via salvos evasisse; alios vero, in quibus ea neglecta aut fero tentata fuerat, periisse: cum Medici interim adstantes, quoniam calor febrilis imminutus videbatur, nihil periculi subesse, & rem in vado esse, existimarent; qui animadvertisse certe debuerant, pulsus aegri vacillantem, summam inquietudinem, & sudores frigidos se invicem excipientes, instantis fati praenuncios esse.

MORBUS iste pueros praecipue infestat, cujus descriptionem accuratissime, ut omnia, tradidit Aretaeus (a); quam commentario luculento illustravit doctissimus Severinus, *παιδαγωγὸν λοιμώδη* vocans, atque hanc ipsam, quam proposui, medicinam commendans (b): quin & eandem olim exsecutus est Latinus Hippocrates, Celsus (c).

STRANGULATIO faucium, quam tertiam anginae perniciosae speciem dixi, si praevideri possit, depletionibus omnis generis praecaveri debet;

(a) De causis & signis morborum acutorum, Lib. I. cap. 2.

(b) Diatriba De pestilente ac praefocante pueris abscessu, Operi De recondita abscessuum natura adjuncta. Francofurti, MDCLXIII.

(c) Lib. VI. cap. 10.

bet ; sanguinis scilicet detractioibus, purgationibus, emplastris veficatoriis, foniculis, medicamentisque urinam moventibus. Neque etiam inutilis est abftinentia, moderatio nimirum in cibo & potu.

C A-

CAPUT V.

*De morbis pectoris.**De asthma.*

DIFFICULTATEM spirandi plurimae, eaeque inter se multum diversae, causae efficiunt. Quidquid enim facit, ut circumfus aër solito minus prompte in pulmonis intima penetret, morbum hunc concitat. Ad respirationem autem inprimis necessarium est, ut thorax dilatetur; quod septi transversi, musculorum intercostalium, & illorum, qui abdomini incumbunt, motionibus peragitur. Juxta illud, opus est aërem in asperam arteriam recipi; cum hujus igitur meatus tumore, vel humoribus viscidioribus, sunt interclusi, spiritus aegre trahitur. Deinde ipsius spirabilis elementi ratio hic habenda est; si enim gravius solito aut levius sit, visceris hujus vesiculas, in quas irruit, haud satis magna vi distendet. Sensus etiam ipsius pulmonis non raro hanc aegritudinem infert. Vidi nempe nonnullos, qui cum sub crasso urbis aethere satis commode agerent, rus petentes ab aëre fereno, qui plerisque hoc incommodo laborantibus levamen efficit, in gravissimam dyspnoeam sunt delapsi. Respirationis denique impedimentis

ad 2

adnumerari debet sanguinis per pulmonem difficilis transitus. Id autem variis modis evenire posse manifestum est; tam scilicet ipsius cordis, quam sanguinis vitio. Cordis vis debilior sanguinem minus propellit; hic vero, si forte nimis crassus fuerit, aegrius movetur, & in canalibus suis quodammodo haerens aëris officium perturbat & moratur. Plures morbi hujusce causae enumerari possint; sed istae sunt praecipuae, quarum aliae aliis conjunctae ineluctabile interdum exitium procreant.

MULTIPLEX hoc malum multiplicem postulat medicinam; in omni autem ejus genere auxilium est, nisi aliquid prohibet, in sanguinis detractio. Neque id satis est: vomitus etiam, si pituita tenax pulmonem aut ventriculum gravat, apprime utilis est; & is quidem frequenter repetitus. Alvum laxam habere oportet, quae cathartici tamen vehementioribus minime sollicitanda est; satis plerumque ad hanc rem erit singulis noctibus pilulas dare, ex paribus portionibus *pilulae Rufi* & *gunmi ammoniaci* confectas. Aegro cibis & potionibus flatulentis quibusve omnino interdicere oportet. Exercitationibus fere ad lassitudinem; & fricationibus, praecipue inferiorum partium, & per se ipsum, & per alios, usque ad sudorem, fere utendum est.

IN ipsis accessionibus, quantum potest, spiritus angustiam levare oportet. Id faciunt, si humores viscosi sunt & tenaces, *oxymel scilliticum aquae cinnamomi simplicis* commistum; *alium*

lium, sive crudum, sive conditum. Sin autem nervorum liquor in culpa est, gummi omnia graveolentia, in primis *lac ammoniaci* dictum conveniunt. At meminisse convenit, anodyna remedia, quae in priore casu pestifera sunt, in hoc plurimum proficere, *salibus* nempe, aut *spiritibus volatilibus* dictis, conjuncta; inter hujusmodi vero compositiones non alia praestantior est illa, quae nomine *elixiris paelegorici* prostat.

SED enim cum nonnulli, vitio aliquo corporis aut humorum, levissimis quibusve de causis in hunc morbum incidant; quibus modis eum praecavere oporteat, dicendum est. Ratio igitur cum temperamenti aegrotantis, tum ipsius morbi naturae, hic haberi debet. Illud, si calidum sit, refrigerantia & acida, mitiora tamen, postulat; inter quae praestant *acetum* & *oxymelita* quaecunque. Sin corporis constitutio sit frigidior, calefacientia nonnulla usui erunt; qualia sunt, *radix enulae campanae*, *zedoariae*, *sagapenum*, *myrrha*, & confimilia. Vomitum in utroque subinde ciere convenit: alvumque lenibus cathartics, quae non nimis sollicitent, quale est *sal Glauberi* dictum, subducere. Aqua pro potu commodissima est, adjecto vini paululo.

QUONIAM autem in omni hoc morbo sanguis plus minus effervesceat, huic excandescientiae nobili illo remedio *cortice Peruviano*, iis praesertim temporibus assumpto, quibus recurrere soleat difficultas respirandi, occurrere

re

rere optimum erit. Et novi quidem illum, commisso *cinnabari antimonii*, nonnunquam insigniter profuisse.

POSTREMO id minime praetermitti debet, quod fonticuli, quos vocant, supra scapulas inusti suspiriosis quibuscunque sint auxilio. Et hos quidem non solum humores emittendo, sed & distensionem nervorum nimiam minuendo, tam in hoc, quam in aliis quibusdam morbis prodesse, fas est credere.

CAUTE tamen in his omnibus agere oportet. A nimis frequentibus sanguinis detractionibus hydropis metus est. Senibus nocet nimia aquae potio. Exercitationes vehementiores spiritum augustum faciunt. Magna denique acidorum copia fibrillas nervorum confringendo anhelitum difficilem reddit. Ita modus etiam in ipsa medicina servandus est.

DE hoc autem, simulque de aliis pectoris morbis, consuli velim Laurentium Bellini *De morbis capitis, pectoris, &c.*

—

 CAPUT VI.

De morbis cordis.

COR, motuum omnium animalium instrumentum primum, vitaeque nostrae quasi principium & fons, cum musculus sit, vel potius plurimum musculorum congeries; iisdem, quibus alii corporis muscoli, patet incommodis.

AFFECTIO autem, qua frequentissime laborat, est *palpitatio*, unde per exiguum temporis spatium motus ejus interrumpitur. Ex causis admodum variis haec ortum habet. Nonnunquam enim resolutae fibrae haud satis valido impetu sanguinem propellunt. Interdum polypus, in ventriculis aut auriculis haerens, vim ejus eludit. Alias evenit, ut spissior simul & copiosior sanguis difficulter in canales suos feratur. Item aqua in pericardio abundante (quod raro tamen accidit) musculi hujus motus impediri potest. Concreta quoque lapidea illum turbant. Est etiam, ubi tendines in ductuum orificiis, in senibus praesertim, osseam duritiem acquisiverint; quo, amissa vi elastica, motui protrudenti nimis resistitur. Nec praeterire oportet, quod sanguinis etiam inopia morbum hunc facere possit. Hinc enim fit, ut spiritus animales minus;

nus, quam par est, in cerebro fecernantur; unde prohibetur cordis contractio, pulsusque fit intermissio.

NON est autem alienum hic adnotare, affectionem hanc plerumque esse convulsionem; qua, cum cor sanguinem uno nisu non satis propellere potest, vim suam repetere debet: documento sane insigni, sicut ante exposui, motus etiam istos, qui non voluntarii dicuntur, ab animo nostro regi & mutari (a).

ILLUD denique praefagitionis loco adjungendum videtur; quod violenter infestans, & saepius recurrens, hoc malum in *syncopen* tandem, seu fatalem virium defectum (quam alteram cordis affectionem censent auctores) plerumque desinit.

TOT variis casibus medelam etiam variam accommodare oportet. Illud autem in universis tenendum est, nisi vires sint admodum imbecillae, sanguinem detrahi posse; quo, cum debilior sit ad propellendum vis cordis, minuatür liquoris propellendi pondus. Et quidem non raro a plenitudine etiam oriri non tantum cordis palpitationem, sed & ipsam *syncopen*, animadvertimus; ita soliti cujusvis fluxus suppressioni, ut ex naribus aut haemorrhoidibus, frequenter succedit praeceptus iste virium lapsus; unde ad praecavendum hoc malum utilissime certe erit sanguinis missio. Vix autem aliae quaevis exinanitiones ferri possunt.

(a) Vid. *Introductionem*.

E

43

sunt. Resolutio fibrarum ea, quae in capite de paralyfi sunt exposita, desiderat. Craffior sanguis, qui polypum generat, medicamentis attenuantibus, qualia sunt spiritus volatiles dicti, & gummi graveolentia, emendatur. Vesicatoria autem, in primis si sopor urgeat, deficiente animo, optime stimulant & languentem excitant.

C A P U T VII.

De morbis ventriculi & intestinorum.

IN morbis ventriculi & intestinorum non minus ea, quae cavere, quam quae facere oportet, proponenda habeo. Et primo quidem, quanquam pituitam viscidam, quae stomachum gravat, vomitu interdum ejicere maxime necessarium sit; frequentibus tamen vomitionibus motum illum naturalem, quo alimenta deorsum pelluntur, invertere ciborum concoctionem plurimum perturbat & impedit.

APPETITUM ad cibos acuunt herbarum amararum infusiones, & ipsam saepe concoctionem adjuvant; at metus est, ne longus illarum usus fibras musculares nimis calefaciat. Quocirca acidis quibusdam, praesertim *elixire vitrioli Mynsichti*, illas simul adstringere non raro convenientius est; ea tamen adhibita cautione, ut, dum adhuc tenax est, quae ventriculo inhaeret pituita, illis absteatur. Frequentissimum enim stomachi malum est, quo resolvitur; idque certe fibrarum ejus constrictionem desiderat.

S E C T I O I.

Alvi fluxus.

VENTRIS fluxus non difficulter coërcetur. De illo loquor, qui sine febre est; nam ubi haec adest, num morbum solvere poterit, deliberare oportet. Cum sola autem cita alvus exercet, fatis plerumque erit assumpto semel aut bis *vino ipecacoanbae*, ventrem *rhabarbaro* aliquoties purgare; deinde aromaticis, adjuncta *creta*, aut *bolo Gallica*, intestina roborare.

Dysenteria.

DIFFICILIOR res est, ubi *dysenteria*, aut torminibus, intestina excruciantur. Illa enim plerumque intus exulcerantur, & cruor manat; qui modo cum stercore aliquo semper liquido, modo cum quibusdam quasi mucosis excernitur, simulque carnosa quaedam descendunt; frequens quoque dejiciendi est cupiditas, dolorque in ano; exiguum interim emittitur, eoque tormentum intenditur; & cum ab inflammatione oriatur hoc malum, nunquam non adest febricula.

SEMPER igitur, ut ad curationem veniam, primum sanguinem mittere expedit. Deinde vomitus utilissimus est, quem *vino ipecacoanbae*,

haec, non semel, sed ter quaterve, interposito biduo vel triduo, elicere optimum erit.

INTER has exinanitiones, & etiam postea, adhibenda sunt medicamenta, quae fluxum cohibeant, & simul membranulas exulceratas fiant. Neque ullum remedium Mihi comperitum est illo praestantius, quod ex *confectione cardiaca*, & *bolo Gallica*, adjuncto extracto *Thebaïco*, componitur; ita nimirum, ut illorum singulorum scrupulus unus, hujus granum unum, ter die adsumantur.

NEQUE inutiles sunt infusiones in alvum, maxime ex jusculis pinguibus, addita *theriaca Andromachi*; aut saltem *electuario e scordio*; vel ex *decocto albo*, adjecto *amyllo*; vel loco illius *julepo e creta*, adjunctis, ubi opus fuerit, extracti *Thebaïci* granis duobus aut tribus.

ILLUD denique animadvertite ex usu erit, malum interdum corporis habitum efficere, ut haec omnia parum proficiant. Illis in casibus, non omittis caeteris, ea, quae humores emendant, in usum vocare oportet; & quidem *rhabarbarum*, adjuncta *mercurii sexies sublimati* exigua portione, iteratis vicibus dare convenientissimum erit.

PRAETER haec incommoda, *vomica* etiam interdum, sive suppuratio interna, in ventriculo nascitur. Hoc quidem raro fit, non semel tamen accidisse vidi; cum magnam profecto sanguinis simul & purulentae materiae copiam evomebat aeger. Terret sane iste casus, at plerumque tamen non magnum periculum ad-

fert; iisque adsumptis, quae membranas exulceratas conglutinent, in primis *balsamo Locatelli*, redit fanitas.

SECTION II.

De ileo.

ACUTISSIMUS morbus est is, quem *εἰλεός* dixerunt *Graeci*. *Celsus tenuioris intestini morbum* vocavit (a). Est autem vehemens intestini inflammatio, quae, nisi cito succurratur, brevi in gangraenam definit, & mors instat.

PROMPTISSIME igitur, & larga copia, sanguinem detrahare oportet, non semel, sed iterum, plerumque etiam tertio. Inde venter laxandus est. Id autem difficillime fit, quod acria nimis irritant, & vomitionibus rejiciuntur. Clysteribus itaque primum res agenda est, interpositis cathartice; quorum illi stimulantibus, haec lenia esse debent, ita ut mutuam sibi invicem operam praestent. Anodyna etiam necessaria sunt, sed cum purgantibus mixta. Commodissimum igitur erit dare *extracti cathartici* scrupulum unum, adjuncto *extracti Thebaici* grano uno; & post horas aliquot cochlearia duo *infusi senae*, adjecta *tincturae senae* quarta parte, singulis vel al-

(a) *Lib. IV. cap. 13.*

alternis horis propinanda, usque dum dejectionum satis fuerit.

HIS si nihil proficiatur, *argentum vivum* bibendum praebere opportunum erit, quod quidem duplicem hic usum praestat; partim pondere suo inversum intestinorum motum restituendo, partimque lubricitate excrementa alvum opplentia emolliendo & deorsum propellendo. Idcirco copia satis magna id hauriendum est, librae minimum pondo; quod repetere etiam plerumque opus est. Neque diu sane tardare hoc experimentum oportet; quoniam metus est, ne, quod non raro fit, inflammationi superveniat gangraena, qua corruptis intestini tunicis, in abdomen effunditur ponderosum metallum.

NEQUE nihil denique juvant fomenta, in primis panni lanei calefacti, & *spiritu vini* madidi; aut etiam, ut praecepit Sydenhamus, *catulus vivens nudo ventri indefinenter accumbens*. (a). Longe autem plus adjuvat balneo tepido corpus totum immergere. Et si nondum discussus dolor sit, cucurbitulas circa umbilicum defigere convenit, cum levibus incisionibus.

EADEM via morbum illum atrocem, quem medici Galli *colicam Pictonum*; nostrates in insulis Americanis, ubi frequentissimus est, *the dry belly ache*, appellant, curare oportet. Est enim dolor cum febre, & inflammatione, molestissimaque alvi astrictione conjunctus.

(a) Vid. *Oper.* p. 41. Lond. MDCCV.

S E C T I O I I I .

De lumbricis.

NON raro lumbrici occupant alvum. Et horum quidem tria sunt genera, *teretes*, & *ascarides*, qui pueros; *latique*, omnium pessimi, qui adultos maxime infestant. De singulis eorum plurimi scripserunt auctores. *Lati* autem descriptionem, additis etiam iconibus, omnium accuratissime tradidit vir doctissimus, Daniel Clericus (a). Quum is igitur Medicorum quorundam de hoc animalculo, quod singulari natura praeditum videtur, errores redarguerit; quae sequuntur, ex illo excerpere libuit. Et primo quidem, hunc non unicum esse vermem; sed plurium vermiculorum catenam, ex illo genere, quod *cucurbitinos* vocant, continuata serie aliorum aliis adnexorum, manifeste apparet. Hi autem, digiti latitudinem habentes, interdum singuli ac separati in intestinis jacent, & per alvum excernuntur. Totus denique vermis *conjunctus* unum caput fortitur, idque satis acutum, rostro haud absterile; quo intestinis infixo, valde pertinaciter illic haeret, ore pro nutrimento chylum sugens.

HISCE

(a) *Historia naturalis & medica latorum lumbricorum.*
Genevae, MDCCXV.

HISCE a Clerico observatis quaedam a Me usu comperta adjungam; vidi enim, & fanavi, non semel hunc morbum. Et id quidem mirum aeque & molestum est, quod utcumque medicamentorum vi vermiculorum istorum aliquot foras sint ejecti; indies tamen renascuntur, reliquisque in corpore se adiungunt, usque dum aduncum illud caput exturbatum fuerit; & tum demum simul cum eo totum animal per anum exit, multorum saepe pedum longitudine. Neque mirum sane est dolores inferre acutum illud rostrum; & hominem, cum monstroso & voracissimo hospiti alimentum assidue suppeditare debeat, macilentum fieri & contabescere.

OMNIBUS igitur modis extirpanda est haec vermium perniciofa progenies. Idque, si *teretes* sint, aut *ascarides*, facili negotio peragitur. *Argentum vivum* quacunque forma his exitiale est; *rhabarbaro* igitur, adjuncta *mercurii dulcis sexties sublimati* exigua portione, alvum subinde purgare commodissimum erit. Diebus interjectis, *Aethiops mineralis* mane & vesperi assumptus relevet. Quin & ipsam aquam fontanam, si in aqua decoctum fuerit hoc metallum, potui dare ex usu erit. Prodest etiam aquam marinam bibere. Oleum denique in alvum subter dedisse juvat.

PROPRIAM autem curationem desiderat lumbricus latus. Ego jam a multis annis hujusmodi remedium efficacissimum esse usu comperi. *Stannum rasum*, cum aequali portione

E 5

tione

tione coralli rubri, in pulverem subtilissimum teritur; hujus drachma una, cum *conserva summitatum absinthii maritimi* in bolum redacta, bis die devoranda est.

POSTREMO, quibuscunque medicamentis expugnati fuerint hi intestini hostes; iisdem identidem repetitis, ne reviviscant, cavendum est.

NON alienum erit alium etiam vermem his, quos descripsimus, multum dissimilem, quippe qui non in intestinis, sed in membris, sedem occupat, miraeque naturae est, hic loci memorare. Illum dico, quem Arabes *venam Medinensem*, Graeci *δρακύντιον*, Latini *dracunculum*, nominarunt. Hunc primus descripsit Avicenna, adjecta curatione (a). Textum ejus Latine vertit Georgius Hieronymus Velschius, & commentarii loco justum volumen, varia eruditione refertum, conscripsit (b). Breviter autem summamque praecipua, quae apud Avicennam occurrunt, exponam. Is igitur morbum hunc fieri dixit, cum in quibusdam corporis membris pustula exoritur, quae intumescens deinde vesicam contrahit; mox, ea perforata, prodit rubri quidpiam ad nigredinem vergens, neque cessat continuo protendi; interdum motum habet vermicularem sub cute, ac si is animalis motus, & vere vermis esset. Galenus autem hoc

(a) Lib. IV. Canon. sect. III. tract. II. cap. 21. & 22.

(b) *Augustae Vindelicorum*, MDCLXXIV.

hoc malum *ulcus* appellat, quod ad se nervum a propinqua parte delatum habet (a).

SED revera vermis est iste morbus, in *Aethiopia*, *Africa*, & *India* frequens. Est autem insectum aquaticum, quod acuto capite, & exili corpore, hominum membris, cruribus praesertim, inter lavandum se insinuat; & exiguum primo, membranas muscutorum humidas depastum, majus fit & longius; mox rodendo cutim inflammationem cum tumore excitat, quo suppurante, caput exerit animalculum, duos saepe, aut tres, interdum & plures pedes longum.

CURANDI viam tum internis medicamentis, tum ope externa, proponit Avicenna. Suadet autem, ut aloë tribus diebus consequentibus quotidie unius drachmae pondere devoretur. Sin autem vermis hanc curam eludat, jamque prodierit; tunc convenit ei praeparare aliquid, cui adligetur, & supra quod blande ac paulatim ita convolvatur, ut absque disruptione ad finem usque exeat. Optimum est plumbi frustum, supra quod convolvitur, idque justè ad trahendum ponderis fiat; tum extrahatur leniter, ne abrumpatur; & quae sequuntur. Mihi olim in nosocomio hujusmodi casum intueri licuit, in Nauta quodam ab *Africa* reverso.

(a) Definit. medic.

CAPUT VIII.

De hydrope.

HYDROPIS tres species nominant Medici, cum antiqui, tum recentiores: *leucoplegmatiam* sive *aira oedema*, hoc est, *inter cutem*; *tympanitem*; & *ascitem*. Communis omnium est humoris nimia abundantia, qui collectus tumorem facit; aut in toto corpore, ut in *leucoplegmatia*: aut in ventre, qui modo ita intenditur, ut creber intus ex spiritus motu sonus fiat, sicut in *tympanite*; ubi etiam humoris aliqua portio, ex vapore forsan condensato genita, plerumque reperitur: modo ita repletur, ut motus aquae, moto corpore aut pulsato manu abdomine, facile sentiri possit, sicut in *ascite*.

SEDES *leucoplegmatiae* est in membrana ista, quam Anatomici recentiores *adiposam*, vel potius *reticularem* seu *cellulosam*, vocant; quae membranas corporis omnes & musculos interjacet.

TYMPANITES non est unius generis. Interdum vapor in cavo ventre conclusus abdomen prorsum pellit, quod pulsatum sonitum edit. Vapor autem is halitus est visceris alicujus corrupti vitio genitus & efflatus, ideoque emissus
fem-

semper foetidissimus est. Istiusmodi casus rari sunt: vidi tamen in nosocomio Divi Thomae insigne ejus exemplum. Senex erat, cui tanta cum duritie intumuit venter, ut percussus tympani in modum resonaret; nec faeces nec spiritus per alvum, propinatis licet valentissimis medicamentis catharticis, deorsum ferebantur. Ex inciso post mortem abdomine prorupit cum fonitu halitus, qui tam gravi odore nares afficiebat, ut Chirurgus se aura venenata percussum diceret. Mox foetoris hujus fons apparuit, intestinum nempe colon inflammatum, gangraena vitiatum, & ventriculo pariter corrupto adnatum. Nonnunquam autem sine putrefactione aura quaedam elastica in abdomine genita, neque exitum inveniens, vi sua membranas circumvestientes antrorsum pellit & tumefacit. Haec non in cavo ventre; sed in ipsis intestinis concluditur; quae ita distendit, ut vim suam resiliendi prorsus amittant, in immensum fere aucta illorum capacitate (a).

TERTIAM hydropis speciem *ascitem* esse dixi, quae tribus modis progignitur. Nunc enim inter tendines muscutorum abdominis, qui transversales dicuntur, & peritoneum aqua effunditur, & illos ab hoc disjungenz inflationem efficit (b); nunc in medium tuni-
carum

(a) Vid. *Mémoires de l'Académie Royale*, MDCCXIII. pag. 235. & *Philosophical Transactions*, Num. 414.

(b) Vid. *Cbeselden's Anatomy*, Book III. chap. 4.

carum peritonæi (duplex enim est hæc membrana) illapsus humor harum distensione largum sibi receptaculum format; sæpiissime vero colluvies aquosa in amplo imi ventris spatio colligitur, & stagnat. Atque hanc sane in mortuorum cadaveribus limpidissimam interdum vidi, funiculis multis pellucidis, qui ex tenuibus vesiculis quasi concatenatis constabant, innatantibus; quæ quidem disruptorum canalium, quibus lymphæ circumfertur, erant tunicae, quorum valvulae in partes eos disjunxerunt, & hydatides dictas formarunt.

NULLUS autem hydrops gravior est illo, qui in foeminis ovarum conceptacula occupat. Hæc enim primum indurescunt; mox inflammantur, & corrumpuntur; liquore etiam ex innumeris, qui partes hæcæ perreptant, lymphæ canaliculis erumpenti distenta, in magnam tandem molem excrescunt. Hinc rarissime cedit morbus remediis.

ET hæc præcipue modis aqua in ventre includitur, quorum omnium exempla non semel vidi; illud autem erat rarissimum, quod in nosocomio quondam sese obtulit. Vidua quaedam duorum & quadraginta annorum, quæ nunquam pepererat, per annum circiter de doloribus dorsi cum difficultate urinae conquesta sensit sibi intumescere abdomen, brevique manifesta hydropis *ascitis* signa deprehendebantur; quocirca per ventrem emittebatur aqua, non semel, sed ter; humore vero post singulas paracenteses cito iterum redundante, post duas vel tres hebdomadas ab
ultima

ultima emissione mortua est. Inciso cadavere, effluxit primum ex cavo, quod musculorum transversalium tendines a peritoneo sejuncti confecerant, magna aquae copia, admistis multis hydatidibus largis & nondum disruptis. Dein, secto peritoneo, crassiusculi & visceris humoris librae septem aut octo sunt eductae, quibus glandulae multae corruptae immiscebantur. Mirabamur jam nulla se in conspectum dare intestina, quae frustra quaesivimus; donec crassa membrana corii instar dissecta, ventriculum & omnia intestina simul cum omento in angustum spatium coacta, & quasi occultata, tandem reperimus. Membrana haec erat pars interior peritonei, quod duplex esse jam diximus; cujus pars exterior, quum corium, ut notavi, prope referret, facile prima facie ita nobis imposuit, ut totum esse peritoneum putaremus. Tres igitur, quas memoravi, hydropes *ascitis* species simul in hoc corpore, utili sane accommodoque exemplo, oculis subjicebantur.

PRAETER has omnes aquosas colluvies, alias etiam corporis sedes inundat non raro morbidus humor. Cerebrum & testiculi lympham nimiam replentur. Nusquam autem periculosius, quam in pectore, affligit aqua; quod illis plerumque contingit, qui diuturna spiritus difficultate laborarunt; ea in primis, quae a polyphis in sanguinis canalibus haerentibus nascitur, dum tenuis liquor e sanguine expressus per pulmonum membranam transudat. Hunc non femel

mel

mel observavi ad librae unius aut duarum mensuram, nunc in altero tantum, nunc in utroque thoracis latere, interdum etiam in ipso mediastino collectum. Etenim humor iste indies auctus, tandem pulmonum impediendo motum spiritum intercludit, & aeger improviso moritur. Nonnunquam etiam in illis, qui diuturna cordis palpitatione cum spirandi difficultate laborarunt, ipsum pericardium post mortem in immanem tumorem elatum, & magna aquae copia distentum, repertum fuit.

SED ad curationes horum morborum veniendum est. In *leucophlegmatia*, incisio in tibiae parte interiore fieri debet, duobus super talum digitis, ita ut vulnus ad cellulosam membranam nec ultra penetret, quo per dies aliquot frequens humor feratur; crus autem interea fovere oportet decocto herbarum emollientium & calidarum, adjecto spiritu vinoso, cui addita sit *camphora*. Hanc medicinam non tantum in hac morbi specie, sed & in ipso *ascite* multum profuisse, quin & interdum sanasse, multoties expertus sum; profluente per multos dies tanta liquoris copia, ut fidem superet. Cavendum autem est, non in ea tantum incisione, sed & in omnibus, quae in quacunque corporis parte aquae educendae causa fiunt, ne nimis inde exhauriantur vires; quas aequè prostermit humor ita emissus, ac si sanguinis ipsius tantundem efflueret. Aegrum igitur quovis modo sustinere oportet, ne curatio mortem acceleret; id quod Mihi videre contigit, femel
qui-

quidem Mea ipsius non fatis caute aegroti robur aestimantis, atque iterum Chirurghi temerarii culpa. At mirum tamen est, quantam aquosi laticis sic effusi jacturam cum levamine ferant interdum hydropici. Cujus rei singulare testimonium proferre libet.

FOEMINA generosa, Mihi cognata, annorum fere quinquaginta, corpore firmo fatis & robusto, hydrope intercûte simul & ascite laborabat, ita in immensum tandem ventre distento, ut decumbens onus tam grave ferre nequiret. Cum de vita fere desperaretur, unicam spem salutis eamque dubiam, in humoris e talo emissionem superesse dixi. Illa autem strenue repugnabat, se itineris ex misera vita magnam partem jam emensam esse clamans, neque velle regredi. At precibus demum amicorum victa cessit: itaque ex vulnuscule in utroque crure eo modo, quem exposui, facto profudit decem continuis diebus aqua, ad congiâ mensuram minimum quotidie. Interea fomentis calidis, & stomachi & virium causa, parti provisum est; hausitque bis die cyathum unum & alterum aquae, in qua calefacta infusa essent herbarum folia amararum; quales sunt *absinthium Romanum*, *centaurium minus*, cum *radice gentianae*, & *seminibus cardamomi minoris*, adjecto *vino chalybeato*. Singulis autem noctibus assumpsit potiunculam, Mihi in frequenti usu, ad ciendas hydropicorum urinas efficacem; quae habet *oxymellis scillitic. ℥i. ss. aq. cinnamom. simpl. ℥i. sp. lavend. c. syr. e cort. aurant*

E

fin-

singulorum ʒi. M. Convaluit sensim, & corpus ad pristinum statum rediit. Cum autem vires id ferrent, idoneis medicamentis per alvum purgabatur. Et cathartica quidem paulo valentiora, eaque saepius repetita, desiderat hic morbus; qualia sunt in primis *elaterium*, *mercurius sexies sublimatus*, & *jalapii radix*. Haec igitur debitis intervallis interponebantur. Caetera autem, quae dixi, ad longum tempus in usum assidue adhibebantur; praesertim vero diureticus ille, quem descripsi, haustus per annum integrum nunquam intermittebatur. Ab his nulla unquam valetudine per quinque annos tentata, morbo acuto tandem correpta periit. Nullus autem dubito, quin totum illud aquarum diluvium, partim ex cellulosa membrana, partim ex sacco a tendinibus musculorum abdominis & peritonaeo, aut duplicis membranae peritonaei distensione, formato profluxerit.

ORDO postulat, ut de *tympanite* jam dicam. Is igitur, quem ex putrefactione visceris alicuius oriri significavi, prorsus insanabilis est. Qui autem ex aura in ipsis intestinis genita provenit, catharticoꝝ non nimis irritantium assiduo usu, interpositis medicamentis, quae flatu discutiant, curandus est; iis interim, quae facillime concoquuntur, in cibum assumptis. At corporis exercitatio non negligi debet. Neque inutile erit per alvum interdum infundere copiosam aquam calidam, atque illam recipere; simulque, quod praecepit Celsus, ferreamentis candentibus ventrem pluribus locis exul-

exulcerare, & ulcera fervare diutius (a). Sin autem hoc crudele videatur, vesicatoria abdomini imponere, & per intervalla repetere, in rem erit.

DIRUS semper morbus est hydrops *ascites*; five extra peritonaeum ratione jam dicta, five intra illud, five denique in ventris cavo aqua abundat. Caeterum quas exinanitiones ferre possit aeger, in primis considerare hic oportet. Ubi enim fractae sunt vires, nocet vehemens per alvum purgatio; & quo plus humoris ex intestinis ejicitur, eo major ipsius copia brevi in ventrem refluit. Cum id fieri animadvertit Medicus, desistere debet, & per iter urinae superabundantem aquam foras propellere. Incertae autem virtutis sunt in hisce casibus medicamenta quaecunque, etiam illa, quae praestantissima censentur diuretica; quae in hoc enim respondent, in illo spem fallunt; aliud igitur atque aliud tentandum est. Ut plurimum vero ex *radice scillae* parata omnium sunt efficacissima. Horum praecipua sunt, quam ex *oxymelle* proposui, potio: aut ipsius *radicis* recentis exigua portio, grana nimirum quinque aut sex; quae cum *pulver. ari compos.* *Ess. rad. zingib. gran. vque* contundere, & cum *syrup. e cort. aurant.* in bolum cogere conveniet, singulis diebus mane devorandum: aut *acetum* denique *scilliticum*, quod stomacho minus ingratum erit, & ad propositum valentius, si hac

via

(a) Lib. III. cap. 21.

via exhibeatur : *Succ. limon.* ℥vi. *sal. absinth.* ℥ss. miscentur; adjiciuntur *aq. cinnamom. simpl.* ℥i ss. *syrup. e cortic. aurant.* ℥i. *aq. menth. piperit. spirituos.* ℥ss. *acet. scillitici* ℥i. aut ℥i ss. Haustus ille bis die bibendus erit. Non inutiliter *cinerum genistae* infusionem propter vim diureticam praecipiant Medici; & est quidem saepe commoda, modo potus consueti loco, admisto vini pauxillo bibatur.

INSIGNIS autem est ad hanc rem, & memoratu dignissimus, nobilis foeminae Mihi notissima casus. Illa annos plus minus quinquaginta nata sensit in altero abdominis latere durum tumorem, qui sine dubio erat ipsum ovarium in immensam molem auctum; hinc disruptis partem illam perreptantibus canaliculis; qui lympham vehunt, sensim fiebat hydrops *ascites*. Frustra erant medicamenta quaecunque, sive purgantia, sive diuretica. Ter emissus est ferramento acuto ex ventre humor, qui brevi semper iterum in cavum influebat. Accidit tandem, ut eam inviferet anicula quaedam rustica, quae abdomen conspiciens non sine summo cruciatu distentum facile persuasit, ut singulis diebus, mane & vesperi, cochleare plenum *seminum sinapis* non contusorum devoraret, decoctique *summitatum viridium genistae* semilibram insuper biberet. Postquam triduum hoc modo amarum laticem perpotasset, maximum sensit levamen; quin & fitis, quae molestissima fuerat, omnino sedata est. Alvum interdum duobus aut tribus continuis diebus
mo-

movebat id medicamentum, & urina quotidie ad libras minimum quinque aut sex profluxit. Perstitit in hisce per annum, neque rediit morbus. Sapienter itaque Medicos monuit Hippocrates, ut etiam a plebeis sciscitarentur, si quid ad curationem utile esset (a).

INUSITATUM fortasse videbitur, imo & periculofum, remedia, quae ad somnum apta sunt, in hoc morbo adhibere. At illa tamen interdum eum usum praestant, ut etiam urinam moventibus accensenda sint. Ubi enim magnus dolor premit, profusionem ejus haud raro incitant; non ob aliam, ut opinor, causam quam quod fibras ductuum renalium relaxent, quas cruciatus semper constringit. Hujusce rei fidem faciet memorabilis, quam traditurus sum, narratio.

VIR quidam robustus, sobrius & temperantissimus, annorum circiter quadraginta, hydrope ascite simul & tympanite laborabat. Originem morbo dederat collisio, ab ictu violento ante sex fere septimanas, in dextro hypochondrio facta. Indies ventris tumor augebatur, cum dolore gravissimo, siti intensa, urina admodum pauca, eaque crassa & rubra. Adhibita sunt cum a Me ipso tum ab alio Medico experientissimo, remedia quaecunque ad urinam movendam utilia; sapo Venetus, salia lixiviva, balsamum Gileadense, nitrum, & similia; at incassum omnia.

(a) Μη δυνέειν ὡς εἰς ἰδιώτων ἰσότητων, ἢ τὴν δοξάει συμφύρον. Lib. De praeceptis.

nia. A catharticis valentioribus in pejus ruebatur malum. Paracentesis imperata est, sed renitebantur amici. Cum dolor jam esset intolerabilis, nec ulla spes de vita affulgeret; ut *εὐθανασίαν* saltem consequeretur, de anodynis cogitare coepi. Haustulum igitur cubitum ituro dabam bibendum, qui habebat *aq. menth. piperitid. ℥i. cinnam. simpl. ℥ss. spirit. ℥ii. tinct. Thebaïc. gutt. xxx. lixiv. tartari ℥ss. syr. ex alth. ℥i. M.* Ab illo insperatum levamen sensit; somnus, qui diu defecerat, obrepfit; profuente per vices ea urinae copia, ut illa nocte librae minimum duae redderentur. Hinc animus mire confirmatus est. Cumque aeger, durante *ἀναλγησία*, tum per vesicam, tum per alvum, onus quod gravabat deponi; vi autem anodyni finita, continuo redire, experietur: jussus est eundem haustum octava quaque hora repetere, donec brevi bis die sumpsisse fatis esset. Quum autem ab assiduo hujus usu minueretur appetitus, infusionis amaræ chalybeatae cochlearia aliquot semel vel bis quotidie bibebat; nondum neglecto, si forte dolor ingrueret, divini pharmaci soporiferi usu. Haec ita profecerunt, ut devoratis demum bis die pilulis aliquot ex *pil. e styrac.* portione una, *corticis Peruviani* portionibus duabus, cum *terebint. e Chio* confectis, perfecta restitueretur sanitas.

OPERAE pretium erit historiam quandam legere, quam narrat celeberrimus Willisus, huic

huic nostrae plane similem (a). Sed & expendi merentur, quae ad hanc rem pertinentia protulit eruditissimus Sponius (b). Quem enim ille viginti venae sectionibus sanatum hydropem vidit, pariter ac iste, quem retulimus, ex nimio partium internarum ventris calore & inflammatione ortum habuisse, suspicari licet.

NON erit nunc a proposito alienum ab assumptione eorum, quae juvare possunt, ad abstinentiam transire; eam dico, qua quis ab omni potu per longum tempus se cohibet: hanc enim pro remedio etiam Medici commendant. At difficillima sane ista medicina, cum fitis plerumque vehementer premit; quae nisi sedetur, eam molestiam affert, ut vita non tanti videatur, ut homo illam tali cruciату redimere velit. Novi tamen duos, qui, gravissimo hydropē *ascite* laborantes, longa istiusmodi patientia sibi ex toto temperando ad salutem perducti sunt. Illi autem bibendi cupiditatem os & fauces succo pomorum acidorum aut limoniorum eluendo, devorato subinde hujus aut illius aliquantulo, pertinaciter fallebant.

SIN autem neque per vulnus in talo, quemadmodum in *leucophlegmatia* proposui, neque per omnia dicta auxilia siccet venter, sed humor nihilominus abundat; celeriori via succurrere oportet, per ventrem ipsum emittendo.

Haec

(a) Vid. Willif. Pharmaceut. ration. Part 1. sect. vii. cap. 1.

(b) Aphorism. Nov. Sect. v. aphor. 81.

Haec enim *ερχελησις* servat interdum, raro jugulat, & tensionem abdominis minuendo semper dolorem potenter mitigat; quin &, quod maximi usus est, medicinae locum facit.

SCIO deterreri saepe Medicos ab hac mendi via, cujus rei causa praecipua haec est. Aqua, inquit, frustra emittitur, quae vitatis partibus internis renascatur; quin &, si temporis intervallis emittatur, in eundem locum cito refluet; sin omnis simul exeat, moritur statim aeger. Et certissimum quidem est, corruptis jam visceribus rem esse desperatam, humorisque emissionem per intervalla factam nihil juvare, universi etiam effluxum plerumque perniciosum esse. Coepi igitur anno MDCCV. illius rei causam investigare, ut tanto incommodo occurrere possem. Et illa quidem, ut opinor, haec est. Longa abdominis a concluso humore distensione septum transversum nimis sursum pellitur, muscoli ventris extenduntur, sanguis per canales superiores, quam per inferiores, expeditius fluit, aqua denique compressione sua novam quandam partium vicinarum dispositionem efficit; unde liquore omni simul semelque effuso, septi transversi motus, ut pro natura solet, deorsum illico fertur, sanguis in canales inferiores impetu insolito ruit, & sublata compressionis vi, fibrae eam quam prius acquisiverant extensionem, & calorem quem dederat inclusus humor, derepente amittunt; hinc oritur animi defectio, quae saepe gravius recurrens, orto sudore frigido, mox occi-

eidit. Hoc igitur incommodum commodius præcaveri non posse videbatur, quam abdomen a superioribus ad inferiora manibus fortiter comprimendo, dum aqua profunderet; & postquam omnis effluerat, fasciis illud satis vehementer astringendo.

PLACUIT in nosocomio hoc primum tentare. Et cum mulier quaedam huic curationi satis idonea se mox offerret, simul ac ab inflicto vulnere prorumpere coepit aqua, ipse sedula cura manibus Meis supra umbilicum ab utroque latere positus, ventrem deorsum compuli, mandans Chirurgo, ut infra hanc partem simul isti rei operam daret; id autem interea animadverti, si vel per temporis momentum manus amoverem, aegram actutum animo deficere. Postquam autem omnis humor effluerat, fasciis laneis arcte constringebatur abdomen, panno laneo spiritu vinoso madefacto primum superimposito. Feliciter, & ex animi sententia, magno nostro gaudio successit experimentum. Urinam copiose reddidit mulier, cupiditas edendi rediit, & redintegratis paulatim viribus, morbum recidivum nunquam passa convaleuit. Tanti interest rerum causas cognovisse.

AB eo tempore istam medendi viam tenuerunt Medici, non nostri tantum, sed & exteri; interdum etiam, ut in novis experimentis non raro fieri solet, nimis audacter. Quibus enim jecur male affectum est, quorum stomachus est corruptus, quive malo corporis habitu laborant; iis vix quidquam spei in hac medicina relin-

quitur. Cautiones igitur nonnullae hic semper necessariae sunt; quarum praecipuas peritissimi Chirurghi, G. Chefelden (a), & S. Sharp (b), clare proposuerunt.

FATENDUM est autem, quantacunque prudentia officium suum exsequatur Medicus, saepe tamen hydropem reverti. Verum illud non obstat, quo minus hoc inventum magni aestimari debeat; cujus ope plurimis vitam, eamque facile tolerandam, quin & nonnunquam jucundam, ad multos annos prorogatam fuisse novi. Quod quidem cum multis exemplis constet, unum solummodo omnium loco adduxisse fatis erit.

ILLUSTRIS quaedam vidua, anno aetatis suae quinquagesimo primo, in hydropem *ascitem* delapsa est. Emissus est ex ventre humor, qui cum reslueret semper, singulis mensibus per annum unum educebatur ad mensuram librarum quadraginta quatuor. Anno insequente, singulis etiam mensibus aqua emissa est ea quantitate, ut per quamque hebdomadem colligi libras duodecim compertum esset. Anno tertio, minui coepit humoris quantitas, ita ut mense unoquoque librae tantum viginti quatuor effluerent. Quarto autem & quinto, sextique septem mensibus, aqua tricies educta, non ultra sedecim per singulas vices profluxerunt. Et post novissimam emissionem languere coepit

(a) *Anatomy of the human body, Book III. chap. 10.*

(b) *A treatise on the operations of surgery, chap. 13.*

pit, ac tabescere; difficultate etiam spiritus, ut in hydropē pectoris observamus, assidue fere premebatur, & animo frequenter deficiebat; cum antehac per totum morbi decursum, quoties intervalla essent emittendi humoris, alacris & vivida congressibus amicorum, exercitationibus, quin & choreis sese recrearet. Coepit illam tandem vitæ & curæ taedium, placidaque tandem morte occubuit. Mirandum sane est eo temporis spatio tantam humoris copiam ex corpore humano suppeditari potuisse, libras nimirum mille nongentas & viginti; quas in ipsis ovarum conceptaculis, quæ recentiores Medici *ovaria* appellant, primum collectas fuisse opinor. At ipsa denique moriens testamento suo mandavit, ut ad futuram rei memoriam summa eorum, quæ memoravimus, Anglico sermone monumento suo inscriberetur. Verba ipsissima adjungere libet.

*Here lies Dame MARY PAGE,
 Relict of Sir GREGORY PAGE Baronet.
 She departed this life March IV, MDCCXXVIII,
 In the LVI year of her age.
 In LXVII months she was tapped LXVI times,
 Had taken away CCXL gallons of water,
 Without ever repining at her case,
 Or ever fearing the operation.*

Monumentum autem illud in campo, dicto *Bunbil Feilds*, extra urbem visitur.

A E Q U E memorabilem, at exitu feliciorē,
 ca-

casum praebet illa, quam traditurus sum, narratio. Virgo septendecim annorum sensit sibi intumescere ventrem, parvaeque copia urinam reddi; a quibuscunque remediis pejus habuit, & post annum haud aliter ac gravidae distendebatur abdomen. Eo tempore nupsit, spe proposita, Maritum fore pro Medico. At longē fecus res evenit; per annos tres increvit sensim/hydrops, ita ut tandem ventris disruptio formidaretur. Cum dolor jam intolerabilis premeret, a Me petiit, ut aquam manu Chirurgi, quem in nosocomio eventu secundo hanc medicinam fecisse audiverat, quo saltem levaretur cruciatus, educi curarem. Ego, ne occidisse, quam servare non potui, viderer, in corpore macie jam paene confecto, id sine maximo vitae periculo tentari non posse edixi. Misera tamen instare, & precibus rogare, ne se desererem, assiduis tormentis & lenta morte consumendam. Cessi precibus victus, & illa, quam dixi, via emissae sunt simul & semel humoris limpidi, ac nullo modo foetidi, librae sexaginta. Ex eo tempore indices auctae sunt vires, morboque nunquam postea revertente, elapsis decem mensibus filium robustum peperit; plurium etiam exinde foecunda parens.

ILLUD denique subjungam, medicinae hujus necessitatem inde liquere, quod longe tutius sit, aptis servatis cautionibus, aquam emitte; quam dum illa, rupto sponte sua ventre, prorumpat expectare. Hoc enim interdum
ac-

accidit, nec sine summo vitae discrimine. Semel tamen vidi mulierem, cui id contigerat, salvam evadere. Illa, abdomine in immensum aqua repleto, Me accersivit; morbum insanabilem esse denunciavi, neque enim superesse vires. At Me fefellit opinio. Nam post paucos dies, audito illam adhuc vivere, revisi, & rei novitate percussus sum, conspiciens vasa duo humore plena, alterum duodecim fere libras, alterum sex, continentia; quarum illae rupto aqualiculo prope umbilicum uno die, hae disrptione juxta eundem locum postridie facta, exierant: ita in biduum medicinam suam divisit natura. Cum aegram jam languidam, & tantum non moribundam deprehenderem, non alia auxilia, quam quae cordi utilia essent, proposui; jussis etiam adstantibus *spiritu vinoso* abdomen fovere, simulque praedicens fore ut propediem moreretur. At mulieri, ne mortuae quidem, vix credendum est. Iterum falsus sum; & post menses aliquot incolumen morboque isto (in quem, quantum scire potui, nunquam denuo incidit) immunem aspexi; vulnera etiam sine ulla praeter eam, quam dixi, medicatione sponte coërant.

FINIS longae hujus chartae erit narratiuncula, ex qua manifestum fiet, naturam quandoque modo etiam ab hoc, quem proxime descripsi, longe alio hujusmodi onere se levare. Mercatorem quendam *ascite* gravatum, una cum alio Medico experientissimo, curabam. Tentatis incassum usitatis remediis, ad para-

cen-

centefim, tanquam ad facram anchoram, confugimus. Emissæ itaque sunt humoris limpidi & tenuis librae circiter viginti. Post aliquot hebdomadas de novo intumuit venter. Convenimus ideo mane Chirurgum abdomen denuo exinanituri. Subridens autem aeger nulla se jam amplius egere curatione dixit; & nudato corpore, abdomen molle laxumque ostendit. Mirantibus & rogantibus, numquid ea nocte per quascunque vias effusum fuisset, respondit, neque per alvum, neque per renes, neque per sudorem sibi plus solito profluxisse. Per glandulas itaque, & exiles meatus, in peritoneo, & membranis vicinis, absorptus fuit totus ille humor. Ipse autem postea Medici cujusdam empirici curae nimis imprudenter se commisit; & ad praecavendum morbum valentissimis cathartics usus, brevi post, exhaustis viribus, consumptus est. Vix ulla tamen humoris copia in aperto cadavere deprehensa.

JAM DUDUM noverant Anatomici humorem ex ventre in partes circumjacentes absorberi. Si enim aquae tepidae libra per syringem, facto exiguo vulnere, in vivi canis abdomen immittatur; illo post paucas horas inciso, ne guttula quidem ejusdem ibi reperietur. Ita corpus univ^{er}sum tam foras, quam intro, perspirabile est: id quod olim docuit Hippocrates (a) Sed legenda omnino sunt, quae ad hanc rem perti-

(a) Ἐπιπλεον ἢ ἕισπινόν ἐστιν ὅλον τὸ σῶμα Epidem. VI.

tinencia scripsit Medicus doctissimus, Abrahamus Kaav; qui per omnes corporis membranas, tam in sano, quam in morbofo statu, recipi & transfudare humores ostendit (a).

(a) In libro, cui titulus, *Perspiratio dicta Hippocrati per uniuersum corpus anatomico illustrata. Lugduni-Batauorum, MDCCXXXVIII.*

C A.

CAPUT IX.

De jecinoris morbis.

PLURIMIS morbis ideo patet jecur, quod bilis multis modis vitium facit, ex qua fere oriuntur hujus visceris mala. Omnium autem frequentissimum est *icterus*; in cujus naturam, quoniam ea, quae super illo traderunt auctores, Mihi minus satisfaciunt, paulo accuratius inquirere lubet.

SECTIO I.

Icterus.

BILIS est sapor quidam naturalis, hoc est, mixtura ex oleo, aqua, & sale tam volatili quam fixo composita, ad varios fabricae animalis usus in hepate e sanguine separata. Nil mirum igitur, cum sanguis ipse modis quam plurimis corrumpi possit, humorem hinc interdum officiis suis ineptum reddi. Peccat autem non raro lentore, nonnunquam etiam nimia raritate. Illud ubi est, obstruuntur glandulae huic secernendae aptae, & exigua copia in canaliculos suos derivatus liquor in iis haeret; in-

inde jecur durum evadit, nascunturque sub ejus tunica congeries albae, saponem crassorem referentes. At non tantum ab impedito bilis transitu propter visciditatem, sed etiam a raritate ejus provenit hic morbus. Sal enim volatilis, quem partim bilem componere diximus, nimis abundat; unde tenuis nimirum & calidus humor intestina plus satis irritat. In priore casu adstrictior est alvus, faecesque crassae, argillae vel luto similes, aegre dejiciuntur; in posteriore diarrhoea, cum febre & liquidis flavisque dejectionibus, assidue sollicitat. Illi morbo obnoxiosus reddit vita desidiosa, sine debitis corporis exercitationibus acta; salis enim defectu pars bilis oleosa concrevit: hoc plurimum ii laborant, quibus facultates suae inutiles sunt; & qui genio indulgentes vino meraciori corporis humores accendunt.

SED & alia est icteri species, his quas descripsimus causam habens prorsus dissimilem, quae a nervorum convulsionibus originem trahit; nempe cum humor ille subtilis & elasticus, quem vehunt, acritudine & vi nimia praepollens, bilis canales ultra modum constringendo per hepar illam transire non sinit; unde in sanguine exsuperans in quascunque corporis partes diffunditur. Tale quid cruciatibus colicis, quin & icibus viperarum, supervenire jam olim ostendimus (a).

NEQUE adjicere alienum erit, constrictionem

(a) *Mechanical account of poisons, Essay I, edit IV.*

nem non huic similem, sed ab ipsa glandularum in abdomine induratione factam, interdum evenire, jecinore & vesica ejus bile distentis, cum tamen nulla hujus portio in intestina delabi possit. Vidi olim in nosocomio insigne hujus rei exemplum. Vir quidam operarius annorum quadraginta & duorum, cum ante quinque menses ab acuta febre convalesceret, sensit in hypochondrio sinistro inflammationem; qua repressa, in icterum pertinacem incidit, alvo faecibus albis adstricta, brevique periit. In aperto abdomine fluitabant sanguinis, ad sensum saltem, sinceri librae quatuor. Mirantibus unde is effluxerat, se visui obtulerunt membranulae quaedam, quasi dirupti sacculi fragmenta, putrido hic loci & corrupto omento. Pancreas autem non scirrhus tantum, sed & cancro occupatum fuit; ex illo enim inciso in Chirurgi faciem lymphae guttulae aliquot acres adeo & corroderes prorumpabant, ut cutem non secus, ac oleum vitrioli, laederent. Lien etiam scirrhusus erat. Vesica felle maxima, & bile repleta; non flava, sed viscidior, & obscure virescente. Hepar nusquam induratum; & ubicunque infligeretur vulnus, similem humorem profudit. Universas denique corporis partes, membranas, adipem, glandulas, imo ipsam costarum substantiam, colore flavo suffusas observavimus; fibris muscularibus solum exceptis, quae nusquam erant infectae. Ex vesica autem digitis compressa nihil bilis in intestinum effluxit; ita enim, quasi injecto vinculo,

eulo, contractus erat, qua ductus hepaticus cum cystico in unum coit, hujus meatus, ut stylum non caperet. Hanc narratiunculam ideo memoravi, ut manifestum fieret, ex causis quam variis, iisque etiam interdum mortiferis, oriatur hic morbus.

MULTIPLEX adeo malum multiplicem curationem desiderat. Ubi alvus cum faecibus coloris cinerei vel albidi est adstrictior, medicamenta *saponacea* cum per se, tum *rhabarbaro* conjuncta; necessaria sunt. Cum fusior est, non tam comprimere, quam moderari illam oportet; in primis ope *rhabarbari*, admisto remedio anodyno. Nusquam autem magis conveniunt somno & dolori sedando apta, quam illis in casibus, quos a constrictione canaliculorum, qui bilem ferunt, nervorum convulsionibus orta, provenire diximus. In omnibus autem icteri generibus, si inflammatio adsit, sanguis detrahendus est; quin etiam vomitus plerumque eliciendus.

ISTA, quam dixi, inflammatio saepe in suppurationem vertitur, & fit vomica; ex qua si fertur pus purum & album, salutis spes est, quia malum est in tunica. Sin autem totum jecur ab ea consumitur, lenta febre & anxietate summa diu luctatus moritur aeger. Frequentissimus est, ut a viatoribus accepi; in *India Orientali* dirus hic morbus, & emissio per medicamentum causticum humore, non raro sanatur. Ulcus autem, ut in fonticulis mos est, diu apertum servare oportet. Me-

morat hunc effectum doctissimus Bontius, & curandi modum illi, quem proposuimus, non absimilem diserte satis explicat (a). Quin & eandem Medicis nonnullis olim in usu fuisse, observat Celsus (b).

Ex iis denique, quae bilem ipsam emendant, nihil utilius est illa potione, quae habet *succi limoniorum* drachmas sex, *salis absinthii* drachmam semis, *aquae cinnamomi simplicis* unciam unam, *sacchari albissimi* scrupulum unum; quae etiam, ubi alvus nimis soluta est, auxilio erit, modo somniferis vis ejus irritans rite coërceatur. Propter vires etiam consimiles *elixir vitrioli Mynsichti*, ex *aqua Bathoniensi* aut *Spadana* assumptum, multum commodi adfert.

SECTION II.

Diabetes.

NIMIAM urinae saporis, odoris, & coloris mellei, profusionem, *diabetem* dictam, non renum esse, ut vulgus Medicorum existimat, sed jecinoris morbum, indicium certissimis jam dudum demonstravi (c) Nolo cramben bis coctam

(a) Vid. *Histor. nat. & medic. Ind. Orient. Lib. II, cap. 8.*

(b) *Lib. IV. cap. 8.*

(c) *Mechanical account of poisons, Essay I. edit. 4.*

Etiam apponere; & ea, quae faciis, ut opinor, prolixè proposui, repetere. Unicum tantum illis, quae de cura ibi dicta sunt, remedium adjungam, hoc est *serum aluminatum* quod ex *lactis paululum cocti* libris quatuor, & *aluminis* drachmis tribus conficitur. Si hujus enim quarta librae pars ter minimum die bibatur, ad profluvium illud sistendum plurimum valet.

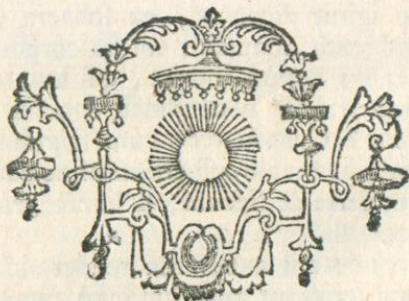
Si quis autem quaerat, unde tanta humoris copia in hoc morbo laborantibus suppeditari possit: Facili sane experimento comperimus, corpora quaedam interdum imbibere, & ad se trahere, ex aëre humidum; quo cum moles, tum pondus, eorum augeatur. Ita *sal tartari* udo aëri expositus in tantum crescit, ut libra una rite calcinata ad libras decem exsurgat. Quidni igitur dicamus, ex sphaera vaporum nos ambiente nonnullos eorum corpus ad illos recipiendos aptum intrare, qui humori aqueo in renes derivando conjuncti copiam ejus accumularent? Quapropter, cum frigidus ac humidus aër hoc malo affectis minime conveniat, calidum certe & siccum, si liceat, eos petere oportet.

RATIONEM autem hic reddere lubet, qui factum fuerit, ut apud antiquos tam raro occurreret hic morbus, ut illum bis tantum se vidisse referat Galenus (a). Id igitur ex more vivendi, quo utebantur, nostro multum dissimili provenisse autumo. Illos enim hoc ma-

ma-

(a) *De locis affectis, Lib. VI.*

malum maxime corripere dixi, qui inertes ac desidioſi vitam agunt; & luxuria affidue diffluentes, poſtquam vino meraciori ſanguinem & humores accenderint, frigidis potionibus in-tempeſtively ſitim reſtinguere ſolent. Veteres autem, licet plus fatiſ vinofi, prudentiores tamen hac in re ſibi cavebant; & inflati venas mero paulatim ad temperantiam redibant, ſer-ſim corpus refrigerantes, calidiſque aut fal-tem egeſtidis liquoribus ſitim compeſcentes.

CAPUT IX.

De morbis renum & vesicae.

PRIUSQUAM ad morborum renum & vesicae medicinam accedam, nonnulla de morbis istis praefari commodum erit; horum enim naturam non dilucide satis videntur explicuisse auctores, cum tamen hanc novisse non parum ad eorum medelam conferat.

OBSERVASSE olim Me memini (sicut alias dixi (a) in cadaveris sectione pueri quinquennis, quem ad mortem cruciaverant graves nephritidis dolores, varios gradus, quibus calculus in lapideam duritiem concreverat. Oppleti erant cum renes tum ureteres materia calculosa, quam cernere erat varias hic illic concretionis formas induisse. Primum mali fundamentum erit aquosus & limpidus humor, qui paulatim lactescens in tenues & ramosas crystallos abiit, quibus in unum coeuntibus accessit tandem lapidis forma & durities.

TARTARUM quoddam hostili coagulatione in renibus genitum calculi esse materiam, non sine ratione ut opinor, dixit in experimentis chemicis versatissimus Helmontius (a). Quam
qui-

(a) *De imperio solis & lunae*, pag. 55.

(b) Vid. *Supplementorum Paradoxorum numero criticum*.

quidem opinionem confirmare videtur analysi ejus facta per ignem, cum tartari ex vino Rheno resolutione comparata. Hujus rei experimentum fecit vir ingeniosissimus, Stephanus Hales (a). Et in tartaro quidem Rheno comperit tertiam totius massae portionem esse aërem elasticum, calculum vero parte plus quam dimidia ex aëre ejusmodi constare; quam aëris proportionem in nullis aliis corporibus potuit deprehendere.

ANNON igitur conijcere licet, causam hujus morbi proximam esse sales tartareos ex sanguine in canaliculos renales delatos? Salium enim istorum ea est natura, ut subtilissimae illius materiae, quam praeter alias dotes cohaesionis corporum causam esse monstravit illustris Newtonus, magnam quantitatem inclusam teneant (b). Est igitur calculus materia ex terra, maximamque partem ex aëre, in renum tubulis concreta; quae aut in iis haeret, aut in vesicam delabitur. Haec ideo paulo latius exposui, ut, quibus modis medicinam hic facere oporteat, ostenderem.

ET primum quidem, ut venienti morbo occurratur, ne in crystallos abeant sales isti, *lixivialia* dicta *salia* optime prohibitura videntur. Crystallosum autem in calculum concretioni oleosa corpora maxime obstant. Et hoc

(a) *Statistical Essays*, Vol. 1. pag. 184. & 193.

(b) Vid. *The life of Mr. Boyle*, prefixed to his works, pag. 70.

hoc sane praeceptum tam in victu, quam in medicamentis; locum semper habere debet.

CUM autem eo res devenit, ut expellenda sit per ureteres moles concreta, summa hic prudentia opus est. Peccatur saepissime in usu medicamentorum, quae magna urinam movendi vi pollent; quibus scilicet arenulas simul propelli posse, spe plerumque vana, Medici existimant. Tutius enim plerisque in casibus ea res laxantibus & lubricantibus peragitur; praesertim si, cum vehemens sit dolor, misso primum sanguine, remedia anodyna interponantur. Nunquam enim, dum in magno cruciatu aeger est, foras pellitur calculus; qui, cessante cruciamento, cum fluxu urinae sponte sua fere & insperato interdum exit. Illud inde fit, quod dolor partium fibrillas coarctat; quae, ubi abest molestus sensus, officio suo rite funguntur. Idcirco non sine magno levamine, & interdum commodo etiam majore, *opii* grana tria quatuorve in *decocti communis* unciis quinque aut sex soluta, per clysterem in alvum infundi possunt. Est autem, cum, sedato jam angore, diureticis etiam valentioribus pugnare liceat; ea tamen circumspectione, ut postquam effectum fortita fuerint, iis non diutius insistatur.

ALVUS interim semper laxior esse debet: itaque si adstrictior sit, infusa lotionem ex *decocto communi*, adjecta *terebinthina* emollire convenit; interdum & *infuso senae*, commista *manna*, purgare: neque enim nimis sollicitanda est.

G 5 L v.

LUBRICANTIA, quae dixi, medicamenta praecipua sunt, *oleum amygdalarum dulcium*, *syrupus ex althaea*, *emulsiones ex amygdalis*, & consimilia; quibus adjungendus erit balnei tepidi usus. Inter diuretica autem valentiora *terebinthina* & *sapo* praestant.

Et his quidem in ipso morbi accessu proficitur. Extra illum autem saluti conducunt corporis exercitatio; in primis equitatio assidua, sed citra fatigationem: cibus ex media materia, quique facile concoquitur: pro potu, aut vinum tenue aqua dilutum, aut cerevisia non lupulata, recens & minime acris; quae, si tempore fermentationis infusa sint *bederae terrestres folia*, eo jucundior erit & salubrior. Mulsam etiam convenit; nullum enim diureticum melle praestantius est. Hujus cochleare ex cyatho uno aut altero infusionis *radicum althaeae renes*, si assiduus ejus usus fuerit, optime purgabit. Vina eligenda sunt, in quibus minimum acoris inest. Aquae levissimae, purissimae, & ex fluminibus cursu exercitis haustae, potui sunt idoneae. *Damnantur enim*, ut ait Plinius, *in primis fontes*, quorum aquae *decoctae crassis obducunt vasa crustis* (a).

MAGNOPERE autem cavendum est ab assiduo illorum medicaminum usu, quae magna vi urinam cient; praesertim ubi id agitur, ut nullae fiant in renibus arenularum concretiones: illa enim, quantumvis de iis magna promit-

(a) *Nat. Hist. Lib. xxxi. cap. 3.*

mittant rerum ignari, acrimonia sua & calore partes labefactant & laedunt. Neque temperare Mihi possum, quin dicam in opprobrium nuper Medicis nonnullis cessisse, quod infano pretio redimendi anile remedium magnatibus auctores fuerunt; quo ipsos etiam in vesica calculos in ramenta comminui, & hinc foras per urinam pelli posse, vana spe delusi spondebant. Erat medicamentum hoc ex *sapone calcibusque testaceorum* non unius generis confectum, quod nemo non videt virtute summe caustica pollere. Monstrabatur interea coram populo in rei testimonium calculosa massa una & altera, ex vesica illorum, qui illud assumpserant, exsecta, inaequali superficie & foraminibus hic illic quasi erosa; quas cavernulas notas esse & indicia medicaminis, vim suam exerere jam incipientis, credi voluerunt. At scivisse debuerant, non raro calculos in vesica nasci ita conformatos, ut speciem lapidis hic illic exesi prae se ferant; id quod ipse non semel vidi. Tanta est in lapidibus cujuscunque generis formandis varietas. Et legi quidem velim super omni hac re librum ab Anatomico & Medico insigni circa id tempus editum, utilibus documentis plenum; in quo tum noxae, tum fallacia, hujus medicaminis diserte exponuntur (a).

NIL mirum sane est, legislatores nostros,
cum

(a) *Parsons's Description of the human urinary bladder, &c.*

cum tanta de nova hac, ut dicebatur, medicina praedicarentur, quovis fere praemio illius componendi modum comparare voluisse, ut reipublicae causa in lucem ederetur. Et erat quidem id ipsis laudi, quod hortatoribus culpa verti debet; quos nosse oportebat, res tam acri virtute praeditas, ut calculos comminuant, non posse, illaesa vesica, in hanc partem illabi. In summa, valet aliquid ad arenulas foras per urinam pellendas ista confectio, at calculos duritiei lapideae nunquam confringere poterit; quin & longus ejus usus magno periculo non vacabit, propter rationes jam expositas. Neque multo tutius erit, licet forma commodius, *lixivium saponarium* ejus loco in potu datum, eandem scilicet ob causam.

VERUMTAMEN cum in re tanti momenti nihil dissimulare, nihil celare oporteat; utilitatis publicae causa, quaedam doctissimo Roberto Whytt, medico *Edinburgensi*, experimentis comperta memorare juvat (a). Ille enim, cum incommodis, tum interdum etiam noxis, celebris hujus antidoti perpensis, omissis *sapone*, vires quas haberet *aqua calcis*, non calce viva, sed rite calcinatis ostreorum aliarumve concharum testis parata, ita ut librae septem vel octo aquae testarum calcinatarum librae uni affunderentur, experiri voluit. Res ipsi ex voto cecidit; & multo quidem potius calcu-

(a) *Medical Essays, Edinburgb. Vol. v. Essay 69.*

culum solvere hunc liquorem, quam vulgarem aquam calcis, fragmentorum calculorum immerfionibus in utraque factis, facile didicit. Modum deinde illam exhibendi ostendit; quatuorque libras adultos, pueros pro ratione aetatis minus, quotidie bibere jubet. Non uno autem exemplo felicem medicinae hujus effectum comprobavit.

OPERAE pretium certe erit ipsam ejus dissertationem perlegere. Ego interim eo libentius haec adduxi, quod nuper, ut ex ipsius ore accepi, Medicus quidam *Londinensis*, Mihi amicissimus, hac ipsa medendi via mercatorem graviter laborantem morbo eripuit; plurima enim frustula, nunc crustularum, nunc exiguorum nucleorum instar, simul cum urina foras ejiciebantur. Minime autem sperandum, sicut antea dixi, ut lapides ad silicem fere duritie accedentes quovis medicamento comminuantur.

GRATULOR itaque civibus nostris de scientia & dexteritate Chirurgorum nostrorum, qui novam viam tutius & expeditius calculos ex vesica excindendi adinvenerunt (a). Jam enim non pueri tantum & juvenes, sed & aetate provectiores, sine magno periculo hanc ἐγχειρῆσιν ferre possunt; nec cum major sit calculus, quam ut cervix vesicae, nisi rupta sit, extrahi sinat, illum findere necesse est: id quod reperisse dicitur Medicus *Graecus* Ammonius, ob id λιθοτόμος cognominatus (b)?

(a) Vid. *Cbeselden's Anatomy*, edit. v. cap. vi.

(b) *Celsus*, Lib. vii. cap. 26.

CAPUT X.

De morbis oculorum.

MORBOS oculorum tanta cum diligentia tractarunt scriptores, ut supervacuum fere habeam de illis quidquam dicere. Ex veteribus in primis Celsus (a), ex recentioribus Vopiscus Fortunatus Plempius (b), accuratissime eos enumerarunt & distinxerunt. Et ille quidem Graecos auctores tam Medicos quam Chirurgos habuit, quorum opera ad nos non pervenerunt, ex quibus maximo usus iudicio medicamenta quam plurima aptissima selegit; hic vero nova insuper inventa usibus Medicis accommodavit. Histamen adjungi velim librum a duobus summis Geometris, junctis operis, conscriptum; in quo ea, quae ad visum pertinent, plane & dilucide exponentur (c). Lectu etiam dignissima sunt, quae de hac materia differuit Medicus *Edinburgensis*, jam alias a Me laudatus, Porterfieldius (d).

M I-

(a) Lib. vi. cap. 6.

(b) *Ophthalmogr.* Lovanii, MDCLIX.(c) *A compleat System of opticks*, by Robert Smith, LL. D. with an *Essay upon distinct and indistinct vision*, by James Furin, M. D. Cambridge, MDCCXXXVIII.(d) Vid. *Medical Essays*, published at Edinburgh, Vol. III. pag. 160. & Vol. IV. pag. 124.

MIRI igitur fat erit de ingentibus quibusdam vitiis, quorum natura vulgo non satis perfecta fuit, quaedam monuisse.

S E C T I O I.

De gutta serena.

AFFECTUS gravissimus simul & difficillimus is est, quem *ἀραιότητα* Graeci, sequioris aevi Medici Latini barbara voce *guttam serenam* appellant. Hic ex variis causis nascitur, quarum communissima est arteriarum, quae tunicam *retiformem* dictam perreptant, a sanguine viscidioris per gradus facta obstructio. Ab ea enim evenit, ut lucis radii, qui rerum imagines in oculi fundo depingunt, in dilatatos hosce sanguinis canaliculos sine effectu incidant; unde visus pro ratione damni aut imminuitur, aut penitus perit. Hunc etiam morbum interdum facit nervorum, ex quibus contexta est haec oculi tunica, resolutio; quippe quae tollit quadantenus eorum sensum, unde lucis corpusculis non ea vi impellantur, ut ad cerebrum res objectas transferre possint. Ipsius denique nervi optici, sive ab humore glutinoso effuso, sive duro tumore ibi nato, compressionem, antequam is a *thalamis* suis dictis exiret in oculos, hujusmodi caecitatem afferre observavi. Id autem spi-
ri-

rituum animalium ad cerebrum meatum intercludendo efficitur.

TOT casibus etiam in uno morbo patent oculi, qui ad usum simul & dulcedinem vitae plurimum conferunt. Quibus igitur modis hos tueri oporteat, jam dispiciendum est.

IN PRIMIS autem mala haec internoscere, & quatenam in singulis signa spem aut metum ostendant, scire expedit.

CANALICULORUM igitur sanguine viscido oppletorum indicium est gradatim superveniens pupillae dilatatio. Haec enim naturae sponte fit, ut incommodum, quod multis lucidis radiis in arteriolas, loco nervosarum fibrillarum, impingentibus visus patitur, solito majore horum numero pensetur. Hinc nervorum resolutio, quae derepente saepe fit, istam dilatationem vix ita patefacit. Effusus vero in ipsum nervum humor, aut sensim agnatus ibi tumor, ampliorem pupillam propter dictam rationem comitem habet.

VIX ulla igitur medicina hos periculo subtrahit, quibus naturalem suam angustiam tuetur pupilla. Idem quoque de iis dicendum est, quibus visum ademit morbus; qualis est intra cranium genitus humor, aut tumor, ipse insanabilis. Qui enim levamen recipere poterit aut subita nervorum debilitas, aut humor, tumorve, propter locum, quem tenet, indissolubilis? Sola igitur, quam primo loco posui, caecitas hujusmodi medicabilis est. Nisi in illa, quam fecit tunicae retiformis resolu-

lutio, spes aliqua salutis per ea forsan effulgeat, quae nervorum resolutioni conveniunt; quorum praecipua sunt aromatica, e ferro parata medicamina, & *gummi foetida*.

QUIBUS autem modis curationem aggredi oporteat, jam proxime dicendum est.

ET viis quidem quibuscunque tollendam esse istam canalium oppletionem, & emendandum sanguinis lentorem, manifestum est. Sanguinem igitur primo, tum e brachio, tum e vena jugulari, detrahere oportet, & vicibus quidem pro morbi ratione iteratis. Neque inutiles sunt cucurbitulae sub ipso occipitio, factis profundis incisuris, collocatae; ut hac via ex cerebri sinibus, qui *laterales* dicuntur, cruor emittatur. Cathartica etiam dare, ex iis praecipue, quae crassos humores expurgant, necessarium est. Cum autem nihil ad incidendos, & foras pellendos, tenaces & viscidos humores hydrargyro valentius reperia-
tur, *mercurium sexies sublimatum* aliis purgantibus adjungere, vel potius, hoc per se assumpto, post paucas horas lene aliquod catharticum propinare, commodissimum erit.

ET haec quidem, incipiente jam & recenti malo, saepe satis ad votum cedunt; inveterascens autem morbus potentius auxilium desiderat, copiosam nimirum medicamenti hujus ope, parva copia & brevibus intervallis per os sumpti, factam salivae irritationem. Singulare enim & eximium pondus, quo pollet metallicus hic liquor; uti & natura ejus,

H

qua

qua in minutissima corpuscula facile separabilis est; faciunt, ut intimos quosque corporis recessus fubeat ac penetret, haerentesque in his fordes abstergat, &, quacunque datur porta, foras ejiciat.

Hoc Ego usus experimento, dum juvenis adhuc medicinam facerem, pauperibus primum in nosocomio, deinde & aliis, visum vitaeque solamen reddidi; laudantibus Medicis, qui ad id usque tempus malum hoc, cum invaluerat, immedicabile esse putarant. Consilium autem rei hujus periculum faciendi ideo cepi, quod ex optices scientia didiceram, corpuscula quaedam in humore oculi, *aqueo* dicto, natantia, morbi hujus causam esse (quae vulgus erat opinio) non posse; utpote quae ob nimiam viciniam imaginem sui in oculi fundo delineare nequeant. Alia igitur causa quaerenda fuit: quam an veram repererim necne, penes rerum mathematicarum peritos judicium esto. Mihi profecto, quantum ad medicinam recte faciendam conferat vera mathesis, hoc invento illustre documentum dari videtur.

S E C T I O II.

De suffusione live cataracta.

NON parvum vitae taedium affert visus defectus, Graecis *γλαύκωμα*, Latinis veteribus
suff-

Suffusio, recentioribus *cataracta* dictus. Is est quaedam humoris crystallini obscuritas, qui ex pellucido in glaucum colorem plerumque mutatur; unde lucis radiis transitus ad fundum oculi prohibetur.

EXISTIMARANT omnis aevi Medici caecitatem hanc originem trahere a membrana quadam, praeter naturam hic concrecente, quae veli instar humori crystallino obtenderetur; visumque restitui, hac membranula acu depressa. At nostro demum saeculo patuit error iste. Dissectis enim post mortem tam oculis illorum, qui hoc vitio affecti nunquam dictam curationem experti fuerant; quam aliorum, quibus illa *εργαστορις* bene cesserat: nulla apparente membranula, compertum est, ariditatem, duritiem, & opacitatem pellucidi istius & globosi humoris morbum hunc generasse (a).

RETICENDUM autem non est, deprensam fuisse aliquando, sed rarissime, manu Chirurgi veram membranulam (b). Hoc nuper docuit peritissimi apud nos Anatomici & Medici, Thomae Lawrence, solertia; qui tegumentum quoddam membranaceum pupillae obductum ex infantis corpore, cera etiam liquidissima repletis arteriis id perreptantibus, Mihi ostendit

(a) Vid. *Antoine Maitre-Jean, Traité des maladies de l'oeil. A Troyes, MDCCVII.*

(b) Vid. *Histoire & memoires de l'Academie Royale des sciences. A Paris, MDCCVIII.*

dit. Hinc itaque didici, etiamsi certissimum sit ipsum crystallinum humorem in longe plurimis hujusmodi casibus acu Chirurghi loco suo dimoveri; posse tamen interdum fieri, ut membranula quaedam deprimatur, quae infortunio aliquo ariditatem forte contraxerat.

SOLA igitur Chirurghi expertissimi manus hic opus est. Suffusionis autem quaedam maturitas expectanda est, rerumque circumstantium habenda ratio; ex quibus, an satis opportunus curationi sit oculis, dignosci queat.

S E C T I O I I I .

De albugine oculi.

H A U D leve malum quoque est oculi albugo, a qua plus minusve laeditur visus, prout majorem minoremve tunicae corneae portionem coloci, quo pellucida est, vitium hoc occupaverit. Interdum enim in extima tantum hujus membranae facie sedem figit; interdum parti interiori, nunc altius, nunc minus profunde inhaeret.

O R I T U R autem ut plurimum ex inflammationibus, effuso inter tunicae hujus membranas humore; & maxime quidem in variolis, suppurantibus hic loci morbi pustulis.

D U O B U S ipse modis istud lucis impedimentum amovendum curavi, altero in exteriori,
al-

altero in interiori malo usus. In priori casu pulverem hujusmodi adhibui. *Vitrum commune* mortario impositum in pollinem tenuissimum terebatur, qui *sacchari canti albi* pari portione commistus, multo labore super marmor laevigabatur. Pulvisculi hujus aliquantulum, in oculum ope calami indies immissum, vi sua incidendi paulatim maculam abstergit & abradit. Alter, quem dixi, modus labeculam hanc tollendi is est, ut solers & cautus Chirurgus illam scalpello gradatim & quotidie excidat; ex lamellis enim sibi superincumbentibus conficitur haec tunica, crassa & firma fatis, quae particulas aliquot abscindi patiat. Pulveris istius ocularii usu multos sanatos vidi; corneae vero resectionem semel tantum, aut bis, felici cum eventu expertus sum. Sed satius est anceps remedium experiri, quam nullum.

Odorum vires.

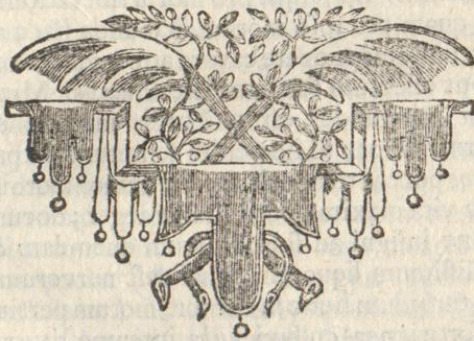
DE reliquis sensibus vix quidquam magni momenti occurrit, quod proponam; paucis quibusdam, quae ad *olfactum* pertinent, exceptis. Cum quotidie enim magnam odorum vim tam ad laedendum, quam juvandum, corpus nostrum experiamur; de hisce quaedam breviter saltem dicere non erit inutile.

ET primum quidem vis horum nociva in morbis, qui contagione serpunt, inferendis fatis manifesto se prodit. Humorem enim subtilissimum, ex impuro & jam corrupto cor-

pore prodeuntem, spiritu attractum sanum habitum inficere, minime dubitari potest. Quin & saepissime hinc caput doloribus tentari, & stomacho, vitiata saliva, nauseam concitari nemo non sentit. Contra autem vires nostras plurimis in casibus maxime reficere res odoriferas notissimum est. Idque fit, aut excitatis, quum oppressi erant, spiritibus animalibus; aut recreatis per res ejusmodi, quae tenuem fumum naturae gratum & amicum emittunt, naribus admotas. Sunt enim quasi spirituum animalium pabulum hujus generis corpuscula.

OMNIUM autem, quae haecenus innotuere, corporum odoriferorum valentissima sunt *spiritus & sales volatiles* dicti, vi ignis ex animalium partibus elicit; hisce proximae animales illae glandulae, quae *castoreum, moschus, & zibethum*, appellantur. At illud fortassis jure mirum videatur, quod non omnia omnibus aequae conveniunt hujusmodi corpora. Multos enim mirifice reficiunt *moschus & zibethum*: cum alios videmus, quos pessundat fere, & aegritudine cum animi deliquio turbat, horum fragrantia; quos tamen recreat *virosum castoreum, & asa foetida*. Id discrimen, ut opinor, facit dissimilis inter eos fluidi liquoris, qui nervos irrigat, habitudo; Natura ipsa, quaenam singulis aut profutura essent, aut nocitura, monstrante. Neque ullus dubito, quin sensum harum rerum efficaciae nervorum humor menti impertiat. Ita nimirum sapienter simul & benigne fabricam nostram instruxit Supremus

mus rerum Conditor; ut, quae salutaria sunt ad vitam, aut ad sobolem propagandam necessaria, sint simul jucunda, & cum sensuum voluptatibus conjuncta. In hisce tamen omnibus modum semper servare oportet, ne voluptatis illecebrae in noxam & detrimentum tum animi tum corporis cedant.

CAPUT XI.

De podagra.

PODAGRA illorum hominum, qui plus fati-
genio indulserunt, plerumque morbus est;
in quo Natura ex onusto corpore id, quod sibi
inimicum est & noxium, in articulos protrude-
re nititur. Est itaque pro morbi liberatione po-
tius, quam pro ipso morbo, habenda haec affe-
ctio; unde magnopere cavere ac providere oportet,
ut effectum fortiatur iste conatus. Minime
igitur mitigandus est quibusvis medicamentis
externis dolor. Si hoc enim tentetur, in partes
vitales puncto temporis transit humor morbidus,
& de vita maxime periclitatur aeger; documen-
to sane insigni ad subtilissimum quemdam & ac-
tuosissimum liquorem, qualis est nervorum suc-
cus, turbidum hunc in corpore motum pertinere.
Sin forte ignea colluvies ista intempestive retro-
cedat, totis viribus contendendum est, ut in
partem, quam prius occupaverat, revertatur.
Id efficiunt sanguinis missio; cathartica calidi-
ora, quae non vehementer ventrem moveant;
medicamenta cordi utilia; maxime vero vesi-
catoria membris imposita, habita semper loci
affecti ratione. Nihil enim optabilius est, quam
ut partibus externis, quas jam tenuit, per dies
bene multos salutare id malum insidat; quia
dis-

difficiliter ejicitur ex corporis interioribus novus hospes, ac semel admiffus male partam possessionem ingratis tuetur: ut recte fortasse dici possit, solam podagram podagrae mederi.

SEDES hujus morbi sunt ipsa articulorum vincula; & tendines musculorum, qui motibus eorum inserviunt; cum membranis, quae ossa circumvestiunt. In has partes delapsus succus vitiosus acrimonia sua graviter pungit & vellicat; hinc oritur inflammatio, & transfundantibus ex minimis arteriarum & nervorum ramusculis liquoribus tenuissimis, fit tumor dolorem afferens. Dolore enim pro instrumento utitur Natura; qui, quo acrior est, eo breviori tempore & tutius munere suo fungitur. Nonnunquam enim, quasi officium detrectans, lente id agit; & pro vario corporis habitu, perinde ac si medicinam suam divideret, in plures dies cruciatum protrahit. Subsidente autem tumore, effusi humoris pars, quae per cutis meatus exire non potuit (& exigua sane ejus portio hac via exhalatur) in venas & lymphae canales absorbetur: dum id, quod crassissimum est, membranis adhaeret; & singulis doloris circuitibus cumulatus, interdum in duritiem quasi cretaceam concrefcit, sensimque articulos opplet & contundit.

QUOD ad remedia spectat, alia esse debent in ipsa accessione, alia extra illam. Quietem corpori impetrat ipsa ad motum impotentia. Victus, si febris adsit, erit qualis in acutis; sin minus, ex media materia concedi potest.

H 5

Sto-

Stomacho enim, ut dixi, ac viribus prospicere oportet. Et animadvertendum est (quod in alio morbo vix contingere vidi) ubi hanc partem corripuit morbus, quasi torpore quodam & frigoris sensu mirum in modum affici ventriculum: ita ut vinum sit pro aqua; & liquores calidissimos, quales sunt *spiritus*, quos vocant, ex vino elicit, is expetat & facile ferat. Rei igitur hujus ratio est habenda, & potui danda non solum vina meraciore satis magna copia; sed & spiritus vinosi, *radicis serpentariae*, *zingiberis*, vel etiam *allii nucleorum*, maceratione efficaciores facti. Quin &, his parum valentibus, ipsos *serpentariae*, *zingiberis*, & *piperis longi* pulveres, *confectione cardiaca* dicta commistos, devorare commodum erit.

DISQUIRUNT Medici, annon, urgente in articulo intolerabili cruciatu, venam secare liceat. Meminisse autem oportet, dolorem hunc ad partem tumefaciendam summe necessarium esse, ideoque patienter perferendum. At nihilominus tamen, cum certum sit separationibus ex sanguine, quae salutis causa sponte naturae fiunt, nimium obstare calorem; si febris sit vehemens, & praesertim si adsit delirium sit difficultas, sanguinis detractio non aut spiritus difficultas, sanguinis detractio non solum dolorem aliquantum leniet; sed & exitum humoris feliciter promovebit (a). Et illam sane etiam repetere opus erit, ubi capitis sopore affecti notae deprehenduntur. Saepissime enim

(b) Vid. *Librum De variolis*, cap. III.

enim animadverti Medicos ab ista exinanitione nimis metuere, ne scilicet humoris propulsioni in articulos officeret. In summa, sanguinis mistio id plerumque efficit, ut morbus locum, quem jam tenet, deserat & relinquat; quod quidem quanto cum commodo multis in casibus fiat, manifestum est. Anodynorum autem usus, nisi forte vomitionis aut alvi dejectiones sollicitent, concedi non debet. Neque, ut id semel mox, bene ferunt cathartica podagrici; nisi, finito jam paroxysmo, ad expellendas, quae tumorem faciunt, morbi reliquias.

PLUS difficultatis & momenti habet quaestio de vitae regimine, quo quis tormentum hoc avertat, & eo se prorsus immunem praestet. Et primo quidem illud perpendere oportet; num tuto satis, & cum bonis aegri rebus, id fieri possit. Quibus enim aetate jam proventioribus per multos annos reverti consuevit morbus; his, si non omnino invadat, pro articulis praecordia infestantur, crurumque insuper robore destituti vitam saepe in reliquum miseram transigunt: id quod illis non semel contigisse vidi, qui lacte & oleribus contenti cibus aliis omnibus se abstinerunt.

Siquis igitur hujusmodi quidquam tentare ac periclitari velit, is juvenis esse debet, & qui nondum morbum hunc, nisi forte bis vel ter, perpeffus sit. Illi vino & cerevisiis omnibus praefracite interdicendum est. Aqua pura sitim sedet. Lacte, & ex illo paratis eduliis, oleribusque vescatur; semel autem de die teneris car-

carnibus, quales sunt pullorum, gallinarum, & cuniculorum, interdum & piscibus fluviatilibus, famem comescere licebit. Corpus exercitationibus assiduis, sed non vehementibus, movendum erit. Nonnullos novi hoc vivendi more securitatem totius vitae consecutos esse; & ne vel minimum quidem podagra vexatos ad viridem senectutem, eamque etiam jucundam, perductos. Tantum prodest secundum naturam, id est, temperanter aetatem agere. Et hoc vitae genus illi praecipue experiri debent, ad quos vitio parentum, non suo, jure quali hereditario descensusus expectatur hic morbus; ne semina ejus, sanguini & nervorum liquori inhaerentia, fractum injucundum tempori ferant.

CONCLUDET hoc caput unicum illud monitum, quod licet verissime modo dixerim, *pro morbi liberatione potius, quam pro morbo, habendam esse hanc affectionem*: interdum tamen, praesertim in senectute, gravissimum est malum; cum, fractis jam viribus, debilitatisque membris, corporis motiones perduntur, & magna vitae jucunditas perit. At vero, ut aliae quaecunque aerumnae, ita & haec patientia levior fit. Et in mediis cruciati- bus illud forsan, quod Sydenhamo fuit, solatio esse poterit; *ita vixisse, atque ita tandem mortem obiisse, magnos reges, dynastas, exercituum classiumque duces, philosophos, aliosque his similes haud paucos (a).*

(a) Tract. De podagra.

C A-

CAPUT XII.

De doloribus articulorum.

PODAGRAE affines sunt illi dolores, qui cum inflammatione & tumore articulos invadunt. His, sanguinis missionibus, vesicatoriis partibus affectis admotis, & nisi febris urgeat, purgationibus mederi oportet. Si nulla, vel levis tantum, febris addit, *gummi guajacum* cum *cinabari antimonii* conjunctum; ita ut utriusque pares sint portiones, cum ad ventrem laxandum, tum, ad humorum acrimoniam retundendam, utilissimum erit; eo modo datum, ut bis die saltem alvus deiciat.

HORUM omnium saevissimus est dolor, quem Graeci *ισχιάδα* appellant, quod coxas prehendit; eoque difficilior est, quod fere post longos morbos, vi pestifera huc se inclinante, hanc partem corripit. Malum hoc, ubi inveteraverit, femur cum crure debilitat, & aeger claudicat; interdum etiam femoris caput extra coxam elabitur, & femur ipsum protinus contabescit.

NON multum hic juvant cucurbitulae, aut vesicatoria parti imposita; altius enim membranis os circumcingentibus infixus haeret molestus humor, quam ut his extrahi possit. Efficacius est *epithema volatile* dictum, aut emplastrum

strum ex *pice Burgundica*, addita *euphorbii* octava circiter parte, cum *terebinthina Veneta*, quantum satis erit, compositum.

NIHIL autem tantum levamen adfert, in pertinaci praesertim morbo, ac *setaceum* (a), sub locum affectum, ut materia inutilis evoceatur, immissum. Sin autem vulnus ejusmodi minus necessarium videatur, aut nimis acerbum; *foniculum* saltem in femoris dolentis parte interna supra genu medicamento caustico inurere maxime ex usu erit; ita tamen, ut ulcus id non sanetur, sed diu trahatur, donec id vitium, cui per hoc opitulamur, conquiescat. Celsus (b), Hippocratis exemplum secutus (c), candentibus ferramentis, tribus aut quatuor locis super coxam, cutem exulcerare praecepit. Qua quidem medicina nulla foret efficacior; utcumque enim terreret ignis aspectus, breviori cum dolore, quam infert medicamentum causticum, peragi posset.

FRICATIONE quoque utendum est, & eodem die saepius, quo facilius ea, quae coeundo nocuerunt, digerantur; ipsisque praecipue coxis, si fieri possit; adhibenda est. Aqua autem calida partem affectam fovere plerumque nocet; fibris enim illa relaxatis, augetur dolor.

SED ad interna auxilia tanseundum est. Horum

(a) Vid. supra, Cap. De insania, p. 51.

(b) Lib. IV. cap. 22.

(c) *Apbor.* VI. 69.

rum praecipuum, detracto primum sanguine, est purgatio per alvum. Catharticum potentissimum est, aut *mercurius dulcis sexies sublimatus*, aut *electarium e scammonio*; quod pro viribus saepe repetere convenit. Diebus autem, quibus non exinanitur corpus, per ea, quae simul urinam cient, & alvum movent, morbi vis minuenda est. Ex his *tingturam guajacinae volatilem*, vel *balsamum guajacinum*, omnibus praepono.

CAPUT XIII.

De morbis cutis.

Nihil jam dicam de *exanthematibus*, quae per febres prorumpunt, uti nec de *pustulis* & *maculis*, quae in foedo corporis habitus cutem inficiunt. Haec omnia, suis quaeque locis, sunt exposita (a). Morborum autem omnium, qui summum corpus occupant, foedissimus est *lepra*. Ea duplicis est generis; alterum *Graecorum*, alterum *Arabum* nominant. De utroque, tum quae ad naturam, tum quae ad curam mali spectant, quantum ad rem satis est, alio in libro disserui (b).

De scabie.

Huc vitio foeditate proximum, at origine plane diversum, dicitur *scabies*. Est autem aspritudo cutis rubicundior, unde pustulae oriuntur, ex quibus exit sanies; fitque ex his continuata exulceratio pruriens, quae cito contagione serpit. Animatus revera dici potest hic morbus, utpote qui animalculis ortum suum debeat. Etenim infecta quaedam adeo exigua,
ut

(a) Cap. De febribus, & De scorbuto.

(b) Vid. Medica sacra, Cap. II.

tit aciem oculorum, nisi microscopio adjuvatur, omnino fugiant, in cuticulae sulcis latentibus, & fere invisibilibus, tanquam in nidis, ova sua deponunt; tum calore loci foetus brevi excluduntur, qui justam magnitudinem nati, ipsamque cutem rostris aculeatis penetrantes, fibrillas vellicant roduntque. Morsus iste pruritus intolerabilem facit, unde scalpendi est necessitas; hinc scalptura pars lacerala humorem tenuem effundit, qui ipse in crustulas duriores mox concrevit. Animalcula autem subter cutem assidue repentina de loco in locum, morbum propagant, dum ovis contagium longius effertur.

MANIFESTUM hinc fit, cur linteis, vestibus, chirothecis, similibusque, quibus usi fuerint contaminati, hoc malum in corpora sana transferatur. Ovula enim rebus hujusmodi ex molli materia confectis adhaerentia cuti affricantur, & exclusa fordidam prolem edunt.

ID vero majoris est momenti, quod causae cognitio morbi medicinam monstrat. Nihil enim hic proficiunt purgantia, aut quae ad sanguinem emendandum dantur medicamenta. Externis adjumentis res agenda est; delenda scilicet impura progenies, quod facili negotio perficitur. Tepido igitur in balneo corpore primum lavato, inungendae sunt quotidie sub tempus lectum petendi partes affectae, aut unguento e sulphure, aut quod odore minus ingratum, e mercurio praecipitato conficitur; nisi quis malit linimentum componere longe gratis-

I

simum;

simum, parique efficacia, ex floribus aurantiorum, vel rosarum rubrarum, adjecto mercurio corrosivo rubro, cum axungia contusis.

HAEC, quae dixi, omnia in *Actis Regalis* nostrae *Societatis* habentur (a). Edidit enim anno MDCLXXXVII Medicus ingeniosus, Johannes Cosimus Bonomo, *Epistolam* Italico sermone scriptam ad celeberrimum Franciscum Redi, Florentinum, *De vermibus corporis humani*; in qua totam hanc rem, adjunctis etiam animalculorum cum ovulis suis figuris, dilucide exponit. Hujus Ego, cum decem circiter post id tempus annis per *Italiam* iter facerem, exemplar nactus epitomen lingua nostra composui, quam in patriam redux *Actis* memoratis inferendam curavi.

(a) Vid. *Philosophical Transactions*, Numb. 283.

C A-

CAPUT XIV.

De strumis.

DIFFICILIS morbus est is, quem Latini *strumas*, Graeci *χαρπάδας* appellant, glandularum scilicet duri tumores. Eae fatigare Medicos solent, quoniam & febres interdum movent, nec unquam facile maturescunt; & sive ferro sive medicamentis curentur, plerumque juxta cicatrices resurgunt, & longo spatio detinent. In cervice maxime nascuntur, item in alis, inguinibusque; praesertim in pueris. Interdum vero in pectus, & in mammas foeminarum, perveniunt. Denique in pulmonem haud raro confluit humor, eoque vitiato, supervenit phthisis. Et profecto, si verum dicere liceat, in nostris saltem aliisque borealibus regionibus a strumis ut plurimum oritur illa pernicies. Eo autem terribilius est hoc malum, quod a parentibus in prolem saepe transit; & hereditate, quam cepit, haud facile se privari finit.

PERTINACI itaque & periculoso huic morbo omnibus modis occurrendum est; sanguinis missionibus, purgationibus, & eis, quae ad viscidos, falsos, atque acres humores emendandos sunt apta. Catharticorum optimum est *mercurius dulcis sexies sublimatus*, quem in pue-

rorum usum cum *rhabarbaro* conjungere convenit; adultioribus vero per se dari potest, potione leni purgante post aliquot horas exhibita. Huic viribus proxima est *radix jalapii*. Aquae etiam nostrae purgantes, quoniam glandulas simul emundant, ventremque solvunt, accommodae sunt. Neque denique inutilis est tam in hoc morbo, quam aliis, qui a viscidis humoribus nascuntur, pilula singulis noctibus assumpta, quae ex *mercurii sexies sublimati*, & *sulphuris antimonii praecipitati*, singulorum grano uno, & *aloes Socotorinae* granis tribus vel quatuor, adjecto *syrupo balsamico*, conficitur.

QUAE autem pravitatem hanc sanguinis & humorum corrigunt, pleraque sunt ex eo genere medicamentorum, quae urinam movent; qualia sunt, *spongia ad nigredinem usta*, *sal diureticus*, & *tartarum vitriolatum*; quae eo sunt commodiora, quod alvum simul aliquo modo laxant. Neque inutilis est *aqua calcis minus composita*. Ego sane pulverem ex *spongiae ustae* scrupulo uno, *nitri purissimi*, *coralinae*, & *sacchari albi*, singulorum scrupulo semis, bis die sumptum, cum dictae aquae cyathis tribus quatuorve, ex usu esse saepissime comperi. Sin autem corpus macilentum sit, aquae isti par *lactis* mensura commisceri poterit. Propter vim etiam diureticam aliquid ad sanitatem conferunt *millepedae*; vivarum potissimum succus, cum *nucis Moschatae* aliquantulo contusarum, commisto vino tenui, expressus, melleque aut *saccharo* gratior factus.

DIAETA

DIAETA neglectui esse non debet. Carnibus ex medica materia, & piscibus fluviatilibus, conchis maxime, vescatur infirmus. Salsamentis & condimentis omnibus abstineat. Aquam bibat fluvialem, etiam coctam; putealem, aut stagnantem nunquam; minime omnium nivofam. Loca enim montana, *Alpes* praecipue, incolentibus gutturis glandulas natura tumefieri videmus. *Fonticulis* etiam peccantem materiam exhaurire prodest. Caelum quoque mutare saepe in salutem cedit, in primis si morbi in pulmonem ruituri sit metus; ita tamen ut regionem nec calidam nimis, nec frigidam, nec tempestatum variationibus insalubrem, petat aeger.

ILLUD denique in hoc morbo quantumvis pertinacis & habitus corporis mutationes, in juvenibus praesertim, ita sponte sua desinit, ut integra sanitas restituatur. Ea res, ut opinor, *taetum sanantem regium*, quem vocant, in morem primum induxit. Cum enim istam mali hujusce naturam deprehenderent homines astuti, facile existimarant rem gratam se Regibus facturos, si illis persuaderent, ut ritu solenni, adjunctis sacerdotum precibus, virtutis suae hac ederent experimentum; quo scilicet populi reverentiam sibi conciliare, & jure divino, si diis placet, datum sibi imperium evincere possent. Nil mirum igitur si fides dictis haberetur, & putarent interdum ipsi Reges caelitus sibi concessam istiusmodi potentiam; cum

*Nihil est, quod credere de se
Non possit, cum laudatur, dis aequa potestas (a).*

Mundus quoque vult decipi; & res interdum ex voto cadebat, cui vis imaginandi, quae permagna est in morbis sanandis, haud parum tribuit. Hinc Reges nostri (nisi forsan cum princeps aliquis sapientior sceptrum teneret) in credulum vulgus beneficium hoc jam diu humaniter contulerunt. Reges autem *Galliae* ante nostros se donum istud eximium divinitus habuisse jaçant.

(a) *Juvenal. Sat. iv. vs. 70.*

C A.

CAPUT XV.

De scorbuto.

SCORBUTI nomen apud auctores Medicos morbum designat adeo multiplicem, & facie diversum; ut non idem, sed alius atque alius esse videatur. Nullo non tempore in septentrionalibus regionibus popularis fuit, eo faevior, quo illae oceano propius adjacent: idcirco Danos, Norwegos, & maris Baltici accolae maxime infestat; neque eo immunes sunt Germani, Belgae, nostrique homines (a).

INCIPIT autem hoc malum a foedis in ore cruribusque ulceribus; unde Plinio *stomacace* & *scelotyrbē* dicitur (b), qui sceleribus aquarum imputat, & auxilio repertam fuisse *herbam Britannicam* (quae nobis *hydrolapathum nigrum* appellatur) memoriae prodidit. Sed & ipsi Hippocrati jam olim innotuit, a quo *σπλῆν μέγας*, *lien magnus*, vocatur, & pariter a frigidis, crudis, turbidisque aquis epotis oriri dicitur (c).

M E =

(a) Vid. *Eugalenum De scorbuto*; sed in primis *Sennertum*, Lib. III. Part. v.

(b) *Nat. Hist.* Lib. XXV. sect. VI.

(c) Vid. *De internis affection. Sect.* XXXIV. & *De aëribus, locis, & aquis, Sect.* X.

MEMINI Me vidisse in nosocomio hujusmodi casum in viro rustico mediae aetatis, qui in insula *Toliapis* Ptolemaeo dicta, nunc *Sheppey*, vitam egerat. Is locus tam caelo turbido & humido, quam aquis insalubribus, infamis est. Et quidem conjectari licet, Romanos milites, postquam, duce Claudio Caesare, in *Britanniam* transmissi erant, atque hanc insulam eum locis vicinis occupaverant, morbo hoc correptos, monstrantibus incolis, *herbam Britannicam*, quam auxilio repertam fuisse dicit Plinius, comperisse, & a regione id nomen dedisse. Scimus enim Imperatorem illum a Gesloriaco, quod in *Gallia* oppidum est, nunc *Boulogne* dictum, ex adverso Cantii nostri, hanc in terram milites exposuisse (a). Huic parem historiam narrat Strabo de Romano exercitu apud *Album Pagum*, quem, duce Aelio Gallo, Augustus Caesar in *Arabiam* misit. Dicit enim illum oris & crurum vitiiis, morbis nimirum regionis istius indigenis, qui *stomacace* & *scelotyrbe* vocantur, suntque resolutio quaedam ab aquis & herbis proveniens, tactum fuisse (b). Minime autem dubito, quin aër insalubris marinus, cibus pravus, cum aquis noxiis, caelum illud hisce vitiiis obnoxium reddiderint; ex Ptolemaei enim

(a) Vid. Sueton. vit. Claudii Caes. cap. xvii.

(b) Στομακική τε κ' σκελοτύρβη πειραζομένης τῆς σφατιᾶς ἐπιχειροῖς πάθεισι; τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα, τῶν δὲ περὶ τὰ σκέλη παραλύσι τινα δηλούντων, ἕκ τε τῶν ὑδάτων, κ' τῶν βοτανῶν, Geograph. Lib. xvi. pag. 781. ed. Paris. 1620.

enim *Geographia* liquet Album Pagum ad sinum Arabicum situm fuisse. Sed haec obiter. Rusticus ille, quem dixi, malo corporis habitu cum febre intermittente abnormi laborabat; accedebant crurum ulcera mala, in utraque nimirum tibia. Ab assumptis medicamentis, quae scorbuto conveniunt, amaris scilicet & urinam moventibus, convalescere videbatur: ulcerum enim alterum ope Chirurghi jam impletum erat; alterum vero, dum sanescebat, ex improvise tenuit gangraena, & concisa carne, ne latius serperet malum, aeger subito mortuus est. Dissecto abdomine, mox oculos rapuit ingens lienis moles forma naturali, sola magnitudine aucta; neque color mutatus erat, nec mollitiem tumor aut scirrhus vitiat. Pendebat autem libras quinque cum quarta librae parte, cum hepar quatuor tantum libras totidemque uncias pondere aequaret. Substantia denique, quae visceris hujus natura est, laxis fibris suffusum nigrum cruorem visui obtulit.

Ab ulceribus istis supra memoratis os ipseque spiritus male olet; gingivae vitiantur, sublividae & nonnunquam subatrae redduntur, ac digito vel leviter pressae atrum cruorem emittunt; eademque sic laxae sunt, ut a dentibus discedant, quos facile omnes interdum eximere liceat. Interea maculae lividae, tanquam vestigia saggillationum, variis corporis locis efflorescunt; in brachiis scilicet, in coxis, in cruribus, saepeque per universi corporis cutem, adeo ut haec quasi ictero foedata videatur.

tur. Tormina quoque ventrem discruciant. Et ne levia quidem praetermittam, ab intestinorum doloribus nomen suum, tum Latinum tum Anglicum, traxisse videtur iste affectus, a voce nimirum Saxonica *schorbock* vel *schorbuck*, quae illa lingua ventris lacerationes denotat.

PRAETER infalubres aquas cibos etiam in partem nocuenti trahunt auctores, falfamenta nimirum & legumina; quae, cum sint difficilis concoctionis, crassum minusque commodum nutrimentum corpori suppeditant. At causam tamen magis universalem adhuc non videntur satis attigisse. Ille autem aër est usus vitae minus idoneus, qui in pulmones receptus plurimum noxae adfert. Id in longis navigationibus maxime manifestum est, in quibus nautas faevissime corripit haec lues. Cujus rei illustre exemplum praebuit *Historia* nuper edita itineris marini, magni nostri ducis Ansoni, qui totum terrarum orbem circumnavigavit; in qua tertia fere pars nautarum hac calamitate consumpta perit, maiorque adeo evector, ut etiam in fractis ossibus calli, qui diu induruerant, quasi compage jam recenter rupta, mirandum dictu! dissolverentur (a). Est profecto in hisce casibus summa humorum omnium corruptio, & quaedam putrefactio; sanguinis mistura eo usque vitiata, ut quacunque parte emissus nihil pur-

(a) Vid. *Anson's Voyage round the world*, London, MDCCXLVIII.

purpurei coloris habeat, sed atram & coenofam colluviem referat. Quibus autem modis ita corrumpant & putrefaciant humores dictae jam causae, non difficulter cognoscet, qui proprietates legesque motus in fabrica animali perspectas habuerit. De illis enim ut pluribus hic agam, eo minus necessarium videtur quod in libello nuperrime edito eas fusius exposui; ubi commoditates & usum *machinae Suttonianae* ad extrahendum e navibus aëra inquinatum, alatis etiam documentis, ostendi (a).

Quod ad curam attinet, facilius multo est morbo huic venienti occurrere, quam illum depellere; cum enim corpori semel infederit, difficillime medicinam sentit. Optimum autem medicamentum est aër salubris opportune inspiratus, cum apta diaeta. Cum primum igitur quis aegrotare coeperit, si forte sit in mari, quam citissime fieri poterit, mutandum est caelum, & pro marino terrenus aër hauriendus; sin in terra sit, rus amoenius petere, & aëre aperto ac sereno frui debet. Uterque vero aut carnibus recentibus vescatur, & ex materia tenerrima: aut potissimum herbis, tam iis, quae sale volatili gaudent, quales sunt *cochlearia*, *nasturtium*, *becabunga*, & his consimiles; quam illis, quae succum frigidiorum praebent, cujusmodi sunt, *acetosa*, *endivia*, *lactuca*, *portulaca*, & id genus aliae. Et has quidem

(a) *An Historical account of a new method for extracting the foul air out of ships, London, MDCCXLIX.*

dem omnes utriusque generis alias aliis miscere, & temperare inter se, saepe erit utile. Maxime autem juvabit fructus subacidus, *mala citrea, aurea, punica*que frequenter, comedendo stomachum pariter, ac corporis humores, refrigerare & astringere.

AT operae pretium erit ipsam *Narrationem* itineris modo dicti pervolvere; quae multa sane Medicis scitu utilia, omnibus lectu jucunda, variosque casus ac rerum discrimina justo ordine, styloque eleganti descripta complectitur. Neque laboris fortassis illum poenitebit, si quis velit ea pervolvere, quae, cum *machinae Suttonianae* utilitates exponerem, ipse de hoc morbo conscripsi. Leget ibi historiam maxime memorabilem de *Nauta* quodam *Batavo*; qui cum in nave ad *Groenlandiam* appulsa hoc malo jam fere consumptus esset, herba tamen *cochlearia* pecudum more pastus, restituta sanitate, in patriam firmis viribus rediit.

HIS, quae fusius fortasse diximus, illud denique adjungere non inutile erit: quod sanguinem, si ex quavis parte profluat, id quod non raro fit, *elixir vitrioli Mynsichti*, *aqua fontana frigida* commistum, ac subinde haustum; vel interdum etiam *tinctura styptica*, eodem modo assumpta, commodissime supprimet.

CAPUT XVI.

De malo hypochondriaco.

NON unam aliquam sedem habet malum, quod *hypochondriacum* dicitur, sed totius corporis est morbus. Maxime autem vitiantur imi ventris viscera, ventriculus nimirum cum intestinis, hepar, lienis, pancreas, & mesenterium; quorum singula pro natura sua & usibus vitae, quibus accommodata sunt, afficiuntur. Ventriculum crebri ructus & inflationes, cruditatis signa, infestant. Bilis crassior & tenax in canaliculis suis haerens hos opplet, & jecur tumefacit. Cum affectus est lienis; cujus officium id esse videtur, ut per arterias suas sanguinem fluidissimum, partim in cellulas proprias, partim in venam splenicam, ad hepatis usum immittat; liquor is crassior factus vitium facit, unde in vena ista fere stagnat, & molle viscus tumore distenditur. Pancreas ubi male habet, glandulae ejus, quae salivam deferunt, aliquo modo induratae humorem suum parcius profundunt; hinc bilis, quae in intestino illi admiscetur, non satis diluitur; & chylus nimis viscidus per canales lacteos dictos difficulter fertur, atque in viis suis quodammodo haeret. Omentum, pinguedinis officina, si quando ab hoc morbo aliquid

quid mali patitur, oleum illud tenue & subtile, quod in sacculis hic colligitur ad hepar usque deferendum, & sanguini illuc a liene adducto affundendum, copia solito minori elabitur; quo fit, ut sanguis in vena portarum neque pro more solutus, neque lymphæ attenuatæ satis refertus evadat. Mesenterii denique vitium, quod affert iste affectus, id facit, ut glandulis membranæ hujus obstructis, lymphæ in ductus chylicos instillandæ penuria chylus nimis spissus, & nutritioni minus idoneus, sanguini assidue suppeditetur. Isthæc omnia morbi hujusce naturam patefaciunt; in quo scilicet sanguis & humores crassescunt, & motionibus suis vitæque usibus inhabiles redduntur.

CAUSAE autem multiplicis hujus mali in promptu sunt, quarum præcipuas, ut verbo dicam, corporis quietem, animique motiones, merito quis statuatur: illa enim efficit, ut tardius moveantur humores; ab his nunc consistit fere sanguis, nunc vehementius incitatur; in utroque vero casu incommodum capit sanitas.

HACTENUS exposita ad curationem ducunt, in qua tum expurgare, tum emendare humores convenit. Neque tamen violentiora cathartica hic opus sunt; mitioribus res tutius agitur, illis præsertim, quæ incidant humores, alvumque simul & urinam moveant. Hujus generis sunt pilulæ ephrasticæ, aloëtica saponaceis conjuncta, rhabarbarum, sal Glauberi, & his consimilia.

HUMORUM vitium, lentor nimirum & crassitudo

fitudo, medicamentis ex *chalybe*, amaris & aromaticis adjunctis, tincturae praesertim modo commodissime tollitur. Aquae vero, quae per venas hujus metalli fluxerunt, medicamentorum omnium chalybeiorum sunt efficacissimae.

OMNIA denique corporis exercitationum genera necessaria sunt: sphaeris ligneis vel pila ludere; brachia, compressis utraque manu ponderibus plumbeis, frequenter agitare, est utilissimum; nihil autem assidua equitatione salubrius.

DICTIS finem imponet narratiuncula, quae risum simul moveat, & inconstantis hujus morbi indolem patefaciat. Vir quidam Academicus ex nimia ignavia hac aegritudine tam graviter laborabat, ut tandem decumberet: ingravescente indies morbo, mortem sibi instantem denunciat; jubet igitur, ut moris est, campanam funebrem in templo aedibus suis vicino pulsari, quasi veniam suam ante supremam vitae horam audire volens. Fuerat autem ipse juvenis exercitii causa modulate campanas pulsare solitus. Quid jam sequitur? Campanarum pulsator illi male rem agere videtur; statim itaque iratus e lecto surgit, manibus suis modum rectius pulsandi monstraturus; quod cum fecerat, totus sudoribus diffuens ad lectum iterum se confert, mox expiraturus. Vitam autem reddidit iste labor, & convaluit. Ita, quod observavit olim Hippocrates (a), *contraria contrariorum sunt medicamina*.

(a) Τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰσχυρὰ, *De flatibus*, §. III.

CAPUT XVII.

De animi affectibus.

AFFECTUS animi, quos *passiones* vulgo appellant, vehementes nimirum & immoderati, pro morbis haberi debent; nam corpori etiam varias aegritudines efferunt. Id autem quibus modis eveniat, nisi cognita animi natura, legeque perspecta, qua is cum corpore in unum coëat animal, intelligi nequit; quam scientiam in hac vita nunquam, ut opinor, assequemur. Vitae enim ac naturae nostrae ratio ita comparata est, ut facultates animi viresque corporis mira quadam promptitudine exeramus; modum vero ipsumque actionum omnium principium prorsus ignoremus, cujus cognitio ad bene beateque vivendum, minime necessaria esse videtur.

EFFECTA tamen motionum animi in machinam nostram deprehendere facile possumus; nec mutationes, quas in sanguine & humoribus secum ferunt, dignoscere est admodum difficile. Quaedam enim sanguinei laticis motum reprimunt, aliae incitant, nonnullae alternatim sistunt & propellunt. Sic moeror & metus cohibent; iracundia, indignatio, & intemperata libido stimulant; conjunctae hujusmodi perturbationes motus tardioris, aut ce-
le-

terioris, vicissitudines subitaneas, se festinanter excipientes, procreant. Neque illud obfervare alienum est, quod immodici affectus, ubi diu infederint, pro natura sua in longos saepe morbos vertuntur. Ita sollicitudo, desperatio, moeror, melancholiam faciunt; iracundia longo tempore perseverans in furorem & insaniam definit. Attamen pro varietate temperamentorum cum animi, tum corporis, plus minusve nos movent affectus. Quin & in eodem homine non omni tempore pariter perturbant. Usque adeo incomprehensibilis est fabricae nostrae constructio.

CAETERUM id longe adhuc mirabilius est, quod inter auctores Medicos a solo sagacissimo Aretaeo animadversum reperio (a). Etenim non modo, ut is notat, animi affectus morbos faciunt; sed & vicissim ipsi morbi efficiunt *παρὰ*, eaque interdum, quae naturae illorum contraria videantur. Exemplo apud ipsum est *hydrops*, qui licet morbus sit perniciosissimus, aegrotantibus tamen tolerantiam & patientiam affert; non ex alacritate, ac bona spe, velut iis accidit, qui bonis rebus utuntur, sed ex ipsa morbi natura. Cujus rei causa, inquit, exponi non potest, sed mirari tantum id licet.

VERUM ista omnia spirituum animalium ministerio peraguntur; hi enim cor, motus sanguinis instrumentum, minori aut majori vi con-

(a) De causis & signis diuturnorum morborum, Lib. 17. cap. 1.

contrahunt. Idcirco pulsus arteriarum has permutaciones etiam in ipso illarum ortu comonstrant.

PRIUSQUAM autem ad medicinam harum animi aegritudinum deveniam, monere convenit, non frustra, sed optimo Supremi rerum Conditoris consilio, insitas nobis esse naturales istas animi commotiones; quo scilicet ad mala fugienda, & bona arripienda, cum impetu quodam feramur. Minime igitur noxia sunt *πάθη*, nisi ubi immoderata rectae rationis imperio non reguntur, & limites aptos transcendunt.

TUMIDOS autem hos animi fluctus componere Philosophiae munus est. Verum, proh dolor! ad irritum hic plerumque cadunt Stoïcorum praecepta; quippe qui & ipsi saepenumero magna loquuntur, non vivunt:

Naturam expellas furca licet, usque recurret.

Tentandum est tamen, & quo difficilior sit pugna, eo gloriosior erit victoria. Sed haec Philosophorum disputationibus relinquenda esse forsitan quis dicet, cum nostrum sit corporis medicinam promittere. At liceat Mihi in re tanti momenti pauca quaedam virtutis incitamenta, quae ex scholis eorum didici, hisce Medicis nostris immiscere.

INPRIMIS itaque ipsa Natura trahimur omnes ad voluptates; quarum aliae corporis, aliae sunt animi. Ad illas autem maxima pars ho-

hominum proclivior est; harum illecebris pauci, quos *aequus amavit Jupiter*, capi volunt. Rei autem istius haec ratio esse videtur, quod vix unquam istis recti animi conscientia frui licuit, & gaudium illud percipere, quod ex libidinum suarum moderatione viro bono enascitur; cupiditatum vero lenociniis dediti, virtutis blandimenta nondum experti sunt, unde ignoti nulla cupido. Paulatim igitur affluere oportet, nec oleum camino unquam est addendum, si quis tantam hanc exoptat felicitatem.

PERTINET ad hanc rem id, quod est apud Ciceronem, a Catone dictum; acceptum vero ab Archyta Tarentino, magno in primis & praeclaro viro: *Nullam capitaliorem pestem, quam corporis voluptatem, esse hominibus a natura datam; cujus voluptatis avidae libidines temere & effrenate ad potiundum incitarentur (a)*. Et ea sane, quae summus ille vir huc facientia persequitur, prudens quispiam magna animi jucunditate perlegere poterit. Rectissime igitur apud Silium Italicum exclamat virtus:

*Quippe nec ira Deum, tantum nec tela, nec hostes;
Quantum sola nocet animis illapsa voluptas (b)*.

VERUM enim vero, sicut moderatio cupiditatum mentem confirmat, ita temperantia in victu corpus turbidis his motibus minus ob-

no-

(a) *Cato Major, Cap. XII.*

(b) *Punicorum, Lib. XV. vs. 94.*

noxium reddit. Neque id tantum in iis, quibus excandescit sanguis; sed etiam in illis, qui reprimunt, locum habet; quandoquidem tranquillum rerum statum conservat.

Et hac quidem via venientibus his malis occurritur, aut saltem leviora fiunt. Ubi autem jam corpus occuparint, singula sibi convenientia postulant remedia. In iis commotionibus, quae vitalium humorum cursum coërent, stimuli requiruntur; frena vero, si effervescent. Stimulant commodissime *gummi graveolentia, castorum, sales & spiritus volatiles ex animalibus vi ignis elicti &*, similia. Impetum autem & furorem sanguinis refrenant, sanguinis missio, alvus poulo fusior, *nitrum*, & quaecunque refrigerantia. Optimum autem est consuetudine & consiliis uti fortium & sapientium virorum; permultum enim in vita omni valent exempla, quibus rationi obtemperare sensim discimus, affectusque regere, qui, nisi parent, imperant.

Qui autem prorsus *απαθείς* nos esse volunt omnesque animi affectus quasi nocuos suppressere; ii certe rerum Conditoris ter Optimi Maximi sapientiam & bonitatem impugnant, qui in optimos usus fabricae nostrae illos inseruit & quasi intexuit; idque non ut singulis tantum salutares, sicut jam dixi, sed etiam ad societates conjunctionesque hominum servandas prorsus necessarios.

C A P U T X I I X .*De morbis mulierum.*

SUPER mulierum morbis multa dicere eo minus necessarium esse videtur, quod in his describendis & sanandis tantum operae posuerint plurimi auctores. Pauca tamen, ne neglectui habitus videatur sexus amabilis, breviter attingam; illis, qui virgines infestant, primum tribuens locum, quibus coelebs sua vita multa affert incommoda. Ex his autem frequentissimum est.

S E C T I O I .*Menstruorum suppressio.*

MENSTRUORUM fluxum plerumque impedit sanguinis lentor, quo fit, ut is canaliculos ad hunc effluxum Natura comparatos, & sphincteribus suis instructos, vi sua aperire non possit. Neque enim, ut vulgaris fert opinio, arterias uteri singulis mensibus dirumpit sanguis; sed per ductus sibi proprios, Naturae legibus turgescens, foras exit. Ab ista humoris vitalis crassitudine evenit, ut vultus color

vividus in viridem mutatus amittatur & pereat.

Huic malo illa remedia conveniunt, quae sanguinis circuitum promovendi, viscidosque humores incidendi & attenuandi, vi pollent: qualia sunt amara omnia, aromaticis conjuncta; ut etiam multa eorum, quae ferrum supeditat. Haec autem antecedere debet sanguinis detractio; & cathartica, adjuncto *mercurio sexies sublimato*. Praestantissima est etiam *tinctura sacra*.

Ex omnibus autem, quae menses movent maxime, singularem virtutem habere apprehendi *belleborum nigrum*; ita ut illum vix unquam spem fefelisse meminerim. Idcirco *tincturae melampodii* cochleare minimum ex aquae tepesfactae haustulo bis die assumi jubeo. Et illud quidem notabile observavi; quod quotiescunque aut propter malam partium conformationem, aut alia quacunquē de causa, sine effectu datum esset hoc medicamentum, sanguis per alias vias propulsus fuerit; unde clarissime constat, quanta vi sanguinem propellendi polleat ista medicina.

SECTIO II.

Immodicus mensium fluxus.

SED & non raro nimis magna copia fluunt mens-

menes. Ubi hoc accidit, cohibendum est profluvium. Id autem, misso primum sanguine, efficiunt, cum ea, quae sanguinem cogunt & inspissant; tum, quae fervorem ejus minuunt. Ex illis praecipua sunt, quae *vitriolum* aut *alumen* participant; in primis *tinctura rosarum*; aut *pulvis ex aluminis rupei* portionibus tribus, & *sanguinis draconis* parte una, simul liquatis, confectus. Calorem vero sanguinis; & fluxum hinc proveniente, quibuscunque aliis remediis potentius lenit *cortex Peruvianus*.

SECTIO III.

Fluores albi mulierum.

FOEDUS morbus est tetra ista colluvies, quae colore albo ex foeminarum naturalibus interdum profluit. Hunc autem humorem modo profundunt canales uterini; modo ex glandulis, quibus confita vagina est, erumpit. In illo casu, fluentibus mensibus, supprimitur profluvium; in hoc, etiam cum in menstruis est mulier, perstat adhuc, & vel uterum gerentem excruciat.

IN utraque mali specie corporis habitus praecipue habenda est ratio; ab illius enim vitio tam hic, quam iste morbus originem tra-

K 4

hit;

hit; ubi autem in ipsa vagina sedem fixit externa etiam opus sunt.

VOMITUM igitur plerumque primo ciere oportet, vino praefertim *ipecaeoanhae*. Purgantia brevibus intervalis data conveniunt, in primis *rhobarbarum*: quod vel per se, adjectis quibusdam aromaticis, additoque interdum, ubi res postulat, *mercurii sexies sublimati* aliquanto; vel, quod nomine *tincturae rhobarbari vinosae* prostat, frequenter assumi poterit. Quinetiam laxiores corporis fibrillae adstringentia desiderant, ea in primis, quibus *ferrum* inest.

QUOD ad externa autem, quae in vaginae vitio necessaria fore dixi, ea minime adhibere oportet, quae nimia vi peccantem humorem reprimunt ac repellunt; illa tantum sunt ex usu, quae membranae hujus ulcuscula detergent simul & sanant. Ipse eventu saepe felicissimo foeminam laborantem, aut aquam *aluminosam Bateanam*, aut aquam *vitriolicam camphoratum* (adjecto alterutri *mellis Aegyptiaci* aliquantulo) per syringem hujusmodi usibus aptam, parva quantitate, at repetitis vicibus, infundere jussi. Neque nihil ad sanationem confert vaginam subinde suffumigare; superinjecto nimirum prunis pulvere ex *thure*, *mastiche*, *succino*, & *cinnabari antimonii* ita commistis, ut singulorum aequalis sit portio,

 S E C T I O I V .

De morbo hysterico.

NULLUS morbus aequae foeminas vexat, atque *affectio hysterica*. Haec puellarum, nuptiarum, viduarumque communis est; & si non magnum periculum, terrorem tamen non leuem saepissime affert; interdum etiam ita exanimat, ut tanquam comitialis morbus prosterнат.

UBI incidit in eam mulier, si fatis virium est, sanguis missus adjuvat; si parum est, cucurbitulae tamen defigendae sunt inguinibus aut coxis. Sin autem diutius jacet, extinctum ex lucerna linamentum, aut aliud quidam foetidi odoris, naribus admovere oportet, quo excitetur. Aquae frigidae perfusio idem efficit. Inter haec coxas & poplites perfricare convenit.

DEINDE, ubi ad se rediit aegra, ne casus idem revertatur, providendum est. Menstrua, si solito minus fluxerint, proritanda sunt. *Gummi gravecolentia* multum profunt, item parata ex ferro medicamenta. Corporis etiam exercitationes conveniunt. At facienda plerumque est animi commotionibus medicina.

SAPIENTISSIME denique Hippocrates pro Medico Maritum esse voluit. Ille enim, postquam *caesareum*, aliaque plurima juvantia, pro-

posuerat; *Optimum esse, ut mulier in utero gestet, & virgo cum viro simul habitet, decernit (a).*

SECTIO V.

De partu difficili.

HUMANITAS nos admonet, ut mulieribus difficulter parientibus, si quid auxilii praeter manus operam praestari possit, succurratur. Quamquam enim humani generis propagationi ita consuluerit provida Natura, ut, licet magno cum dolore, sine multo certe periculo ex utero exeat foetus; fit tamen interdum, ut gravi cum labore in lucem protrahatur infans. Id multas ob causas evenit, quibus obviam ire norunt obstetrices. At unico in casu quid faciendum sit, saepe nesciunt; is est, cum irritis conatibus, colicorum torminum aemulis, diu parturit foemina. Hoc ubi fit, *opii* granum unum aut alterum assumere convenit; cujus ope dolores isti, qui partum impediunt magis quam promovent, conquiescunt, & sublevata rem suam strenue agit Natura. Est etiam illud hic alicujus momenti, quod medicamenti anodynii vis, ut alias omnes partes constrictas, ita etiam uterinas laxat aperitque.

(a) Ἄριστον δὲ ἐν γαστρὶ ἔχειν τὴν δὲ παρθένον πελλεῖν ζυνοκέειν ἀρόφι. *De morbis mulierum, Lib. II, sect. 19.*

CAPUT XIX.

De morbis venereis.

LUES venera, magnum illud scortatorum flagellum, opprobrium foret Medicorum, ni feliciter illi remedium inventum fuisset *argentum vivum*.

MORBI naturam, historiam, & progressus ita diserte exposuit doctissimus Astrucius (a), ut nihil amplius ad ejus cognitionem requiri possit. Modum autem, quo vires suas in corpore exerit ponderosus hic liquor, ipse olim fatis, ut opinor, adjunctis etiam cautionibus aliquot necessariis, dilucide explicui (b). Illud igitur solum restat, ut super incommodo uno & altero, quae morbo huic, partim ex ipsius natura, partim ex mala curatione superveniunt, monita quaedam suggeram.

ET primo quidem infestus casus est jugis ista, quae gonorrhoeam interdum excipit, humoris mucosi destillatio. Pertinax id profluvium tam ex vesiculis feminalibus, quam ex glandulis, *prostatis* dictis, provenit, corrolis vi morbi canaliculorum oribus; illosque maxime fatigat, qui ad expellendum virus conceptum for-

(a) *De morbis venereis. Lutetiae Parisiorum, MDCCXL.*

(b) *Essays on poisons, MDCCXLVII. Essay IV.*

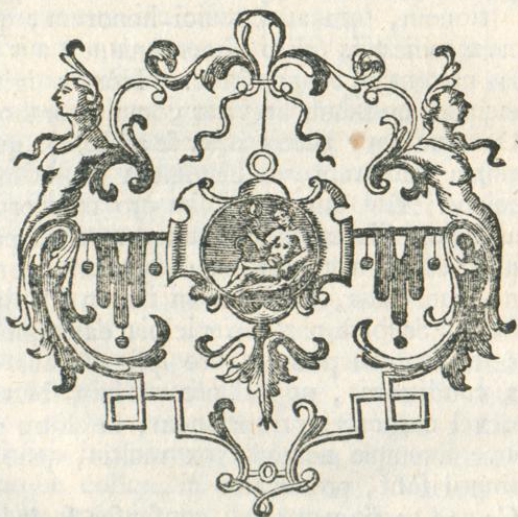
fortioribus catharticeis nimis diu corporis debilitarunt.

BALSAMICIS partes laxatas confirmare nituntur Medici, at frustra plerumque sunt. Mihi multis jam annis in usu fuit hujusmodi tinctura: *Rhabarbari* drachmae tres, *gummi guaiaci* fesquidrachma, *laccæ* drachma una, *cantharidum contusarum* drachmae duae, *coccinellæ* semidrachma, in spiritus vini rectificati fesquilibra infunduntur, & fit colatura. Hanc efficacissimam esse semper expertus sum, & Medicis Chirurgisque quamplurimis commendavi. Guttae autem triginta, ad quinquaginta usque (quantum scilicet sine urinae difficultatis metu ferri poterit) mane, & hora decubitus, ex aquae tepesfactae haustulo assumuntur.

NON raro autem, morbo per longum salivæ fluxum depulso, febris hæctica corpus debilitatum occupat. Ubi id accidit, decoctum ex *lignis guaiaci & sassafras*, *radicibusque Chinæ & sarsaparillæ*, adjuncto *glycyrrhizæ*, *feminumque coriandri* aliquantulo, copiose bibendum est; lacte commisto. In decocti autem hujus usu, usquequo refectæ fuerint vires, persistere oportet.

DENIQUE non alienum erit monuisse, tempus proritandæ salivæ, quo noxii humores expellantur, maxime opportunum id esse, cum aut pustulae per corpus, aut ulcuscula in ore praefertim & faucibus, jam aliquandiu proruperint; neque tamen ossa, quibus proxime instat caries, corrumpi coeperint. Metus enim est,

est, ne lamellae osseae, putredini jam obnoxiae, ponderosa globulorum metallicorum vi diffringantur. Idcirco usu medicamenti par-
ciori hanc curam longius protrahere, quam festinare, satius est.

C A

CAPUT XX.

*De morbis, qui aliis superveniunt,
aut in alios mutantur.*

PLURIMUM confert cum ad medendi rationem, tum ad Medici honorem, quoniam morbi aliis ultro superveniunt, aut in alios mutantur, cognoscere. Horum igitur praecipuos quosdam breviter commemorabo.

DISPUTANT autem inter se auctores, quarumnam causarum vi istiusmodi mutationes eveniant. Eae autem causae pro morborum natura sunt diversae. Nonnunquam enim partium affectarum consortio, & quadam cognatione cum aliis, ex laesa in sanam illabitur malum. Saepius partium vicinia damnum latius trahit. Saepissime vero ipse morbus est ejus conditionis, ut vel per modum solutionis, vel corporis corruptionem, in alium desinat. Exempla nonnulla ex multis, quae in promptu sunt, producam.

CAPITIS & ventriculi consensus facit, ut hoc pituita gravato, illud vertigine laboret; & contra, ut, repleto aut laeso cerebro, ventriculus aegritudine corripiatur. Pari cognatione jecinoris & intestinorum fit, ut, colicis doloribus haec torquentibus, icterus in il-

lo

lo mox oriatur; cum ex adverso icterus interdum bilem flavam in alvum effundit, & tormina excitat. Uteri quoque cum multis partibus est consortium, adeo ut Hippocrates hunc esse omnium in mulieribus morborum causam (a) dixerit. Hae autem partes praefertim sunt caput, pulmo, & stomachus; *συνταβείας* vero instrumenta sunt spiritus animales, qui animi maxime affectionibus commoti, vel a vulva male affecta corpus afficiunt, vel noxas corporis cum illa communicant.

PARTIUM autem vicinia, quam alteram causam morborum successione proposui, in inflammationibus praecipue locum habet, humore in partem adjacentem translato. Ita pleuritis in peripneumoniam transit; difficultati urinae, quam *σπυρσελαια* Graeci vocant, ileus supervenit; renum malae affectiones lumbos in conjunctionem trahunt, lumborumque dolores cum renibus communicantur.

MORBORUM denique, qui aliis superveniunt, aut in alios mutantur, tertiam causam naturae ipsorum tribui; quae, cum fit multiplex, multis etiam modis effectum fortitur. Arthritis interdum in dolorem colicum transit, dolorque colicus in arthritidem. Varices doloribus articulorum supervenientes liberationem morbi promittunt. Apoplexiae succedit paralytis; & nervorum, nunc in toto corpore, nunc in aliqua tantum parte, resolutio morbum

(a) *De morbis mulierum, Lib. IX.*

bum solvit. Sin autem a membris jam resolutis ad caput revertatur malum, mors plerumque pro Medico est. Difficultas spirandi, quae diu molesta fuit, hydropem in pectore pariter ac abdomine progignit. Hydrops inter cutem ne in ascitem desinat, magnopere timendum est. Malancholiae etiam, quae longo tempore duravit, non raro supervenit morbus comitialis, salutisque spem omnem adimit.

MULTA, quae huc faciunt, collegit Hippocrates, & ex illis divinam artem bonum aut malum eventum praesagiendi sapienter monstravit. Ut finem igitur faciam, non abs re erit monere, etsi causae, quas dixi, singulae virtutem suam haud raro exerant; ut multae tamen simul, junctis viribus, morborum cum successiones tum mutationes efficiant, plerumque evenire.

C O N

CONCLUSIO.

De vitae regimine.

A PROPOSITO, ut opinor, nequaquam alienum erit, si illis, quae aegris facienda proposui, nonnulla etiam, quae sanis per omnes aetates conveniunt, conclusionis loco breviter adjungam. Etsi hunc sane laborem sapientissimi Celsi praecepta supervacuum fere reddidisse videantur (a): quae, discriminis, quod caelum diversum, diversaque hodie ac olim vitae consuetudo facit, habita ratione, quisquis servaverit; is profecto, ut verbis ipsius utar, *in secunda valetudine adversae praesidia non consumet.*

ITA enim comparatum est corpus nostrum, ut mutationes aliquas & aberrationes sine magna injuria facile ferre possit; quod ni ita esset, detrimentum perpetuo fere levibus de causis fabrica nostra caperet. Id commodum praestant mirae istae interiorum partium communicationes, quibus uni male affectae altera confestim opem fert. Ita repleto ultra modum corpore, per has aut illas vias sponte Naturae, sunt interdum exinanitiones. Et ob hanc causam morbi ab inanitione, quam a repletionem, orti periculosiores esse solent; quoniam

niam

(a) *Lib. 1. cap. 1, 2, & 3.*

L

niam demere, quam addere, materiam expeditius possumus. Idcirco etiam, quamvis temperantia omnibus sit utilis; Medici tamen antiqui auctores fuerunt, ut qui bene valeret, & suae spontis esset, genio nonnunquam indulgens tam cibum, quam potum, solito abundantius assumeret. Tutior autem est in potione, quam in esca, intemperantia. Caeterum qui expletus est, facilius concoquet, si, quidquid assumpsit, potione aquae frigidae includat; cui etiam, praesertim si condimenta cum cibis devorata fuerint, *succum limoniorum*, vel *elisir vitrioli Mynsichti*, adjungere proderit. Tum paulisper invigilet, deinde dormiat. Si quibus vero de causis futura est inedia, labor omnis vitari debet. Neque ex fatietate fames, neque ex fame fatietas idonea est. At neque ex nimio labore subitum otium, neque ex otio nimio labor subitus, sine gravi erit noxa. Sensim igitur quaecunque mutationes faciendae sunt.

VARIUM etiam habere oportet vitae genus; modo ruri esse, modo in urbe, navigare, venari, quiescere interdum, sed frequentius se exercere; siquidem ignavia corpus hebetat, labor firmat. At modus in his omnibus servandus est, neque multum fatigari convenit: frangit enim vires, & corpus solvit, crebra & vehemens exercitatio; moderata vero semper cibum antecedere debet. Ex omnibus autem exercitationis generibus commodissima est equitatio; aut, si imbecillitas id non finit,

finis, vectio in curru, vel saltem in lectica: deinde arma, pila, cursus, ambulatio. Verum id incommodi fert senectus, ut corpori exercendo vires vix sufficiant, cum tamen sanitas id maxime requirit. Fricationes igitur in hac aetate suis manibus, si id fieri potest; sin minus, opera fervorum necessariae sunt; quae verriculis ex fetis confectis optime peraguntur.

DULCE curarum levamen, & virium restitutio, somnus est; qui, quod in vigilia laboribus disperditur, quiete reparat reficitque. At neque is immodicus juvat; sensus enim hebetat, & vitae officiis minus idoneos reddit. Tempus autem somno opportunum nox est, in qua tenebrae & silentia illum invitant & conciliant; diurnus minus recreat. Quod si plebem servare convenit; multo magis viros literarum studiosos tenere oportet, quorum mens, aequae ac corpus, injuriis plus patet.

PUERIS alimentum mollius & lenius, juvenibus valentius congruit. Senes de cibo demere, & potioni addere debent. Aliquid tamen consuetudini dandum est, in frigidioribus praesertim regionibus, qualis est nostra; nam in his ut acrior ciborum appetentia, ita facilius est concoctio.

CONCUBITUM, cum jam aetas & robur stimulant, neque nimis concupiscendum, neque nimis pertimescendum esse, consentiant Medici. Senem sua monet frigiditas, ne pro voluptate ingratum laborem trahat, & fata sua

abrumpat. Turpissimum autem est, & maxime noxium, vi imaginandi quemquam se ad venerem ficta persona incendere. Illud denique omnes semper cogitare oportet, quod tum hanc, tum alias quascunque,

Voluptates commendat rarior usus.

IPSE denique, re bene perpensa, saepenumero Mecum ad hunc modum reputare soleo. Utcunque voluptates, opes, potentia, caeteraque, quae fortunae dicuntur bona, nimis inaequaliter hominibus distributa esse videantur; si tamen in universis rem spectemus, illorum, quae felicitatem faciunt, major deprehendetur aequalitas, quam viugo existimatur. Communi- bus vitae utilitatibus commodius ut plurimum fruuntur humilis ordinis homines, quam illustres, & qui primum locum obtinent. Victum salubrem suppeditat labor modicus, qui & cibi appetentiam & concoctionem juvat; hinc jucundus somnus fessa membrana recreat, neque curae edaces abrumpunt; laeta proles domum replet, succrescentibus paterno labori robustis filiis. Quantum autem hisce cedunt cum aerumnis conjunctae plerorumque opulentorum inanes deliciae! Indiget illorum stomachus, ut vesci possint, ciborum condimentis, quae sanguinem calefaciunt & corrumpunt, corpusque morbis opportunum reddunt; diurna crapula nocturnam quietem interturbat; in poenam vitiorum nati, grande familiarum decus & colu-

lumen, culpa parentum morbos in utero materno contrahunt, quibuscum per totam vitam conflictati vix ad languidam senectutem perducuntur; anxietatibus quoque de honoribus & splendidis titulis consequendis saepe discruciantur, ita ut oblectationem, quam ex praesentibus bonis percipere possent, vana spe plura adipiscendi non raro amittant. Horum igitur

Quis non optaret pauperrimus esse bonorum?

Quin & omnibus hisce incommodis illud accedit, quod lautitiis onustum corpus animum quoque praegravat, & ad libidines incendit; cum ex adverso tenuis humiliorum victus neque corporis vires opprimat, neque vitiiis alimenta suppeditet. Quare, nisi opes comitetur prudentia,

Vivitur exiguo melius.

Neque injusta noverca, sed omnino utilitatum provida & benefica mater, censenda est Natura.

IN summa igitur, sapientis est in omni vita

Servare modum, finemque tenere, Naturamque sequi (a).

Quisquis autem de natura humana recte iudicium

(a) *Lucan. Lib. II. vs. 381.*

cium tulerit, eam ita constitutam esse inveniet; ut, quemadmodum alii aliis ratione & ingenio longe praeestamus, & tamen omnibus, quod dolendum, pravum quidpiam est ingenitum; sic & corpora sanissima vitio aliquo insigni raro non laborent: quod ut futuri interitus seminium nos brevis aevi memores faciat, monstretque apposite ad hanc rem olim dixisse Lucretium,

Vitaeque mancupio nulli datur, omnibus usu (a);

neque ἀπροδιόνυσον fuisse effatum illud Hippocratis, Ὅλος ἄνθρωπος ἐν γενεῆς ἡσός ἐστ (b).

(a) *Lib. III. vs. 984.*

(b) *Epist. ad Damaget.*

F I N I S.

